

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ
Union of Municipalities of Türkiye

6 Şubat Afet Bölgesi
MEVCUT DURUM
DEĞERLENDİRMESİ VE
GELİŞİM ÖNERİLERİ RAPORU

Ankara - 2024

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ

**6 ŞUBAT AFET BÖLGESİ
MEVCUT DURUM
DEĞERLENDİRMESİ VE
GELİŞİM ÖNERİLERİ
RAPORU**

Ankara, 2024

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ

Tunus Caddesi No: 12, 06680

Kavaklıdere – Çankaya / ANKARA

Tel: (0 312) 419 21 00

Faks: (0 312) 419 21 30

www.tbb.gov.tr

tbb@tbb.gov.tr

ISBN: 978-605-9186-76-6

Proje Koordinatörü:

Dr. Şengül ALTAN ARSLAN, *Türkiye Belediyeler Birliği*

Proje Danışmanları:

Doç. Dr. Meltem ŞENOL BALABAN, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*

Dr. İnan İZCİ, *Argüden Yönetişim Akademisi*

Proje Ekibi:

Ayşe Şule AKTAŞ, Cengiz BAL, Saim ONAR,

Sevcan GÜVENÇ BIÇKICI, Süleyman ÜÇEL, *Türkiye Belediyeler Birliği*

Tasarım:

Gizem GÖZ

Bilal BERBER

Baskı:

www.alpofset.com.tr

alpofset@alpofset.com.tr

SUNUŞ

Türkiye, coğrafi konumu ve doğal yapısı gereği, afet çeşitliliği, sıklığı ve yıkıcılığı açısından büyük risklerle karşı karşıya olan bir ülkedir. Bu gerçek 6 Şubat 2023 tarihinde, Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremlerle bir kez daha kendini en acı şekilde gösterdi.

11 ilimizi ve 14 milyondan fazla vatandaşımızı doğrudan etkileyen bu depremler; çevreden altyapıya, ekonomiden sosyal yaşama ve kamu yönetimine kadar geniş bir yelpazede yıkıcı sonuçlar doğurdu. Yaşanan bu büyük felaket, Türkiye'nin afetlere karşı daha dayanıklı bir yapıya kavuşması gerekliliğini yeniden gözler önüne serdi.

Türkiye Belediyeler Birliği olarak bu depremlerin ardından afetle mücadelede hayati bir rol üstlenerek, belediyeler arasındaki dayanışmayı güçlendirme ve koordinasyonu sağlama sorumluluğumuzun daha da ön plana çıktığını görüyoruz.

Depremden etkilenen bölgelerde yerel hizmetlerin durumunu analiz etmek, ihtiyaçları belirlemek, iyileştirme ile yeniden inşa süreçlerine rehberlik yapmak ve iş birliklerini güçlendirmek amacıyla bu çalışmayı hayata geçirdik.

Bu çalışmanın, dayanışma ve iş birliğinin önemini ortaya koyarken gelecekteki afetlere karşı daha dayanıklı bir toplum inşa etme yolunda büyük adımlar atılmasına katkı sunacağını ümit ediyoruz.

Rapordaki tespit ve gelişim önerilerini, depremden etkilenen illerimizin yeniden ve daha iyi inşasına destek olmak hedefiyle alacağımız her kararda, geliştireceğimiz her strateji ve uygulayacağımız her faaliyette göz önüne alacağımızı kamuoyunun bilgisine sunarız.

Diğer kurum ve kuruluşlarla olan iletişim ve ilişkilerimizde bu raporun yönlendirici bir referans olacağını ve faaliyetlerimizi şekillendireceğini de vurgulamak isteriz.

Büyük bir emek ve titizlikle hazırladığımız bu çalışma ile karşılıklı etkileşim ve bilgi alışverişini güçlendirerek kolektif bir başarıya ulaşmayı amaçlıyoruz.

Özellikle afetlerden etkilenen belediyelerimizin tekrar ayağa kalkması ve daha güçlü şekilde faaliyetlerini yürütmesi için Türkiye Belediyeler Birliği olarak sahip olduğumuz yetki ve kaynakları en etkin biçimde kullanacağız.

Bu doğrultuda, tüm paydaşlarımızla güç birliği yaparak daha dayanıklı, sürdürülebilir ve güvenli bir gelecek inşa edeceğiz, birlikte başaracağız.

Ekrem İMAMOĞLU

*Türkiye Belediyeler Birliği ve
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı*

ÖNSÖZ

Türkiye Belediyeler Birliği (TBB), ülke genelinde tüm belediyeleri temsil eden tek yerel yönetim birliği olup temel görevleri arasında belediyelerin menfaatlerini korumak, ilgili mevzuat hazırlıklarında görüş bildirmek, belediyelerin karşılaştığı sorunlara çözüm aramak ve belediyelerin daha iyi hizmet vermesine destek olmak yer almaktadır. Bu görevlerin yanı sıra, belediyeler arasında yardımlaşmayı teşvik etmek, doğal afetlerden etkilenen belediyelere destek sağlamak ve bu süreçlerde dayanışmayı artırmak, belediyeler arasında koordinasyonu güçlendirmek de önemli sorumluluklarındandır. Ülkemizin karmaşık jeolojik yapısı ve deprem kuşağında yer almasından dolayı, bu sorumluluklar TBB için büyük bir önem arz etmektedir.

Ülkemiz, maruz kaldığı afetlerin çeşitliliği, sıklığı, yıkıcılığı ve ortaya çıkan zararları yönüyle bir afet ülkesidir. 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremler 11 ilimizi ve 14 milyondan fazla yurttaşımızı doğrudan etkilemiş; çevre, altyapı, ekonomi, sosyal yaşam ve kamu yönetiminde ciddi hasarlara yol açmıştır.

2015 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Afet Risklerinin Azaltılması Konferansı'nda kabul edilen ve Türkiye'nin de taraf olduğu Sendai Afet Risklerini Azaltma Çerçevesi (2015-2030), ülkemizin afetle mücadele çalışmalarına rehberlik etmektedir. Sözleşme, 2030'a kadar olan süreçte ülkelerin ekonomik, fiziki, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarında afet riskinin ve kayıplarının önemli ölçüde azaltılmasını amaçlamaktadır. TBB, bu uluslararası hedefleri dikkate alarak özellikle deprem riski altındaki belediyelere yönelik çalışmalarını yoğunlaştırmakta, risk yönetimi ve afetlere hazırlık konularında yerel yönetimlerin kapasitesini artırmayı hedeflemektedir.

Türkiye'nin ulusal düzeydeki stratejilerine yön veren en önemli belgelerden biri olan On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) da afetlere hazırlık ve dayanıklılık konusundaki çalışmaları desteklemektedir. Planın '3.4. Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre' bölümünde yer alan 855'inci paragrafta "*Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen şehirler tarihi, sosyal ve kültürel dokuları gözetilerek iklim dostu, afete dirençli ve yaşam kalitesini yükselten bir şehircilik anlayışıyla yeniden inşa edilecektir.*" hedefine yer verilmiştir. TBB, bu ulusal kalkınma vizyonu doğrultusunda, yerel yönetimlerin yeniden daha iyi inşa, iyileşme ve dayanıklılık süreçlerine rehberlik etmektedir.

Birliğimiz hem Sendai Çerçeve Sözleşmesi gereğince ve hem de On İkinci Kalkınma Planı'nda öne çıkan vizyon ve hedef doğrultusunda, 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen şehirlerin yerel hizmetler bakımından mevcut durumunu analiz etmek, üye belediyelerin ihtiyaçlarını belirlemek ve çalışmaların daha etkin yürütülmesine destek olmak amacıyla TBB bünyesinde "Deprem Bölgesi Araştırma Komisyonu" kurmuştur. Komisyon tarafından özellikle depremin birinci yılının ardından hazırlanıp kamuoyu ile paylaşılmış tüm kurumsal raporlar ve ilgili bilimsel makaleler taranmış, ziyareti planlanan illerle ilgili veriler araştırılmış ve öncesinde inceleme başlıklarına göre sorular hazırlanmıştır.

Komisyonca hazırlanan program çerçevesinde depremden en çok etkilenen 4 il olan Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'ya ziyaretler gerçekleştirilmiş, kamu kurumları, meslek birlikleri ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla çalıştaylar düzenlenmiş, geçici barınma alanları incelenmiş ve ilgili kamu aktörleri ziyaret edilmiştir.

Yapılan ziyaret ve çalıştaylarda, muhatap kurumlar ve katılımcılar ile vatandaşlardan en çok iletilen sorun alanları bir araya getirilerek şehir, toplum refahı, belediyeler ve kamu yönetimi ile paydaş ilişkileri konularında tespitler ile çözüm önerilerinin yer aldığı "6 Şubat Afet Bölgesi Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Gelişim Önerileri Raporu" hazırlanmıştır.

Bu rapor ile elde edilen veri ve bilgiler doğrultusunda sunulan gelişim önerilerinin hayata geçirilmesiyle On İkinci Kalkınma Planı'nda belirtilen amaca uyumlu olarak daha dayanıklı, kalkınmış ve yaşanabilir şehirlerin inşasına, yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dayanıklılığın artırılmasına, çevrenin korunmasına, depremden etkilenen şehirlerde, kırsal alanlarda yaşam kalitesinin iyileştirilmesine, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik politikalara destek olunacağı değerlendirilmektedir.

Bu rapor, depremden etkilenen şehirlerin mevcut durumunu derinlemesine analiz etmek, belediyelerin ihtiyaçlarını titizlikle belirlemek; çalışmaların daha kapsamlı, verimli ve etkili bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Raporla, aynı zamanda, merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki iş birliğinin derinleştirilmesi, diğer paydaşların bu sürece daha etkin bir şekilde dahil edilmesi hedeflenmektedir. Nihai olarak, depremden etkilenen şehirlerin daha iyi inşa edilmesi ve toplumsal iyileşmenin hızlanmasına belediyeler üzerinden katkı vermek öngörülmektedir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

6 Şubat 2023 tarihinde 9 saat arayla meydana gelen Kahramanmaraş merkezli iki büyük deprem Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde büyük yıkımlara yol açmış, resmi rakamlara göre 53.537 kişinin hayatını kaybetmesine, 107.213 kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Bu felaket, toplamda 11 ili ve 14 milyondan fazla nüfusu doğrudan etkilemiş; çevre, yapılı alanlar, altyapı, ekonomi, sosyal yaşam ve kamu yönetimiinde ciddi hasara yol açmıştır.

On İkinci Kalkınma Planı, depremden etkilenen şehirlerin iklim dostu, afetlere dayanıklı ve yaşam kalitesini artıran bir anlayışla yeniden inşasını hedeflemektedir. Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) bu vizyon ve hedef doğrultusunda, **depremden etkilenen şehirlerin mevcut durumunu analiz etmek, üye belediyelerin ihtiyaçlarını belirlemek ve çalışmaların daha etkin yürütülmesine destek olmak** amacıyla bu raporu hazırlamıştır. Raporunda, şehirlerin, toplum refahının, belediyelerin ve kamu yönetimi ile paydaş ilişkilerinin mevcut durumu incelenmiş, karşılaşılan sorunlar tespit edilmiş, bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur. Bu **önerilerin hayata geçirilmesiyle daha dayanıklı, yaşanabilir ve kapsayıcı kalkınma hedeflerini yerine getirebilen şehirlerin inşasına katkı sağlanması** amaçlanmıştır.

Depremden en çok hasar alan bölgelerde depremin etkisi halen hissedilirken, bu felaketin Türkiye ekonomisine yükünün yaklaşık 3,5 trilyon TL (103,6 milyar dolar) olduğu tahmin edilmektedir. Strateji ve Bütçe Başkanlığının (SBB) raporuna göre, ekonomik kayıpların en büyük kısmı, konut hasarlarıyla ilgilidir ve toplamı 1,9 trilyon TL (56,9 milyar dolar) olarak belirlenmiştir. Kamu altyapı ve hizmet binalarındaki yıkım sonucu ise 440,2 milyar TL (12,9 milyar dolar) zarar ortaya çıkmıştır. Ayrıca; özel sektör, imalat sanayii, enerji, haberleşme, turizm, sağlık ve eğitim gibi alanlarda ciddi hasarlar meydana gelmiş ve bu sektörlerdeki mali kayıpların 402,6 milyar TL (11,8 milyar dolar) düzeyinde gerçekleştiği hesaplanmıştır.¹

Depremlerde, ülke genelinde 260 bin civarında yapı tamamen yıkılmış, acil yıkılması gereken veya ağır hasarlı olarak tespit edilmiştir. En büyük yıkım Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya ille-

¹ 01.10.2024 günü saat 15:30'da belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kurları esas alınmıştır.

rinde yaşanmış ve bu iller yapı hasarlarının en yoğun görüldüğü kentler olarak öne çıkmıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının kontrolünde yapılan hasar tespit çalışmaları, 700 bin civarında hane halkının, çeşitli düzeylerde hasar alan yapılardan etkilendiğini göstermektedir.

7 Şubat 2024 tarihi itibarıyla konteyner kentlerde 691.959 kişi yaşamaktadır. Hak sahipliği sürecinde 845.371 talep değerlendirilmiş ve bunların 389.378'i konut, 40.658'i işyeri ve 11.531'i ahır olarak hak sahipliğine resmi olarak kabul edilmiştir. TOKİ tarafından 11 ilde toplam 45.901 konut inşa edilmesi planlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığının Ocak 2024 itibarıyla açıkladığı verilere göre, deprem sonrası harcamalar yaklaşık 950 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bölgedeki özel işyerlerinin sayısında önemli düşüşler yaşanmıştır. Bölgenin yeniden inşa süreci uzun vadeli bir planlamayı gerektirirken, TOKİ ve diğer ilgili kuruluşlar tarafından yürütülen konut inşa projeleri kapsamında, 2025 yılı sonuna kadar tüm kalıcı konutların tamamlanması hedeflenmektedir. Ocak 2024 itibarıyla yaklaşık 46 bin kalıcı konut sahiplerine teslim edilmiş, her ay 25-30 bin konutun tamamlanması planlanmıştır (TOKİ, 2024). Deprem bölgesinde inşa edilen konutlar ve ticari alanlar için ise merkezi bütçeden 811 milyar TL tahsis edilmiştir. Ayrıca, Dünya Bankası tarafından finanse edilen acil inşa projeleri kapsamında hak sahiplerine yönelik konut yapım çalışmaları devam etmektedir.

Bu rapor kapsamında, depremden en çok etkilenen Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illeri ele alınmış ve bu şehirlere 2024 ağustos ayı içinde saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Saha ziyaretleri sırasında bu illerdeki çeşitli kurumlar ziyaret edilmiş, bölgede etkin çalışan sivil toplum kuruluşları, ilçe belediyeleri ve meslek odaları ile çalıştaylar düzenlenmiştir. Konteyner kent alanları incelenmiş ve bölge halkıyla birebir görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde elde edilen veri ve bilgiler doğrultusunda, mevcut durum aşağıdaki kategoriler çerçevesinde değerlendirilmiş ve kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin hizmet kalitesinin artırılması amacıyla gelişim önerileri sunulmuştur. Bu tespitler ve gelişim önerileri dört kategoride değerlendirilmiştir. Bu dört kategori kapsamında yapılan tespitler ve gelişim önerileri şu şekilde özetlenmiştir:

Şehir

Deprem sonrası şehirlerde barınma, altyapı ve sosyal donatı alanlarında büyük zararlar meydana gelmiş, ulaşım altyapısı bozulmuştur. Kentsel planlama eksiklikleri ve yetersiz denetimler, bina stoklarının ve kültürel varlıkların ağır hasar almasına yol açmıştır. Geçici barınma

alanlarındaki zorlayıcı yaşam koşulları ve kalıcı konut inşasındaki belirsizlikler, şeffaf olmayan süreçler ve altyapı sorunları devam etmektedir. Ayrıca, açık yeşil alan, sosyal ve sağlık tesislerinin eksikliği, çevresel sorunlar ve ulaşım altyapısındaki gecikmeler, şehir yaşamını olumsuz etkilemektedir.

Bu sorunların çözümü için az hasarlı yapıların güçlendirilmesi, ağır hasarlı yapıların yıkılması ve enkaz bertarafının insan sağlığını tehdit etmeyecek bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Altyapıların acilen iyileştirilmesi ve yeni konut alanlarının katılımcı bir şekilde inşa edilmesi önem taşımaktadır. İmar planlarının yerel paydaşlarla birlikte revize edilmesi, kaçak yapılaşmanın engellenmesi ve tarihi kültürel mirasın korunması sağlanmalıdır. Ayrıca, geçici ve kalıcı konut alanlarının planlaması ve bu alanların sosyal donatı tesisleriyle desteklenmesi ve çevresel sorunların çözümü için merkezi yönetim ile yerel aktörlerin iş birliği yapması gerekmektedir.

Toplum ve İnsan Refahı

Deprem bölgesinde halen barınma sorunları devam etmekte, konteyner kentlerde gıda ve sosyal altyapı eksiklikleri sürmektedir. Sağlık hizmetlerinde personel yetersizliği ve çevresel faktörler halk sağlığını tehlikeye atmaktadır. Psiko-sosyal desteklerin yetersizliği, eğitimdeki fiziksel koşullar ve personel eksikliği gibi sorunlar halen devam etmektedir. İşsizlik ve nitelikli iş gücü kaybı gibi ekonomik zorluklar yaşanırken, kadınların ekonomik faaliyetlere katılımı sınırlı kalmaktadır. Sosyal dokudaki zayıflama ve güvenlik sorunları dikkat çekmektedir.

Şiddet, bağımlılık ve istismara karşı kamu kurumları arasında iş birliği sağlanarak kapsamlı bir mücadele başlatılmalıdır. Sosyal destek ve eğitim hizmetlerine öncelik verilmelidir. Konteyner kentlerde yaşayan halkın kalıcı konutlara geçişi hızlandırılmalı ve geçici barınma alanlarının sosyal ihtiyaçları karşılanmalıdır. Kaliteli sağlık hizmetleri ve rehabilitasyon süreçleri ön planda tutulmalıdır. Eğitim kurumlarının artırılması ve çocukların ruh sağlığına destek verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, istihdam ve gelir fırsatlarının artırılması, kadın girişimciliğini desteklemek için teşviklerin sunulması, sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi ve haklara erişimin kolaylaştırılması önemlidir.

Belediyeler

Afet sonrası belediyeler, altyapı hasarları ve artan enerji maliyetleri gibi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Personel kaybı ve yaşam standartlarındaki düşüş önemli sorunlar yaratmakta; finansal zorluklar ve borç yükü toparlanma çalışmalarını engellemektedir. Yerel ekonominin zarar görmesi, belediyelere yeni görevler yüklemekte; sosyal

hizmet eksiklikleri, ulaşım zorlukları ve veri paylaşımındaki aksaklıklar süreci olumsuz etkilemektedir. Bu durum, belediyeler nezdinde ulusal ve uluslararası dayanışma ihtiyacını belirgin hale getirmektedir.

Belediyelerin güçlendirilmesi için mali destek ve ekipman sağlanmalı, personel eğitimi ve nitelikli eleman ihtiyacı karşılanmalıdır. Afet bölgesindeki belediyelere mali destek verilmesi, kamu borçlarının ertelenmesi ve yerel ekonomiyi destekleyen projelere öncelik tanınması önem taşımaktadır. Deprem bölgesi dışındaki belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşların desteklerinin devamlılığı teşvik edilmelidir.

Kamu Yönetimi ve Paydaş İlişkileri

Afet risk yönetimi sürecinde merkezi planlamalar, bölgenin ihtiyaçlarını yeterince yansıtamadığı için çeşitli zorluklar ortaya çıkmaktadır. Tarım arazilerinin konut alanı olarak kullanımı hak kayıplarını, çevresel ve ekonomik riskleri artırmaktadır. Veri ve bilgi eksiklikleri belirsizlik yaratmakta, koordinasyon eksiklikleri ve merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin arasındaki iletişim sorunları normalleşme algısını zedelemektedir. Ayrıca, tasarruf tedbirleri toparlanma süreçlerini zorlaştırmakta ve yeterli iş birliği sağlanamaması, iyileştirme çabalarını olumsuz etkilemektedir.

Bu bağlamda kamu kurumları ve paydaşlarla düzenli bilgi paylaşımı sağlanmalı ve her şehir için bilgilendirme platformları oluşturulmalıdır. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında güçlü iş birliği ve koordinasyon sağlanarak, tüm paydaşların görüşleri planlama ve yeniden inşa süreçlerine dahil edilmelidir. Ayrıca, sivil toplum kuruluşları ve yerel aktörlerin süreçlere aktif katılımı teşvik edilmeli, hukuki süreçler hızlandırılmalı ve hakları koruyacak mekanizmalar güçlendirilmelidir.

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	i
Önsöz	iii
Yönetici özeti.....	v
1. GİRİŞ	1
1.1. Gerekçe ve Amaç.....	1
1.2. Kapsam ve Yöntem.....	2
2. DEPREM BÖLGESİ VE GENEL DURUM	5
2.1. Depremden Etkilenen İl ve İlçelerin Veri Temelli Durumu	6
2.2. Afet Risk Yönetimi ve Dayanıklı Yerleşim	11
2.3. Afet Sonrası Daha İyisini İyi Yönetişime Dayalı Olarak İnşa Etmek.....	17
2.3.1. Dünyada Afet Risk Yönetimi.....	17
2.3.2. Türkiye’de Afet Risk Yönetimi	18
2.3.3. İyileştirme ve Yeniden Yapılanma Süreçlerinde İyi Yönetişim.....	19
2.4. Şubat Depremleri Sonrası Öne Çıkan Araştırmalar.....	20
3. MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ, TESPİTLER VE GELİŞİM ÖNERİLERİ	25
3.1. Şehir.....	25
3.1.1. Kentsel Planlama	26
3.1.2. Geçici Barınma Alanları	27
3.1.3. Kalıcı Konutlar.....	28
3.1.4. Kentsel Hizmet Alanları	30
3.1.5. Ulaşım.....	30
3.1.6. Altyapı	31
3.1.7. Çevresel Sorunlar.....	32
3.2. Toplum ve İnsan Refahı	33
3.2.1. Barınma.....	34
3.2.2. Sağlık Hizmetlerine Erişim.....	36

3.2.3. Psiko-Sosyal Destek	37
3.2.4. Eğitime Erişim	38
3.2.5. Bakım Sorumluluğu.....	39
3.2.6. Geçim Sıkıntıları	39
3.2.7. Bağımlılık, Şiddet ve İstismar	41
3.2.8. Kadın, Çocuk, Engelli ve Yaşlı gibi Kırılgan Gruplara Özel Durum	42
3.2.9. Sosyalleşme ve Kültürel Faaliyetler	43
3.3. Belediyeler	43
3.3.1. Artan ve Çeşitlenen Hizmet Yükü.....	44
3.3.2. Çalışanların Gördüğü Zararlar	45
3.3.3. Kaynak	46
3.3.4. İnsan Gücü Kapasitesi	47
3.3.5. Sosyal Politika ve Hizmetler	48
3.3.6. Veri ve Bilgiye Erişim.....	49
3.3.7. Ulusal ve Uluslararası Dayanışma.....	51
3.4. Kamu Yönetimi ve Paydaş İlişkileri	52
3.4.1. Bütünsel Afet Risk yönetimi: Planlar, Uygulamalar ve Dersler.....	52
3.4.2. Veri ve Bilgi Eksikliğine Bağlı Belirsizlik, Yetki Karmaşası ve Kaynak Verimsizliği	53
3.4.3. İstisare ve İş Birliği; Uyum ve Eşgüdüm	54
3.4.4. İşleyiş Düzeni, İş Yapış Usul ve Esasları ile Kamu Faydasını Azamileştirme	55
3.4.5. Valilik, AFAD, Kaymakamlık, İl ve İlçe Müdürlükleri (Merkezi Yönetim)..	56
3.4.6. Diğer Belediyelerle İlişkiler	56
3.4.7. Üniversiteler, Meslek Odaları ve Sivil Toplum Kuruluşları.....	57
4. SONUÇ.....	59
5. EKLER.....	67
5.1. Mevzuat Düzenlemeleri	67
5.2. İdari Değişiklikler	81
6. KAYNAKÇA	82

1. GİRİŞ

1.1. Gerekçe ve Amaç

Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli 7,7 ve 7,6 Richter büyüklüğünde Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerini kapsayan bölgesel düzeyde yıkımlara yol açan iki büyük deprem meydana gelmiştir. Yaşanan afette, resmi rakamlara göre, 53.537 kişi hayatını kaybetmiş ve 107.213 kişi ise yaralanmıştır. Bu afetten toplamda 11 ilimiz ve 14 milyondan fazla vatandaşımız etkilenmiştir. Yaşanan can kaybı ve yaralanmaların yanı sıra bu şehirlerde çevre, yapılı alanlar, altyapı bileşenleri, ekonomi, sosyal yaşam ve kamu yönetimi zarar görmüştür. Afetin yol açtığı bu olumsuz sonuçların etkisi halen devam etmektedir.

Yaşanan depremler ve depremlerin yol açtığı yıkımın üzerinden yirmi ay geçmiştir. Bu zaman diliminde bölgede afet sonrası birçok iyileştirme ve yeniden inşa çalışmaları yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Ancak, bu çalışmaların mevcut durumunu değerlendirmek ve daha etkin şekilde yürütülmesine destek olmak gerekmektedir. Yerel yönetimlerin elinde bulunan yetki ve kaynakların daha etkili şekilde kullanılması afetten etkilenen şehirlerde daha iyi bir geleceğin inşa edilmesi noktasında oldukça önemlidir.

2023 yılında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan ve 31.10.2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından onaylanan On İkinci Kalkınma Planı'nda (2024-2028) "*Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen şehirler tarihi, sosyal ve kültürel dokuları gözetilerek iklim dostu, afete dirençli ve yaşam kalitesini yükselten bir şehircilik anlayışıyla yeniden inşa edilecektir.*" hedefi belirlenmiştir.² Plan'da ülkenin kalkınma sürecinde insan odaklılık, katılımcılık, kapsayıcılık, hesap verebilirlik ve şeffaflık gibi iyi yönetim ilkelerini esas alan bütüncül bir yaklaşım izleneceği de ifade edilmiştir. Kısaca, depremden etkilenen şehirlerde iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının iyi yönetim ilkelerine dayalı olarak afetlere dayanıklı, kalkınma ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik hedeflere işaret ettiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda yapılan güncel bir araştırma, iyileştirme ve yeniden

² <https://www.sbb.gov.tr/on-ikinci-kalkinma-plani-turkiye-buyuk-millet-meclisince-onaylandi/>

inşa çalışmalarının işleyiş düzeni ve iş yapış usul ve esaslarının iyileştirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.³

Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) olarak, belirlenen amaç ve iyi yönetim ilkeleri ile uyumlu olarak, depremden etkilenen şehirlerin mevcut durumunu anlamak, burada faaliyet yürüten üye belediyelerin ihtiyaç ve taleplerini tespit etmek, TBB'nin bölgeye ilişkin hizmetlerine yön çizmek, nihai olarak **yürütülen çalışmaların daha bütünsel, kapsayıcı ve etkin şekilde yapılmasına destek olmak amacıyla** bu rapor hazırlanmıştır. Belediyelerde kurumsal kapasite ve hizmet alanlarında yapılacak güçlendirmeler sürecin daha bilimsel, hukuk ve hakaniyet gözetilecek şekilde yürütülmesi noktasında faydalı olacaktır. Ayrıca **daha dayanıklı, sürdürülebilir ve yaşanabilir şehirlerin kurulmasına da önemli katkılar sağlayacağı** öngörülmüştür.

Bu raporda depremlerden etkilenen şehirlerin, şehir sakinlerinin ve belediyelerin mevcut durumunu incelemek, kamu yönetimi ve paydaş ilişkilerinin durumunu saptamak, teknik ve sosyal anlamda karşılaşılan sorunların tespitini yapmak ve bu sorunların çözümüne ilişkin gelişim önerileri ortaya koymak amaçlanmıştır. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında sağlanacak istişare ve iş birliğinin güçlendirilmesine, sivil toplum, özel sektör, meslek kuruluşları ve diğer paydaşların sürece daha fazla katılım göstermesi ve katkı vermesine destek olmak amaçlanmıştır.

1.2. Kapsam ve Yöntem

Birliğimizce 18 Temmuz 2024 tarihinde Deprem Bölgesi Araştırma Komisyonu kurulmuş ve bu komisyon tarafından bir araştırma programı hazırlanmıştır. Bu program kapsamında yukarıda bahsedilen amaçlar doğrultusunda komisyon tarafından özellikle depremin birinci yılının ardından hazırlanmış ve kamuoyu ile paylaşılmış tüm kurumsal raporlar ve ilgili bilimsel makaleler taranmış, gidilmesi planlanan illerle ilgili veriler araştırılmış ve alan ziyaretleri öncesi inceleme başlıklarına göre sorular düzenlenmiştir.

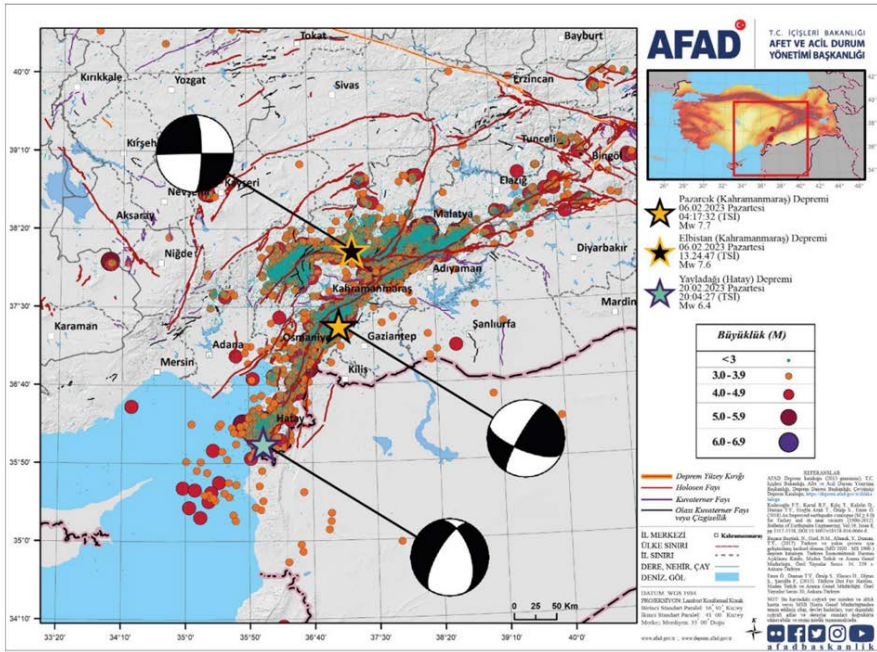
5-8 Ağustos 2024 tarihleri arasında Adıyaman ve Hatay'a, 13-16 Ağustos 2024 tarihleri arasında ise Kahramanmaraş ve Malatya'ya saha ziyaretleri yapılmış; saha ziyaretleri kapsamında, depremden en çok etkilenen bu illerin valilikleri, Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlı il müdürlükleri, AFAD il müdürlükleri ve be-

³ Argüden Yönetişim Akademisi 2024, Afetten Kalkınmaya Sivil Etkileşim Rehberi <https://argudenacademy.org/publications/Arguden-Yonetisim-Akademisi-Afetten-Kalkinmaya-Sivil-Etkilesim.pdf?d=2024-07-25-17-01-37>

diyeler ile görüşülmüş; sivil toplum, meslek kuruluşları ve diğer paydaşlardan deprem sonrası sürece ilişkin bilgi almak üzere bir dizi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bölgede etkin çalışan sivil toplum kuruluşları (STK) ile çalıştaylar düzenlenmiş, konteyner kent alanları ziyaret edilmiş ve bölge halkıyla da bire bir görüşmeler yapılmıştır.

2. DEPREM BÖLGESİ VE GENEL DURUM

6 Şubat 2023 depremleri; 1939 Erzincan depremi ve 1999 Marmara depremlerini geride bırakarak Cumhuriyet tarihinde yaşanan depremler sonrası en büyük kayıplı afet olarak tarihe geçmiştir (AFAD, 2023b). Özellikle Türkiye'nin doğu illerinde büyük etkileri olan Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli ardışık depremler sonrası 11 il ve genel olarak ülke derinden sarsılmıştır. Doğu Anadolu Fay Hattı üzerinde doğrudan kayıpları itibariyle toplamda 11 şehrimiz başta olmak üzere neredeyse tüm Türkiye'de etkileri hala hissedilen depremlerin üzerinden yirmi ay geçmiştir. Kayıplarımızın yasını tutarken geride kalanların yaşamlarına devam edebilmeleri, eskisinden daha yaşanılır şehirlere kavuşabilmeleri ve ülkemizin ekonomik açıdan depremden önceki düzeyine gelebilmesi uzun sürecek olsa da bu süreci en sağlıklı, adaletli biçimde işletilebilmek ve demokratik yollarla yapabilmek, geride hiç kimseyi bırakmayacak politikalar geliştirmek ve bu politikaları programlı biçimde uygulamaya koyabilmek gerekmektedir.

Şekil 1: 6 Şubat ve 20 Şubat 2023 depremleri merkez-üsleri ve artçı sarsıntılar (AFAD, 2023b)

6 Şubat depremleri sonrası Haziran 2023'te yayınlanan güncel hasar verilerine göre; "Kahramanmaraş depremleri nedeniyle başta Kah-

ramanmaraş olmak üzere depremden etkilenen Hatay, Gaziantep, Malatya, Diyarbakır, Kilis, Şanlıurfa, Adıyaman, Osmaniye, Adana ile 11. il olarak eklenen Elazığ illerinde olağanüstü hal ilan edilmiş, daha sonra alınan kararla Bingöl, Kayseri, Mardin, Tunceli, Niğde ve Batman illeri de afet bölgesi olarak ilan edilmiştir.”⁴ Öncü raporlara göre; özellikle ilk tespitlerde 11 ilde doğrudan etkilenen insan sayısı, 2022 yılı TÜİK nüfus verilerine göre ortaya konularak 14.013.196 kişi olarak kaydedilmiştir. Ayrıca deprem bölgesindeki bu nüfusun bir kısmı (1.738.035 kişi) geçici koruma kapsamında ikamet eden göçmen nüfusundan oluşmaktadır.

Strateji ve Bütçe Başkanlığının afete uğrayan 11 ili dikkate aldığı Mart 2023 tarihli raporuna göre; depremin Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükü içerisinde en önemli payın yüzde 54,9 oranıyla konut hasarı olduğu ve bu hasarın 1.073,9 milyar TL/56,9 milyar dolara (güncel karşılığı 1,9 trilyon TL) tekabül ettiği ifade edilmektedir. İkinci ağırlıklı hasar kalemi ise 242,5 milyar TL/12,9 milyar dolar (güncel karşılığı 440,2 milyar TL) olarak hesaplanan **kamu altyapısı ve hizmet binalarındaki** yıkım kaynaklıdır. Konut hariç imalat sanayii, enerji, haberleşme, turizm, sağlık ve eğitim sektörleri, küçük esnaf ile ibadethanelere ilişkin hasarı içeren **özel sektör hasarı** ise 222,4 milyar TL/11,8 milyar dolar (güncel karşılığı 402,6 milyar TL) ile bir diğer önemli hasar kalemidir. Ayrıca, sigortacılık sektörü kayıpları ve esnafın gelir kayıpları ile makroekonomik etkiler dikkate alındığında, depremin yol açtığı felaketin **Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükünün** yaklaşık 2 trilyon TL/103,6 milyar dolar (güncel karşılığı 3,5 trilyon TL) düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu büyüklüğün, ülkemizin 2023 yılı milli gelirinin yaklaşık yüzde 9’una ulaşabileceği Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından öngörülmektedir.⁵

2.1. Depremden Etkilenen İl ve İlçelerin Veri Temelli Durumu

Depremde zarar görmüş illerdeki hasar tespit sonuçlarına göre, tablodan ve haritadan da görüleceği üzere, toplamda 190 bin km²’den fazla bir alan depremden etkilenmiş, itiraz süreçlerinin de tamamlanmasıyla birlikte yaklaşık 260 bin civarı yapının tamamen yıkık, acil yıktırılması gereken veya ağır hasarlı düzeyde yapılardan oluştuğu tespit

⁴ AFAD. (2023a). 06 ŞUBAT 2023 PAZARCIK-ELBİSTAN KAHRAMANMARAŞ (Mw: 7.7 – Mw: 7.6) DEPREMLERİ RAPORU, Deprem Dairesi Başkanlığı https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf

⁵ Tespit edilen zararların Türk Lirası olarak güncel karşılığı hesaplanırken 01.10.2024 günü saat 15:30’da belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kurları esas alınmıştır.

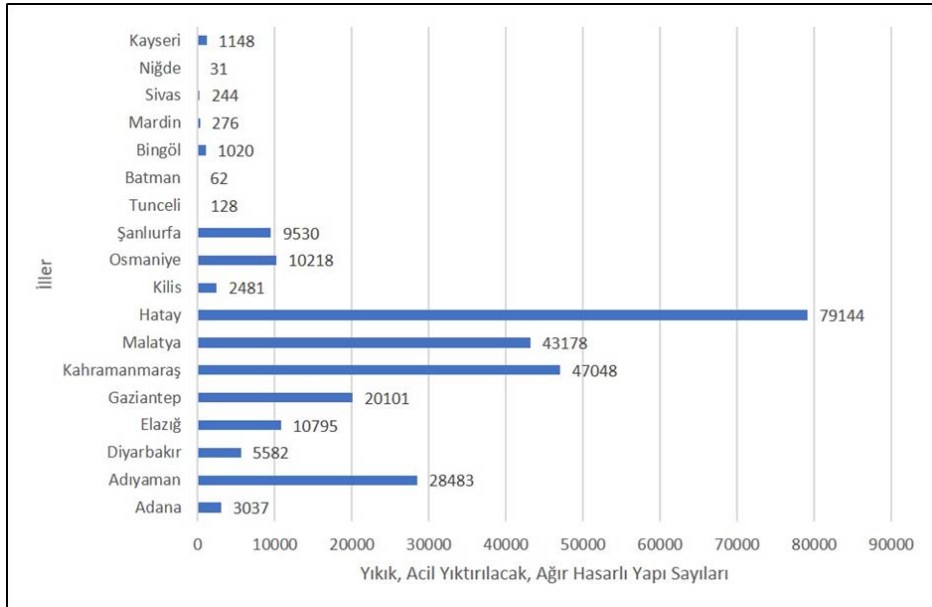
edilmiştir. Bununla birlikte toplamda 14 milyondan fazla insanımız da depremlerden etkilenmiştir. Şekil 1 ve 2’de görülebileceği üzere Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Adıyaman illeri sırasıyla en fazla yapı hasarlarının yaşandığı iller olarak göze çarpmaktadır. Depremden etkilenen nüfusu tahmin edebilmek için 11 ilin 2022 yılına ait adrese dayalı nüfus verileri kullanılırken depremin birinci yılı olan 6 Şubat 2024’te açıklanan 2023 nüfus verileri de bizlere ya can kaybı ya da yer değiştirme ile kaybedilen nüfus ile ilgili bir ipucu vermektedir.

Tablo 1: Depremden etkilenen nüfus (2022 ve 2023) ve hasar gören iller (Şenol Balaban, 2024b)

İl Sayısı	İller (İlk 11 ile 7 il)	Nüfus Büyüklüğü (kişi sayısı) 2022	Yüzölçümü (km ²)	Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²) 2022	Ortalama Hane-halko Büyüklüğü 2022	Yabancı Nüfus (kişi sayısı) 2022	Nüfus Büyüklüğü (kişi sayısı) 2023	Nüfus Farkı 2022-2023	Yıkık Yapı Sayısı	Acil Yıkılacak Yapı Sayısı	Ağır Hasarlı Yapı Sayısı	Orta Hasarlı Yapı Sayısı	Hafif Hasarlı Yapı Sayısı
1	Adana	2274106	13844	163	3,4	15320	2270298	-3808	31	36	2970	5037	39993
2	Adıyaman	635169	7337	90	3,9	1852	604978	-30191	5953	2329	20201	4629	38576
3	Diyarbakır	1804880	15101	120	4,43	1728	1818133	13157	45	59	5478	2789	48669
4	Elazığ	591497	9383	70	3,1	4238	604411	12914	58	44	10693	307	9869
5	Gaziantep	2154051	6803	316	3,97	15567	2164134	10083	4060	1994	14047	5524	68429
6	Hatay	1686043	5524	289	3,65	5250	1544640	141403	13861	9037	56246	13032	117053
7	K.Maraş	1177436	14520	82	3,68	4547	1116618	-60818	7396	4423	35229	5987	79027
8	Kilis	147919	1412	104	3,46	1676	155179	7260	13	29	1106	486	11191
9	Malatya	812580	12259	69	3,3	4044	742725	-69855	5611	1841	35726	2490	52030
10	Osmaniye	559405	3320	179	3,46	934	557666	-1739	678	530	9010	1094	35006
11	Şanlıurfa	2170110	19242	116	5,12	8242	2213964	43854	707	730	8093	2806	120159
12	Batman	634491	4477	136	4,7	1033	647205	12714	1	0	61	18	909
13	Bingöl	282556	8003	34	3,4	487	280655	3099	11	4	1005	65	883
14	Kayseri	1441523	16970	85	3,2	20186	1445683	4160	13	29	1106	45	4273
15	Mardin	870374	8780	99	4,4	3506	888874	18500	4	0	272	14	997
16	Niğde	365419	7234	50	3	410	377080	11661	0	2	29	25	271
17	Sivas	634924	28164	22	3,1	7401	650401	15477	9	1	234	23	574
18	Tunceli	84366	7582	11	2,5	397	89317	4951	0	0	128	0	167
Toplam		18.326.849	189.955			97.618	18.176.961	149.888	38.451	21.088	201.634	44371	628076

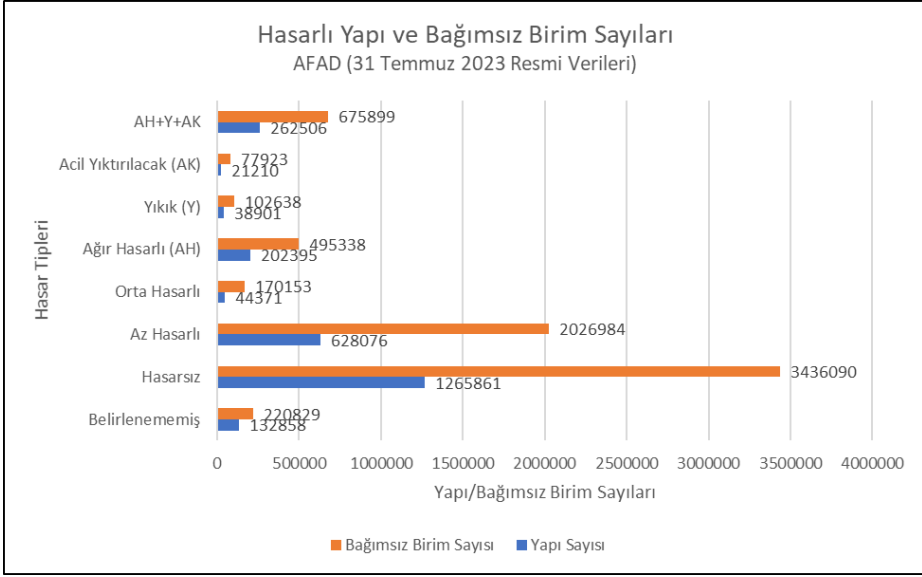

Şekil 2: Depremden etkilenen illerdeki hasarlı yapı sayıları (Yıkık, acil yıktırılacak ve ağır hasarlı yapı toplamı)

Şekil 3: Yıkık, acil yıktırılacak ve ağır hasarlı yapı sayıları toplamalarının illere göre dağılımı

Depremi etkilediği 18 ili kapsayan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının kontrolünde yürütülen hasar tespit çalışmalarında ortaya çıkan hasar dağılımı bina ve bağımsız birim sayıları Şekil 3'te gösterilmektedir. Tablo 1'de görülebileceği gibi az ve orta hasarlı yapıların da olduğu düşünüldüğünde, çeşitli düzeylerde hasar alan yapı ve bağımsız birim sayısının toplamda daha fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 4: 18 ildeki hasarlı yapı ve bağımsız birim sayıları (Şenol Balaban, 2024b)

Depremden hasar alan illerde ağır hasarlı, yıkılmış ve acil yıktırılacak kategorilerinde yer alan bağımsız birim sayısı toplam olarak **675 bin 899** olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeniden inşa çalışmalarında kalıcı konut ihtiyacının hak sahipliği bulunan afetzedelerin yanında ortaya çıkacak kiracılara yönelik sağlanması beklenen bir açığın da olacağı düşünülmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığının yaptığı 30 Kasım 2023 tarihli araştırmaya göre 11 ildeki zarar dağılımı ve Türk Lirası tutarı yaklaşık 192 milyarı bulmaktadır (AFAD, 2024a).

Tablo 2: Hazine ve Maliye Bakanlığının harcamaları (HMB, 2023)

İLİN ADI	KONUT (Eyye)		ŞYERİ (Eyye)		TAŞIT		BİNA ZARAR		TARIM HAYVANCILIK ZARARI		TOPLAM	
	TESPİT SAYISI	TESPİT EDİLEN TUTAR (TL)	TESPİT SAYISI	TESPİT EDİLEN TUTAR (TL)	TESPİT SAYISI	TESPİT EDİLEN TUTAR (TL)	TESPİT SAYISI	TESPİT EDİLEN TUTAR (TL)	TESPİT SAYISI	TESPİT EDİLEN TUTAR	TESPİT SAYISI	TESPİT EDİLEN TUTAR (TL)
Adana	3.426	283.816.405	34	1.954.412	37	6.682.347,58	3.384	2.838.022.533			6.881	3.130.475.697,58
Adıyaman	70.589	9.666.555.000	6.216	1.667.721.247	3.892	532.075.023,20	0	-			80.697	11.866.351.270,20
Diyarbakır	6.409	895.733.155	772	294.680.520	26	4.926.269,64	159.748	29.465.877.406,8			166.955	30.661.217.351,44
Elazığ	59	2.355.648,75	108	4.646.362,50	3	42.544,00					170	7.044.555,25
Gaziantep	115.142	4.655.016.323	10.195	412.166.800	7.782	314.628.151					133.119	5.381.806.274
Hatay	276.421	18.090.602.454,40	48.124	52.000.612.781,72	18.711	2.284.966.948,68		-			343.256	72.376.182.194,80
K.Maraş	80.860	5.613.606.854			5818	524.440.026					86.678	6.138.046.880
Kilis	918	19.629.986	18	301.799,35	47	1.741.440	17	81.200,00	6	88.400	1.006	21.842.825,35
Malatya	62.039	9.989.845.133,71	10.374	5.336.606.237,70	1.280	190.555.423,35	92.156	46.420.721.888			165.849	61.937.728.682,76
Osmaniye	10.682	115.245.065	335	15.437.672,43	532	26.245.614					11.549	156.928.351,43
Şanlıurfa	600	14.458.343,50	121	7.633.440,47	65	6.988.972					786	29.080.755,97
TOPLAM	627.146	49.346.864.368,36	76.297	59.741.761.373,17	38.193	3.893.287.759,45	255.305	78.724.703.027,8			996.946	191.706.704.828,78

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının yapmış olduğu harcamalar ise aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 3: ÇŞİDB 6 Şubat 2023 depremleri harcamaları (AFAD, 2024)

Destek Verilen İller	Personel Gideri	Araç/İş Makinesi	Konteyner	Altyapı	Beslenme	Diğer	Toplam Yapılan Harcama (TL)
Adana	115.842.278		845.000	3.107.396.102	4.383.612	32.742.489	3.261.209.481
Adıyaman	62.600.703		11.929.615	7.537.275.222	4.746.881	53.826.025	7.670.378.446
Diyarbakır	110.825.842			6.745.006.957	5.370.369	19.124.246	6.880.327.414
Elazığ	71.104.171			2.582.983.271	593.659	777.582.907	3.432.264.008
Gaziantep	103.721.632	80.240	4.955.000	23.830.309.457	6.037.964	75.195.637	24.020.299.930
Hatay	132.528.821		22.798.900	21.028.561.235	4.556.762	86.516.404	21.274.962.122
K.Maraş	91.364.204		8.760.000	27.417.399.470	4.572.265	62.049.593	27.584.145.532
Kilis	16.999.938			2.085.675.922	2.581.457	11.155.781	2.116.413.098
Malatya	75.322.576		19.840.000	17.310.930.450	2.643.013	51.087.637	17.459.823.676
Osmaniye	45.538.689		65.000	4.040.337.185	2.902.917	16.473.214	4.105.317.005
Şanlıurfa	47.807.770		2.770.000	3.449.062.842	2.729.872	25.434.808	3.527.805.292

Geçici barınma hizmeti kapsamında **477.952** kişi Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarında, **710.266** kişi MEB yurtlarında olmak üzere toplamda **1.188.218** kişinin tesislerde barındığı belirtilmektedir. KYK yurtlarında kalan afetzedelere istekleri doğrultusunda **15 Ağustos** itibariyle kira veya konteyner desteği sağlanmıştır. Yapılan çalışma sonunda sağlanan imkanlarla KYK yurtlarında barınan afetzede bulunmadığı belirtilmektedir. **7 Şubat 2024** itibariyle, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tesislerinde **39** kişi, diğer kamu tesislerinde **801** kişi toplamda **840** afetzede tesislerde barınmaktadır. Altyapı ve güvenlik hizmetleri de dahil olmak üzere, sosyal donatıları (okul, mescit, oyun parkları, mobil mutfak, psiko-sosyal destek hizmet alanları) ve sağlık ocağı ile **7**

Şubat 2024 itibariyle gelinen noktada **414** konteyner kentte **215.109** konteyner kurulumu gerçekleştirilmiştir. Konteynerlerde **7 Şubat 2024** itibariyle **691.959** kişi misafir edilmektedir (AFAD, 2024a).

18 il, **179** ilçe, **8.474** mahalle **2.472** köy için **30 Mayıs 2023** tarihinde başlayan hak sahipliği sürecinde **845.371** talebin değerlendirildiği ve taleplerin tümü (**30 milyon** evrak) ilgili komisyonlar tarafından incelendiği belirtilmektedir. Bu taleplerin itiraz sonrası muhtemel dahil; **389.378**'i konut, **40.658**'i işyeri ve **11.531**'i ahır sayısının hak sahipliğine resmi olarak hak kazandığı söylenmektedir. Ancak reddedilen talep sayısının **165.325** olduğu görülmüştür. **25.12.2023** tarihinde, 11 ilin tamamında 2 günlük ek başvuru itiraz sonuçları ilan edilerek sürecin tamamlanmasını takiben aşağıda belirtilen kalıcı kentsel ve kırsal konutların Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından teslim edileceği belirtilmiştir (AFAD, 2024a).

TOKİ tarafından teslim edilmek üzere; Hatay'da **6.572 konut**, Kahramanmaraş'ta **8.122 konut**, Malatya'da **5.140 konut**, Adıyaman'da **2.158 konut**, Gaziantep'te **10.090 konut**, Elazığ'da **2.255 konut**, Osmaniye'de **1.852 konut**, Diyarbakır'da **1.374 konut**, Şanlıurfa'da **1.208 konut**, Adana'da **1.589 konut**, Kilis'te **967 konut**, toplamda; **41.327 çok katlı kentsel konut**; Hatay'da **703 konut**, Kahramanmaraş'ta **1.167 konut**, Malatya'da **1.041 konut**, Adıyaman'da **640 konut**, Gaziantep'te **608 konut**, Osmaniye'de **124 konut**, Diyarbakır'da **49 konut**, Şanlıurfa'da **106 konut**, Kilis'te **136 konut** toplamda; **4.574 kırsal konut** olmak üzere toplam; **45.901 konut** olacağı belirtilmektedir (AFAD, 2024) (TOKİ, 2024).

2.2. Afet Risk Yönetimi ve Dayanıklı Yerleşim

Uluslararası afet risk yönetimi, dayanıklılık yazını ve uygulamalarındaki güncel anlayışın özellikle şehir, toplum ve yerel yönetimler üzerinden kısaca anlatılması; 6 Şubat depremleri öncesi ve sonrası süreçlerin bu bağlamda nasıl ele alındığının tartışılabilmesi için önemli bir başlangıç ve temel dayanak noktasıdır. Dünya üzerindeki pek çok yerleşme, bu tür afet risklerine her daim maruz kalmakla beraber daha iyi mücadele, hazırlık, risk azaltma ve yeniden inşa faaliyetlerini yine ortaklaşmış anlayışta yürütmeye çaba göstermektedir. Bu bölümde kısaca güvenli ve dayanıklı şehirler üreten örneklerle değerlendirilerek bir çerçeve çizmek amaçlanmaktadır.

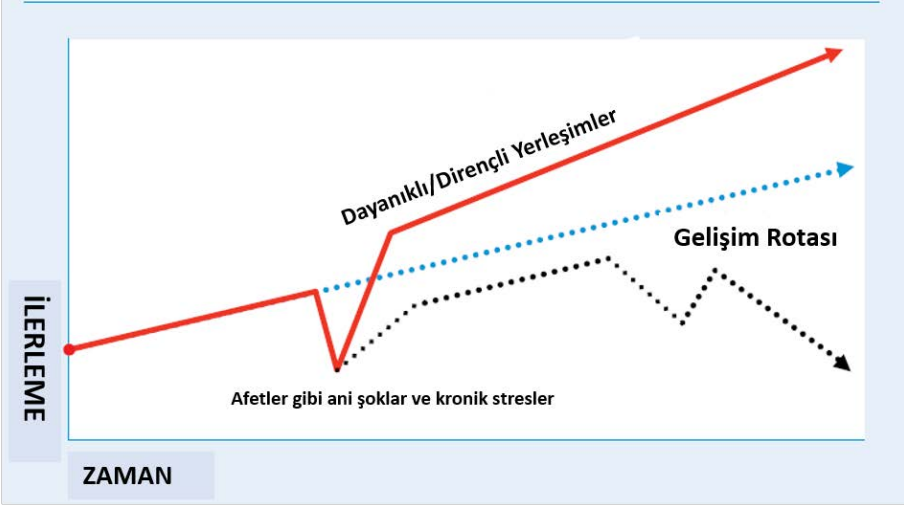
Afet kayıp ve zararlarını en aza indirmek için gereken tüm tedbir ve müdahalelerin planlanıp aşamalarıyla uygulanması süreci "afet risk yönetimi" olarak tanımlanmaktadır (Şenol Balaban, 2023). Bir olay afete hatta bir felakete dönüştüğünde onu yönetmek oldukça zor olsa

da kavramsal olarak temel kabul edilen anlayış, olayların afet sayılmayacak düzeyde zararlarla atlatılmasına çalışmaktır. Dolayısıyla olaylar yaşanmadan önce (afet öncesi dönem) gerçekçi tahminler yaparak ve risk azaltıcı tedbirler alarak önleyici faaliyetler (ör. tatbikatlar) gerçekleştirmek gerekmektedir. Ancak bu uzun soluklu süreçte risklerin istenilen düzeyde azaltılamaması durumunda afet sırasında ve sonrasında etkinliği yönetebilecek eylemleri önceden belirlemek ve bunlara düzenli tatbikatlar ve bilinçlendirme çalışmalarıyla kurumsal, toplumsal ve ekonomik olarak hazırlık yapmak gerekmektedir (Dünya Bankası 2020⁶). Dolayısıyla afet risklerinin yönetimi uzun soluklu, disiplinli ve siyaset üstü, etkin koordinasyonu gerektiren çok boyutlu bir süreçtir (Şenol Balaban, 2019b). Bu sürecin olayın yaşanmasından önceki risk azaltma hazırlıkları ne kadar yeterli ise afet sonrası görece az olan kayıpları yönetmek o kadar az eforla mümkün olacak ve daha hızlı iyileşme süreçleri yaşanacaktır (Şenol Balaban et al, 2024a). Birleşmiş Milletler nezdindeki Afet Risklerini Azaltma Ofisine (UNDRR⁷) göre afetler kaçınılmaz değildir. Afet-Müdahale-İyileşme afet döngüsünün kurulabilmesi için etkin bir afet risk azaltımı ve yeniden daha iyiyi, dayanıklı olanı inşa etmeye ihtiyaç vardır (Şekil 5). Günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde yaşanan afetler sonrası gözlemlenenler üzerinden varılan bu kavramsal anlayış; Birleşmiş Milletler eliyle 2015 yılındaki Sendai Çerçeve Sözleşmesi sonrası 15 yıl içinde (2030) dünya genelinde “kentleri dirençli hale getirmek” anlayışının yaygınlaşması için somut adımlar atmayı teşvik etmeye yönelmiştir (Şenol Balaban 2024c).

⁶Modül 1. Afet sonrası İyileştirme ve Yeniden İnşa süreçlerine afet öncesinde hazırlık yapmak (<https://documents1.worldbank.org/curated/en/692141603785003050/pdf/Disaster-Recovery-Framework-Guide.pdf>)

⁷ Afet Risk Yönetimi döngüsü ve risk azaltma: <https://www.undrr.org/building-risk-knowledge/understanding-risk>

Dirençli/Dayanıklı Yerleşimler mevcut gelişme güçlüklerini iyileştirmeyi ve şoklar, streslerden korunmayı amaçlar

Şekil 5: Afet sonrası yeniden inşa ile dayanıklı yerleşimler (Kaynak⁸)

Burada birey ve toplumların hazırlığının yanı sıra, başta yerel yönetimler olmak üzere hazırlık yapılması ve merkezi yönetimlerle eşgüdümlü çalışma yanında kamu ve özel sektörün de bu eşgüdüm içinde aktif olması gerekmektedir; kurumların kendi hazırlıklarının canlı tutulması tüm sistemin başarılı işleyişi açısından önem teşkil etmektedir. Dolayısıyla; bu araştırma çalışmasında da odaklanıldığı üzere; afetlerden ilk olarak ve doğrudan etkilenebilecek “yerel” de; şehirler, toplumlar ve yerel yönetimler olarak belediyelerin hazırlıkları, afet sırasındaki etkinlikleri ve afet sonrasındaki iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarındaki katkıları, gelecekte yaşanabilecek olaylar karşısında eskisinden “daha iyi⁹ ve güçlü şehirler, toplumlar ve yönetimler” olabilmeleri için oldukça önemlidir.

İl Afet Risk Azaltma Planlarının, olaylar afete dönüşmeden alınması gereken eylemlerin bir önceliklendirmeye tabi tutularak programlı bir şekilde gerçekleştirilmesine ve böylece daha dayanıklı iller

⁸ Çevirisi komisyon üyeleri tarafından yapılmıştır. <https://medium.com/safer-and-stronger-cities-strategies-for-advocatin/introduction-b7ad940f8c72>

⁹ İyileştirme, Rehabilitasyon ve Yeniden İnşa aşamasında “Yeniden Daha İyiyi İnşa Et (Build Back Better)” anlayışı afet yaşamış yerleşimlerde gelecekteki felaketlere karşı kırılganlıkları azaltan ve fiziksel, sosyal, çevresel ve ekonomik kırılganlıklara ve şoklara karşı toplumun dayanıklılığını artıran, afet sonrası toparlanmaya yönelik bir yaklaşımdır. BBB çerçevesinde iyileştirme, etkilenen topluluklara yalnızca acil tehlikelerden değil aynı zamanda tehdit edici tehlikelerden ve koşullardan kaynaklanan riski de azaltma şansı verir (UNISDR 2017) https://www.unisdr.org/files/53213_bbb.pdf.

yaratılabileceği anlayışına dayandığı belirtilmektedir. Ancak depremlere kadar geçen sürede özellikle Kahramanmaraş'ta, depreme hazırlık konusunda gelinen noktada şehrin pek de fazla ilerleme kaydedememiş olduğu görülmüştür. Dolayısıyla; aynı günde arka arkaya iki büyük deprem yaşayan, etkileri bölgesel olarak 11'den fazla ilde büyük can ve mal kayıplarına yol açan 6 Şubat depremlerinde, deprem sonrası acil müdahale aşaması deneyimlenmiştir. Bu aşamada; arama-kurtarma, ilk yardım ve tıbbi müdahale, iaşe ve geçici barınma hizmetlerinin sağlanması yoluyla afet sonrası can kurtarma ve hayatta kalanlara acil destek götürülmeye çalışılmıştır. Sonrasında ise kalıcı konutların inşasını içeren ancak toplumların ve şehirlerin eskisinden daha iyi bir şekilde kurulmasını, dayanıklı hale getirilmesini gerektiren yeniden inşa aşaması için ortak aklın ve bilimsel düşüncenin kılavuzluğunda uzun ve akılcı bir süreç yönetimi gerekmektedir. Bu süreç halkın önceliklerini ve refahını ön planda tutan bir katılımcı anlayışla yürütülmelidir. Başta yerel yönetimler olmak üzere programlı bir biçimde kaynak yönetiminde önceliklendirmeler yapılması ve kamu yararı gözetilmesi büyük önem arz etmektedir.

Dünya örneklerine baktığımızda depremlerden ders alan ülkelerde topyekun bir anlayış değişikliğine gidilmesinin yanında yerelin katılımının ön planda olduğu yeniden inşa çabalarını görmekteyiz. Burada örneğin Japonya'daki 1995 Kobe Depremi sonrası mahalleli katılımı ve konunun uzmanlarının bir araya gelmesi sonrasında uzun süren ancak tüm paydaşların katkılarıyla ortaya konulan bir şehir planı ve yeniden inşa çalışmaları yapılmıştır. O tarihten sonra özellikle yapı kodunun yenilenmesi ve sıkı denetimler sayesinde günümüze değin artık depremler dolayısıyla yaşanan yıkımlar Japon şehirlerinde azaltılabilmektedir. 2011 yılındaki Tohoku Depremi sonrası ise yaşanan tsunami ve nükleer felaket sonrası bağımsız uzmanlar topluluğunun önderliğinde neredeyse 10 yıla yayılan katılımcı bir süreç işletilmiş, yerel yönetimlerin afeti yaşayan alanlarda açtıkları danışma bürolarında halkın gelecekteki beklentileri, ihtiyaçları ve nasıl bir mahalle ve şehirde yaşamak istedikleri konusunda çok sık istişare toplantıları yapılarak mahallelerin yeniden inşası tamamlanmıştır.¹⁰ Dolayısıyla sürecin, yerel paydaşların dahil edilmesiyle uzun zamana yayılması gözlemlenmiş ancak bu süre zarfında afetzedelerin ihtiyaçlarının karşılandığı konforlu geçici barınma alanlarında yaşamlarını sürdürmeleri bu durumu kolaylaştırmıştır. Bu tarihten sonra; tüm dünya ülkelerinin afet risk yönetimi anlayışını yeniden şekillendirecek Sendai Afet Risk

¹⁰ https://www.ggi.tohoku.ac.jp/pdf/tohoku_u_fukko_action_en.pdf

Azaltma Çerçevesi'nin 2015 yılında kabulü ile 2030 yılına kadar çerçeveyi benimseyen ülkelerin belirtilen önceliklerde kendilerini hazırlamaları beklenmektedir. Burada gözetilmesi beklenen öncelikler¹¹; afet risklerini anlamak, afet riskini yönetmek için afet risk yönetişimini güçlendirmek, dayanıklılık için afet risk azaltmaya yatırım yapmak, etkin müdahale için afete hazırlığı artırmak, iyileştirme ve yeniden inşada "Yeniden Daha İyiyi İnşa Et" (Build Back Better) anlayışında olmak üzere dört başlıkta ele alınmıştır.

Türkiye'de ise On Birinci Kalkınma Planı'nda vurgulanan risk azaltma planları konusunun bir politika olarak ortaya konulması gibi Özel İhtisas Komisyonları (ÖİK) marifetiyle Aralık 2022'de başlayan ve Ocak 2023'te tamamlanan ancak derlenmesi 6 Şubat depremleri sonrasında bulan On İkinci Kalkınma Planı'nda da Afet Yönetimi ÖİK'nin katkıları ile afetlere dayanıklı yaşam alanları ve sürdürülebilir çevre başlığı altında, Sendai Çerçeve Sözleşmesi kararlarını merkezine alan pek çok politika ve tedbir ortaya konulmuştur. Ayrıca, deprem yaşayan bölgeyle ilgili olarak "Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerin etkilerinin giderilmesi için iyileştirme çalışmalarının sürdürülmesi konusunda;

- a) Yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında deprem bölgesindeki altyapıların afetlere karşı dayanıklılığı artırılacak, bölgenin sağlıklı ve dayanıklı dokusunun oluşmasına katkı sağlanırken aynı zamanda yeniden imar çalışmaları çerçevesinde yeşil dönüşümü teşvik edecek ve enerji verimliliğini arttıracak yatırımlar desteklenecektir.
- b) Deprem bölgesindeki altyapıların afetlere karşı dayanıklılığı artırılarak iyileştirilmesi için ayrılan finansman kaynakları çeşitlendirilecektir.
- c) Deprem hasarlarının telafisi amacıyla yürütülecek projelere öncelik verilecektir."

denilmektedir (Strateji Bütçe, 2024).

Dolayısıyla; depremi yaşayan hasar görmüş illerde önümüzdeki dönemin bu öncelikler dahilinde planlanması ve programlanması hususunun Türkiye'nin kalkınmasının gündeminde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Depremden sonra geçen yirmi ayda afetten etkilenen bölgedeki şehirler, yerel yönetimler ve toplum başta olmak üzere tüm Türkiye'de göçler, ekonomik etkiler gibi dolaylı olarak etkilenen diğer illerde de geline durumun genel bir analizinin ileriye dönük olarak yapılması,

¹¹ Birleşmiş Milletler, "Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030"
<https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

gerekenleri bir öncelik sırasına göre ortaya koyabilmek, her yerelin ihtiyaçlarına ve ilerlemelerine göre gerekli eylemleri gerçekleştirmenin yollarını aramak, önümüzdeki uzun yıllara yayılacak sürecin sağlıklı ilerlemesine ön ayak olabilecektir. Ancak sonraki bölümlerde daha detaylı ele alınacak olsa da yukarıda bahsedilen Japonya örneğinden farklı olarak 6 Şubat depremlerinden hemen sonra ilk kalıcı konutların yer seçiminin depremden neredeyse 18 gün sonra yapılması ve yine ilk kalıcı konutların temellerinin 22 gün sonra atılması ve bazılarının neredeyse 1 ay sonra inşaatlarının tamamlanması, 1 yıl sonra da yaklaşık 46 bin afetzede hak sahiplerine anahtarlarının teslim edilmesi¹² sürecin Türkiye’de oldukça hızlı verilen kararlarla ilerlediğini göstermektedir. Oysa afet risk yönetiminde önde giden ülkelerde afetlere hazırlıkta yeniden inşa aşamasında olası yıkım durumlarında uygun zemin koşullarından şehrin gelecekteki büyüme yönünü de dikkate alan alternatif şehir planlarının çalışılması, iyileştirme planları ile afet öncesinde bu sürecin çoğunun hazır edilmesi, afet sonrasında ise bunların daha detaylı olarak yerel paydaşlara sorularak geliştirilmesi gibi yöntemlerin olduğu ve bu tür çabaların deprem öncesinden daha dayanıklı ve güvenli yaşam alanlarının gelecek nesilleri de gözeten bir amaçla yapıldığı düşünülmektedir.

¹²<https://www.trthaber.com/haber/gundem/depremin-birinci-yilinda-46-bin-konut-hak-sahiplerine-teslim-ediliyor-834774.html>

2.3. Afet Sonrası Daha İyisini İyi Yönetişime Dayalı Olarak İnşa Etmek

Afetlerden sonra iyileştirme ve yeniden inşa süreçleri dünyada ve Türkiye’de belirli evre ve özellikleri içermektedir. Bunlar referans alınarak 6 Şubat depreminden etkilenen şehirlerin durumunu değerlendirmek daha yerinde olacaktır.

2.3.1. Dünyada Afet Risk Yönetimi

Afet risk yönetimi, dünya genelinde yaygın olarak kabul edilen yaklaşıma göre aşağıdaki temel evrelerden oluşur ve bu evreler birbirleriyle döngüsel bir ilişki içindedir. Temel amaç bir sonraki olayın yine afete dönüşmesini engellemektir. Bu evreler şunlardır:

- 1. Afet Öncesi Dönem:** Risk azaltma ve hazırlık etkinlikleri ile olayların mümkün olan en minimum seviyede kayıpla atlatılmasını hedefler.
 - Risk Azaltma: Bu evre, olası afetlerin etkilerini en aza indirmek için karar, planlama ve önlemleri içermektedir.
 - Hazırlık: Afetlere karşı hazırlıklı olmayı amaçlayan bu evre, acil durum planlarının hazırlanması, tatbikatların yapılması, erken uyarı sistemlerinin kurulması ve kaynakların (insan gücü, malzeme, finansal kaynaklar) organize edilmesini gerektirmektedir.
- 2. Afet Anı:** Müdahale etkinliklerinin önceden planlanıp olay sırasında hazırlığın yapıldığı gibi uygulanabilmesini gerektirir.
 - Bu evre, afetin meydana geldiği anda başlayan ve acil müdahale gerektiren faaliyetleri kapsamaktadır. Arama-kurtarma faaliyetleri, acil tıbbi müdahaleler, geçici barınma sağlanması ve temel ihtiyaçların karşılanması bu evrede gerçekleştirilmektedir.
- 3. Afet Sonrası Dönem:** İyileştirme ve yeniden yapılanma etkinlikleri afetin büyüklüğüne bağlı olarak uzun yıllar alabilir. Özellikle müdahale döneminden hemen sonra geçici barınma alanlarının uygun alanlara, yeterince konforlu ve minimum ihtiyaçları yerine getirecek biçimde sağlanmasına bağlı olarak bu süreç daha verimli geçebilecektir. Ancak olası bir afet öncesi alternatif yeni yerleşim alanlarının önceden belirlenmesi buna göre ön hazırlığın yapılması paydaşların daha iyi yeniden inşa

için karar verme aşamasında hız kazandırıcı ve gerekli unsurlardandır.

- İyileştirme: Afet sonrası dönemde, etkilenen bölgelerde yaşamın normale dönmesi için yapılan çalışmalar bu evrede yer alır. Psiko-sosyal destek, geçici barınma çözümleri ve temel hizmetlerin yeniden sağlanması bu kapsamda değerlendirilmektedir.
- Yeniden Yapılanma: Bu evre, afetin uzun vadeli etkilerini ortadan kaldırmayı ve gelecekteki afetlere karşı daha dayanıklı yapılar oluşturmayı amaçlamaktadır. Altyapının yeniden inşası, kalıcı konutların sağlanması ve ekonomik toparlanma bu evrede gerçekleştirilmektedir.

Uluslararası alanda kabul gören Birleşmiş Milletler (BM) Sendai Çerçevesi¹³, afet yönetiminin bu evrelerine rehberlik eder. Bu çerçeve, doğal afet risklerini azaltarak dayanıklılığı artırmayı hedeflemektedir. Sendai Çerçevesinde yer alan dördüncü eylem önceliği, “etkili müdahale için afete hazırlığın artırılması ve iyileştirme ile yeniden yapılanmada daha iyisini inşa etmek (build back better-BBB)” olarak tanımlanmıştır.

Küresel Afet Azaltma ve İyileştirme İnisyatifi (GFDRR), geliştirmekte olan ülkelerin doğal tehlikelere karşı kırılganlıklarını daha iyi anlamalarına ve azaltmalarına, ayrıca iklim değişikliğine uyum sağlamalarına yardımcı olan küresel bir ortaklıktır. GFDRR’a göre Daha İyisini İnşa Etmek (BBB), afet sonrası iyileşme sürecinde gelecekteki afetlere karşı kırılganlığı azaltan ve fiziksel, sosyal, çevresel ve ekonomik kırılganlıklar ile şokları ele almak için topluluk dayanıklılığını artıran bir yaklaşımdır.¹⁴

2.3.2. Türkiye’de Afet Risk Yönetimi

Ülkemizde afet yönetimi; risk azaltma, acil müdahale ve iyileştirme süreçlerini kapsayan bir yaklaşımla ele alınmaktadır. 2009 yılında yürürlüğe giren 5902 sayılı Kanun ile bütünleşik afet yönetim sistemine geçilmiştir. Bu sistem stratejik, taktiksel ve operasyonel düzeylerde üç kademeli bir yapı olarak tanımlanmıştır.

¹³ Birleşmiş Milletler, “Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030”
<https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

¹⁴ https://www.gfdrr.org/sites/default/files/2017-09/Building%20Back%20Better%20Guidance%20Note_0.pdf

Türkiye’de afet yönetimi için Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) ile üç ana plan icra edilmektedir. TARAP, afet öncesinde yapılması gereken risk azaltma çalışmalarını kapsamaktadır. TAMP, afetin hemen ardından gerçekleştirilecek acil müdahale çalışmalarını ve bu çalışmalarda görev alacak grupların rol ve sorumluluklarını tanımlamaktadır. İyileştirme ve yeniden inşa döneminde atılacak adımları ve sorumluları belirleyen TASİP ise hala hazırlık aşamasındadır. Bu nedenle TASİP 6 Şubat afeti sonrasında yol gösterici olamamıştır (AFAD, 2024b).

2.3.3. İyileştirme ve Yeniden Yapılanma Süreçlerinde İyi Yönetişim

6 Şubat depremi sonrasında hazırlanan ve tüm kamu kurumları için yönlendirici olan On İkinci Kalkınma Planı; “İstikrarlı ve Güçlü Ekonomi”, “Rekabetçi Üretim ve Verimlilik”, “Nitelikli insan, Güçlü Toplum”, “Yaşanabilir Şehirler, Sürdürülebilir Çevre” ve “Hukuk Devleti, Demokratikleşme ve İyi Yönetişim” olmak üzere beş ana alan üzerine kurulmuştur. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) tarafından hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanarak yürürlüğe giren Kalkınma Planı iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları için yönlendirici hedef ve ilkeleri içermektedir. Kalkınma Planı, merkezi yönetim kadar yerel yönetimlerin karar ve faaliyetlerine yön vermesi gerekliliği ve ortaya koyduğu çalışma ilkeleri ile de bağlayıcı nitelik taşımaktadır.

Plan 6 Şubat’ ta yaşanan afetten sonra hazırlandığı için önemli hedef ve mesajlar da içermektedir. Afetten etkilenen yerlerde, iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin “bütüncül” bir şekilde ve “daha iyisini yeniden inşa etmeye” yönelik bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği vurgulanmıştır. On İkinci Kalkınma Planı, afet yönetimi dahil genel kamu idaresinin iyi yönetim ilkeleri ile uyumlu yürütülmesi gerektiğine işaret etmektedir. Kamu hizmetlerinin katılımcı, kapsayıcı, hesap verebilir, şeffaf, adil, hızlı, kaliteli, vatandaş memnuniyetini esas alan ve sivil toplumu destekleyecek şekilde bütüncül bir anlayışla sunulması, vatandaşların kamu kurumlarına olan güveninin artırılması amacıyla iyi yönetim ilkeleri ve kamu yönetiminde dürüstlük odaklı anlayışın benimsenmesi, Planın temel hedefleri arasındadır.¹⁵

¹⁵ 910. Madde, Sayfa 211 - <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Planı-2024-2028-11122023.pdf>

Buna ilaveten, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu gibi yasalar ile diğer mevzuat kamu kurumlarının çalışmalarını şeffaf, hesap verebilir, katılımcı, adil ve etkin biçimde yürütülmesini emretmektedir.

Yukarıdaki kalkınma vizyonu, işleyiş ilkeleri ve mevzuat gereği iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının daha iyiyi inşa etmeye yönelmesi, bunların iyi yönetim ilkeleri doğrultusunda yapılmasını ve farklı hakları gözeterek yürütülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Gerçekleştirilen araştırma ve hazırlanan bu raporda söz konusu vizyon ve işleyiş ilkeleri yönlendirici referans olarak da alınmıştır.

2.4. Şubat Depremleri Sonrası Öne Çıkan Araştırmalar

Depremin yaşandığı ilk andan sonra hem yaşanan durumu ve etkilerini ortaya koyabilmek hem de afet risk yönetimi açısından değerlendirmeye alarak ders çıkarabilmek için sürecin aşama aşama yönetimini çokça araştırmaya ve yerinde tespitte ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple; oldukça büyük bir alanı etkilemiş olan depremler sonrası özellikle acil müdahale aşamasında yerelde hayatta kalabilenlerin büyük bir kısmının da afetzede olması sebebiyle çevre illerden gelen hasar görmemiş kurum ve kuruluşlarca oluşturulmuş ekipler vasıtasıyla çoğunlukla gönüllü olarak bu tür çalışmalar yürütülmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalardan detaylı olarak incelemeye tabi tutulanlar, bu çalışma kapsamında iyileşme aşaması ile yeniden inşa dönemine yönelik çalışmalardır. Depremin birinci yılının ardından pek çoğu kamuoyu ile paylaşılmış bu çalışmaların listesi aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Deprem sonrası yapılan çalışmalar

Hazırlayan Kurum/kuruluş Adı	Yılları	Rapor Başlığı
Argüden Yönetişim Akademisi	2024	Afetten Kalkınmaya Sivil Etkileşim
Hatay Planlama Merkezi	2023, 2024	- Hatay İli Birinci Yıl İzleme Raporu - Hatay İli Afet Sonrası İyileşme Rehberi - Hatay İli Öne Çıkan Sorunlar ve İhtiyaçlar Raporu - Kamu Yönetimi ve Hukuk Bağlamında Afet Yönetimi - Mühendislik Çalışmaları Tematik Raporu
Strateji ve Bütçe Başkanlığı	2023, 2024	- 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu - Kahramanmaraş Ve Hatay Depremleri Yeniden İmar Ve Gelişme Raporu
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	2023	- Türkiye Deprem Sonrası İyileştirme ve Yeniden İnşa Projesi (TDİYP) - ÇŞİDB Kırsal Alanlarda Deprem İyileştirme ve Yeniden Yapım Projesi (KADİYAP), Yeniden Yerleşim Çerçevesi
TEPAV	2023, 2023	- 2023 Yılında Gerçekleşen Kahramanmaraş Merkezli Deprem Etkileri ve Politika Önerileri - "Deprem İlk Yılı Geride Bırakırken"
TMMOB	2023	6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu
Türkiye Belediyeler Birliği	2023	6 Şubat 2023 Asrın Afeti Kahramanmaraş Depremleri İstişare Toplantıları
İLBANK	2023	Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, "Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Deprem İyileştirme ve Yeniden İnşa Projesi, Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı (ÇSTP) "
İBB İPA	2023	Kahramanmaraş Depremi Tespit Ve Değerlendirme Raporu
TOKİ	2023, 2024	TOKİ E-Dergisi (Deprem sonrası yapılan çalışmaların takibi)

Yukarıdaki çalışmalar incelendiğinde; deprem bölgesinde yapılan araştırmalarla ilgili olarak depremin ilk yılının ardından aşağıdaki tespit ve önerilerden öne çıkanlar şunlardır:

- Hazine ve Maliye Bakanlığının 15 Ocak 2024 tarihinde yapmış olduğu açıklamada, depreme ilişkin 2023 yılı sonuna kadar yapılan harcamanın yaklaşık 950 milyar TL (milli gelirin %3,7'si) olduğu ifade edilmiştir.
- Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) açıkladığı verilere göre deprem bölgesinin tamamında özel işyeri sayılarında azalma yaşanmış, özellikle Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da bir önceki yıla göre %60'lara varan oranlarda azalmıştır.
- Bir yılın sonunda devam eden yoğun inşaat faaliyetlerine rağmen bölgenin normal hale geri dönmesinin uzun bir zaman alacağı düşünülmektedir. Bölgenin iş gücü anlamında büyük oranda zayıflaması nedeniyle deprem bölgesine ayrıcalıklı istihdam politikaları geliştirilmesi gerekmektedir.
- Deprem bölgesinde ihtiyaç duyulan konut, köy evi ve ticari alan sayıları Ocak 2024'te TOKİ tarafından paylaşılmıştır. Bunun 46 bini kalıcı konut olarak ilk yılın sonunda sahiplerini bulmuştur. Ağustos 2024 tarihi itibarıyla deprem bölgesinde her ay 25-30 bin konutu etaplar halinde tamamlama planı bulunmaktadır (TOKİ, 2024). Pek çok ilde uydu kent olarak TOKİ konutlarının planlandığı deprem bölgesinde 2025 yılının sonuna kadar tüm konutların tamamlanmasını hedeflendiği belirtilmektedir.

Tablo 5: Depremden etkilenen bölgede illere göre ihtiyaç duyulan yapı sayıları

ŞEHİR	KONUT	KÖY EVİ	TİCARİ ALAN
Adıyaman	41.171	23.640	17.392
Hatay	220.066	34.129	55.677
Kahramanmaraş	82.104	30.310	34.504
Malatya	77.717	25.302	27.400
Adana	18.583	2.438	1.744
Osmaniye	13.646	6.856	3.650
Gaziantep	29.315	12.607	17.600
Şanlıurfa	13.782	3.000	3.641
Diyarbakır	19.351	2.361	3.167
Kilis	733	2.628	697
Elazığ	20.261	-	4.528

- 2022 yılında Dünya Bankası tarafından Türkiye'ye sağlanan fon ile "Türkiye Deprem, Sel ve Orman Yangınları Acil İmar Projesi" başlatılmıştır. 6 Şubat depremleri sonrası bu fondan pek çok kırsal konutun yeniden inşası finanse edilmektedir.
- Ocak 2024 itibarıyla 104.881'i kırsal bölgelerde, 282.895'i şehirlerde olmak üzere toplam 387.776 hak sahibi vardır. Ayrıca, yerinde dönüşüm için 123.694 başvuru alınmıştır. Kentsel alanlardaki afet konutlarının ağırlıklı olarak TOKİ ve Emlak Konut GYO eliyle; kırsal konutların ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü marifetiyle yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Hak sahipleri için kalıcı afet konutları, ticarethaneler ve ahırlar iki yıllık bir süre içerisinde tamamlanmış olacağı belirtilmektedir. Merkezi Yönetim Bütçesinden AFAD'a; Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TOKİ, Emlak Konut GYO, İLBANK, Karayolları Genel Müdürlüğü ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü aracılığıyla 2023 yılında afet konutu yapımı ve altyapı giderlerinde kullanılmak üzere 811 milyar TL tahsis edilmiştir.

3. MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ, TESPİTLER VE GELİŞİM ÖNERİLERİ

Yaşanan deprem, sadece fiziksel altyapıyı değil, şehirlerin sosyal dokusunu, toplumun genel refahını ve insan yaşamının her yönünü derinden sarsmıştır. Bu kapsamda, belediyeler, kamu yönetimi ve paydaşlar arasındaki ilişkilerde de ciddi aksaklıklar yaşanmıştır. Deprem etkileri yerel yönetimlerin kapasitesini zorlamış, toplumun hem maddi hem de manevi anlamda toparlanma süreçlerini sekteye uğratmıştır. Tüm bu olumsuzlukların üstesinden gelmek için şehirlerin yeniden yapılanmasında ve toplum refahının sağlanmasında bütünsel, kapsayıcı, etkin bir iyileştirme yaklaşımının benimsenmesi elzem hale gelmiştir.

TBB Deprem Bölgesi Araştırma Komisyonu, bu kritik ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleştirdiği literatür incelemeleri (raporlar, resmi belgeler, vb.) ve sahada yaptığı gözlemlerle elde ettiği veriler ışığında, dört temel alanda kapsamlı tespitlerde bulunmuştur. Bu tespitler, şehir planlaması, toplumun refahını artıracak stratejilerin hayata geçirilmesi, belediyelerin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi ve kamu yönetimi ile paydaşlar arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Her bir alan için belirlenen sorunlar ve bu sorunlara yönelik gelişim önerileri, daha dayanıklı, sürdürülebilir, kapsayıcı bir geleceğe yönelik önemli adımlar sunmaktadır.

3.1. Şehir

Deprem bölgesinde verilerine göre şehirler özelinde hasar derecesi farklılık göstermektedir. Aynı şekilde her bir ilin, ilçelerin ve mahallelerin hasar derecesi da farklı düzeydedir. Şehirlerdeki barınma alanları, altyapı, sosyal donatı alanları ve diğer kentsel bileşenler zarar görmüştür. Ulaşım altyapısında bozulmalar meydana gelmiştir. Bu bozulma sebebiyle donatı alanlarına erişim de sorunlu hale gelmiştir.

Şehirlerde az hasarlı yapıların güçlendirilmesi, ağır hasarlıların yıkımının gerçekleştirilmesi ve enkaz atıklarının, çevre kirliliğine yol açmadan, halk sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanması; zarar görmüş altyapıların iyileştirilmesi; rezerv ve kalıcı konut alanlarının planlanması; tarihi ve kültürel dokunun aslına uygun olarak canlandırılması gibi şehre dair birçok çalışmanın yapılması gerekmektedir. Eğitim, sağlık, ulaşım gibi temel hizmetlerin sağlanması ve ekonominin canlanması da şehirlerin doğal ve yapıları alanlarının bir an önce yeniden ve daha iyi inşa edilmesinden geçmektedir.

3.1.1. Kentsel Planlama

Saha ziyaretleri kapsamında şehirlerde bütünsel bir planlama anlayışının olmadığı gözlemlenmiştir. Deprem sonrası mekânsal planlamada bütünlük bir revizyon yapılmadığı ve planlama süreçlerin yerelden uzakta, merkezi yönetim bakış açısıyla ve parçacı yürütüldüğü görülmüştür. Günübirlik ve parçacı çözümlerle yeniden yapılaşmanın uzun vadeli süreçte şehirlerde yeni sorunlara ve risklere yol açacağı düşünülmektedir. Bununla beraber ruhsat süreçlerindeki aksamalar, şehirlerde kaçak yapılaşmanın artmasına da zemin hazırlanmıştır. Deprem sonrasında özellikle hızlı bir şekilde güvenli konut ihtiyacının artması, yerel yönetimlerin denetim mekanizmalarını zorlamış, bu da kaçak yapılaşmanın önlenmesini güçleştirmiştir.

Deprem nedeniyle meydana gelen yıkımlar, şehirlerin silüetini ve estetik kimliğini ciddi şekilde tahrip etmiştir. Hatay şehir merkezi tamamen yıkılmış, şehrin tarihi ve kentsel dokusu zarar görmüştür. Mimari unsurlar ve şehrin karakterini oluşturan kentsel dokular, bu felaket sonucunda yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da ise yıkımlar genellikle ilçelerde ve şehir çeperlerinde meydana gelmiştir; bununla beraber şehir merkezinde de pek çok bina yıkılmış ve aynı zamanda hasarlı durumda/terk edilmiş olan çok sayıda bina olduğu da görülmüştür. Bu bölgelerde, hasarlı ve terk edilmiş yapıların sayısının fazla olması, şehirlerin genel görünümünü olumsuz etkilemekle kalmamış, aynı zamanda güvenlik açısından da ciddi riskler doğurmuştur.

Ziyaret edilen şehirlerdeki projeler incelendiğinde tek tip bir yapılaşmaya gidildiği, şehrin tarihi kültürel dokusunun göz önüne alınmadığı ve bu projelerde, kentlilerin ihtiyaç duyacağı sosyal donatı alanlarına yeterince yer verilmediği gözlemlenmiştir. Toplumun sosyal yaşamını destekleyecek park, spor alan gibi ortak kullanım mekânlarının eksikliği, uzun vadede şehirlerin yaşanabilirliğini ve sosyal bütünlüğünü olumsuz yönde etkileyecektir.

Kentsel planlamada yer seçimi yapılırken verimli tarım arazileriyle meraların imara açıldığı görülmüştür. Geçici ve kalıcı konutlara uygun yer seçiminde verimli tarım alanlarının kullanılması gelecekte gıda sorunları, iklim değişikliği etkileri gibi farklı sorunları beraberinde getirecektir. Kahramanmaraş özelinde ise fay hattının imara açılması hususunda kurumlar arasında bir anlaşmazlık olduğu gözlemlenmiştir. Fay hattı üzerinde bir yapılaşmaya gidilmesinin ilerleyen dönemlerde nasıl bir etki yaratacağı tartışma konusudur.

ÖNERİLER

- Afetten etkilenen şehirlerdeki mevcut imar planları, yapılacak risk değerlendirmesine bağlı olarak bütünsel şekilde ve yerel aktörlerin görüşü alınarak revize edilmelidir.
- Kaçak yapılaşma ve plansız büyüme engellenmeli; gelecek afetlere karşı dayanıklı yapılaşma sağlanmalıdır. Revizyon çalışmalarında hak ihlalleri ve adil olmayan uygulamalardan kaçınılmasına özen gösterilmelidir.
- İmara açılacak alanlarda yer seçimi akılcı ve bütüncül bir şekilde ele alınmalıdır. Tarım arazileri ve mera alanları yapılaşmaya açılmamalıdır.
- Şehirdeki yapı kültürünün korunarak yapılaşmaya gidilmesi şehir silüetinin ve şehir kimliğinin korunmasını sağlayacaktır.
- Şehirlerde zarar görmüş olan tarihi ve kültürel miras, kentsel doku gözetilerek korunmalı ve yeniden inşa edilmelidir. Özellikle, şehir merkezlerinde olan tarihi yapıların korunmasına önem verilmelidir.

3.1.2. Geçici Barınma Alanları

Yaşanan yıkımlardan dolayı halk, 20 aydır geçici barınma alanlarında yaşamlarını idame ettirmek durumunda kalmıştır ve ilerleyen süreçte de uzun bir süre daha burada yaşamaya devam edecekleri öngörülmüştür. Ziyaret edilen dört ilde de geçici barınma alanı olarak konteyner kentler kullanılmakla birlikte Hatay'da, halen bir kısım vatandaşların çadırlarda yaşadığı bilgisine de ulaşılmıştır. Yirmi ayın sonunda yapılan bu çalışma ile görülmüştür ki şehirlerde yapı stokunun ve altyapının halkın taleplerini karşılaması için uzunca bir zaman gerekmektedir. Bu da geçici barınma alan planlamasının iyi bir şekilde kurgulanması gerektiğini göstermektedir. Konutlar tamamlansa dahi altyapının yapılmamış olması kalıcı konutlara geçişi imkansız kılmaktadır.

Geçici barınma alanlarında ortak gözlemlenen sorunlar vardır. Ziyaret edilen konteyner kentlerdeki konteynerlerin, fiziki açıdan yıpranmalar yaşadığı gözlemlenmiş ve planlamanın da sorunlu olduğu görülmüştür. Mahremiyet gözetilmeden birçok konteynerin yerleşimi dip dibe bir şekilde planlanmıştır. Konteynerlerde yaşayan halk, kendi mahrem alanını oluşturmak için konteyner alanlarının önünü kapatma yoluna gitmiş ve bu durum konteynerler arasındaki yol genişliğinin

azalmasına ve ulaşım imkanlarının zorlaşmasına sebep olmuştur. Konteyner kentlerde su açısından yokluk yaşandığı, birçok konteynerde içme suyu sıkıntısı bulunduğu ve sık sık su kesintisi yaşandığı gözlenmiştir.

Malatya’da ziyaret edilen Teknokent Konteyner Kentinin diğer şehirlerdekilere nazaran fiziki ve güvenlik anlamında daha iyi koşullara sahip olduğu görülmüş; fakat paydaşlardan alınan görüşler doğrultusunda her konteyner kentin hem planlama anlamında hem de fiziki koşullar anlamında aynı olmadığı saptanmıştır.

ÖNERİLER

- Geçici barınma alanları günübirlik bir çözüm olarak görülmekten çıkarılmalı ve iyi bir planlama sürecinden geçirilmelidir. Bu alanların tasarımında, konfor, güvenlik ve sosyal ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmalı, sosyal donatı tesisler, sağlık hizmetleri ve eğitim olanakları gibi unsurlar da planlama sürecinde yer almalıdır.
- Mahremiyet gözetilerek planlama yapılmalıdır. Bu bağlamda, konteynerlerin yerleşimi, aralarındaki mesafelerin düzenlenmesi ve ortak alanların tasarımı gibi unsurlar, bireylerin kişisel alanlarını koruyacak şekilde planlanmalıdır.
- Geçici barınma alanlarının altyapı hizmetleri (su, elektrik, ısıtma soğutma sistemleri vb.) iyileştirilmelidir.
- Yirmi aydır kullanılmakta olan ve yıpranmaların meydana geldiği konteynerler kış dönemi gelmeden çatı vb. bakımlarının yapılarak yağış ve soğuk hava koşullarına hazırlanmalıdır.
- Geçici yaşam alanlarında sağlık ve eğitim gibi sosyal ihtiyaçların karşılanacağı tesislerin zaman kaybetmeden tamamlanması gerekmektedir.
- Konteyner kentlerin şehrin bütünüyle bağlantısı geliştirilmeli ve bu alanların kendi içindeki ulaşım ve parklanma sorunları çözülmelidir.
- Konteyner kentlerdeki içme suyu sorunu çözülmeli ve her konteynerlere arıtma cihazı sağlanmalıdır.

3.1.3. Kalıcı Konutlar

Deprem bölgesinde kentsel alanda yeniden yapılaşmanın önünü açan en önemli etkenlerden biri de rezerv alanlarının belirlenmesi hususudur. Saha ziyareti yapılan 4 şehirde de rezerv alanlarının belirlenmesine ilişkin sürecin şeffaf yürütülmediğine dair şüphelerin bulunduğu, dolayısıyla güvensizlik duygusunun hakim olduğu gözlemlenmiştir. Rezerv alanlarında “Mülkiyet hakkı korunacak mı?” sorusunun

halk üzerinde kesin bir yanıt bulamadığı, toplantılarda sık sık dile getirilmiştir. Bununla beraber rezerv alanların belirlenmesine ilişkin kesin kriterlerin yokluğu, az ve orta hasarlı yapı hak sahipleri için güçlendirme ve tadilat çalışmalarının yapılmasını engellemektedir.

Ruhsat alma süreçlerinin zorluğu ve rezerv alanın belirlenmesindeki şeffaf olmayan süreç, yerel halkı konteyner kentlerde yaşamaya mahkum bırakmakta ya da kırsal alanda kaçak yapılaşmaya itmektedir. Bu durumun ileride başka bir afetle karşı karşıya kalındığında başkaca felaketleri doğuracağı düşünülmektedir. Ayrıca, rezerv alanların belirlenmesinde mevcut yollar ve altyapının göz ardı edildiği, rezerv alan yerlerinin ve sınırlarının sürekli olarak değiştiği ifade edilmiştir.

Toplantılarda, deprem bölgesinde verimli tarım arazileri ve mera alanlarının konut amaçlı kullanıma açılması kararının verildiği ve bu durumun hem tarım alanlarının amacı dışında kullanılmasına neden olduğu hem de nitelikli konut alanlarının oluşmasına engel yarattığı dile getirilmiştir.

Kentsel alan ve kırsal alandaki sorunlar da birbirinden ayrılmaktadır. Barınma sorunu sebebiyle özellikle kırsal bölgelerde kaçak yapılaşmanın hızla arttığı gözlemlenmiştir. Depremden sonra kırsal alanlarda yapılaşmanın artmasıyla birlikte bu alanlarda altyapı ihtiyacı da doğmuştur.

ÖNERİLER

- Şehirlerde yapılan toplu konutların yeri ve sosyal donatı alanları için yerel halkın görüşleri alınmalı ve gerekli altyapılar tamamlanmalıdır. Kendi yapılarını inşa edecek ve güçlendirme/tadilat çalışmaları yapacak vatandaşlar için piyasa gerçeklerine uygun ve yeterli mali destek sağlanmalıdır.
- Rezerv alanlarda planlanan çalışmalar hakkında hak sahipleri bilgilendirilmelidir. Burada planlanan projeler hakkında paydaşlardan görüş ve öneriler alınmalıdır. Alınan kararlar ve yapılan planlar takvimi açık ve erişilebilir şekilde kamuoyu bilgisine sunulmalıdır.
- Rezerv alanlarının belirlenmesine ilişkin kriterler tespit edilmeli ve süreçler şeffaflıkla yürütülmelidir. Alan belirleme çalışmalarında mevcut yollar ve altyapı göz ardı edilmemelidir.
- Belediyelerde yapı kontrol denetim sistemleri güçlendirilmelidir. Kaçak yapılaşmanın önüne geçmek için etkili önlemler alınmalı ve denetim mekanizmaları sıklaştırılmalıdır.

3.1.4. Kentsel Hizmet Alanları

Deprem bölgesinde yeşil alan eksikliği görülmüştür. Şehirlerde yürüyüş yapılacak, bisiklet sürülecek alanların bulunmadığı, halihazırda var olan parkların da yanlış yönetim ve kararlar sebebiyle verimli bir şekilde kullanılmadığı gözlemlenmiştir.

Şehirlerde halkın ihtiyacını karşılayacak düzeyde sosyal tesisler bulunmamaktadır. Sosyal tesislerin yeniden inşası ve mevcutların güçlendirilmesi gerekliliği görülmüştür. Hastaneler, aile sağlığı merkezleri ve eczaneler gibi sağlık tesisleri depremde ciddi zarar görmüştür ve sağlam kalan yapıların ise halkın ihtiyacını karşılamakta yetersiz olduğu görülmüştür. Eğitim tesislerinin de depremden etkilendiği ve birçok okul binasının kullanılamaz hale geldiği görülmüştür.

Geçici barınma alanlarındaki sosyal kültürel faaliyet yapılarının ihtiyacı karşılar nitelikte olmadığı ve sayıca yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bu tür faaliyet alanlarının çeşitlendirilmesi ve sayısının artırılması gerektiği gözlemlenmiştir.

ÖNERİLER

- Afetten etkilenen şehirlerde iletişim altyapısı, yeşil alan, park, spor tesisi, eczane, eğitim, sağlık ve diğer kentsel hizmet imkanlarının hızlı bir şekilde planlanması ve tamamlanması gerekmektedir. Sosyal hayatın iyileşmesi ve yeniden normale dönülmesinde bu imkanlar öncelik taşımaktadır.
- Kütüphane, sinema, tiyatro, gençlik merkezleri, spor tesisleri vb. gibi sosyal donatı tesislerinin oluşturulması, zarar gören eğitim ve sağlık hizmet altyapısının iyileştirilmesi ve yıkılan tesislerin ise şehirde yaşayan halka yetecek nitelikte ve nicelikte yeniden inşası gerekmektedir.
- Geçici barınma alanlarında da ihtiyacı karşılar nitelikte ve yeterli sayıda eğitim ve sağlık tesisleri ve sosyal kültürel faaliyet alanları oluşturulmalıdır.

3.1.5. Ulaşım

Ziyaret edilen tüm şehirlerde ulaşım altyapısının ciddi anlamda zarar gördüğü gözlemlenmiştir. Yol bakım çalışmalarının, geçen yirmi ay içerisinde büyük oranda yapıldığı; fakat özellikle Hatay'da halen yolların büyük oranda bozuk veya kapalı olduğu tespiti yapılmıştır. Kahramanmaraş'ın deprem merkezi özelliği taşıyan ilçelerinde ise yolların iyi durumda olmadığı görülmüştür.

Yolların şehirlerdeki araçları taşıma kapasitesi çok yetersizdir. Özellikle Hatay ve Adıyaman'da şehre giriş ve çıkışlar için tek bir yol bağlantısı bulunmaktadır. Şehir içinde ana arterlere alternatif güzergahların düzenlenmesinin ve şehirlerarası yollarda alternatif giriş ve çıkış noktalarının belirlenmesi gerekmektedir.

Şehir içi ulaşımda kullanılan toplu taşıma araçlarının, sayısı ve sefer bakımından ihtiyacı karşılamada yetersiz kalmaktadır. Özellikle Hatay'da şehir sakinlerinin, çok kısa mesafeler için bile birçok kez aktarma yapmak durumunda kaldığı ve bu yolculuğun çok uzun saatler sürdüğü saptanmıştır.

Şehir içinde ulaşım altyapısındaki bozulmaların yanı sıra, otopark sorunları yaşandığı, vatandaşların belediyeden uygun ve kalıcı çözümler beklemekte olduğu; aynı zamanda depremde bazı havalimanlarının (ör. Hatay) zarar gördüğü ve buraların yeniden inşa edilirken gelecek afet risklerine uygun yer ve biçimde yapılmasına ihtiyaç olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

- Başta kırsal olmak üzere tüm şehirlerde yol, köprü ve toplu taşıma altyapıları acilen inşa edilmelidir. Sağlık, adalet, istihdam ve eğitim gibi imkanlara erişimde ulaşım öncelik olarak görülmektedir.
- Şehir içinde ana arterlere alternatif güzergahların düzenlenmesi ve şehirlerarası yollarda alternatif giriş ve çıkış noktalarının belirlenmesi gerekmektedir. Şehir içi ulaşımda toplu taşıma araçlarının sayısı ve sefer sıklığı artırılmalıdır.
- Şehirlerin yeniden inşa sürecinde şehirdeki otopark sorunlarına kalıcı ve sürdürülebilir çözümler üretilmelidir.
- Hasar gören yolların onarımının hızlandırılması, yol genişletme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
- Şehirlerin önemli kilit ulaşım noktalarının yer seçimi afetlerden etkilenmeyecek şekilde planlanmalıdır.

3.1.6. Altyapı

Şehirlerde, yaşanan depremlerin etkisiyle altyapıda bozulmalar meydana geldiği görülmüştür. Binaların üzerine kurulan bazı istasyonlarının deprem sebebiyle zarar gördüğü ve buna bağlı olarak da internet bağlantısının sık sık kesintiye uğradığı gözlemlenmiştir. Bununla beraber su ve kanalizasyon altyapısı zarar görmüştür. Şehirlerdeki su altyapısında yüzde 85'e varan oranlarda kayıp kaçak olduğu kurum ziyaretleri sırasında belediyeler tarafından dile getirilmiştir.

Altyapının yaşanan depremler sırasında aldığı hasarların yanı sıra, şehirlerdeki enkaz kaldırma çalışmaları ve hasarlı yapıların yıkımı sırasında da kontrolsüz ve bilinçsiz çalışmalar neticesinde zarar gördüğü tespit edilmiştir.

Geçici barınma alanlarında altyapının yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle Hatay'da yaşayan halkın, konteyner kent ortasındaki tek bir su sebilinden her gün kendi konteynerlerine içme suyu taşıdıkları ve aynı zamanda konteynerlere gelen suda ise sık sık kesintiler yaşandığı belirtilmiştir.

ÖNERİLER

- Binaların üzerine kurulan ve depremde zarar gören baz istasyonları sebebiyle zarar gören baz istasyonları sebebiyle internet altyapısında kesintilerin meydana gelmesinin önüne geçmek için bina üzerine baz istasyonu kurulmasına izin/ruhsat verilmemelidir.
- Halihazırda su yoksunluğu yaşanan şehirlerde su altyapısındaki kayıp kaçakların önüne geçmek için altyapı yenileme çalışmalarına başlanmalıdır.
- Şehirdeki altyapı unsurlarının zarara uğramaması için hasarlı yapıların yıkımı ve enkaz kaldırma çalışmaları kontrollü ve denetimli bir şekilde gerçekleştirilmelidir.
- Geçici barınma alanlarındaki içme suyu sorununun önüne geçmek için her bir konteynere arıtma cihazı takılmalıdır.
- Geçici barınma alanlarında topoğrafyadaki eğimden kaynaklı su kesintilerinin önüne geçebilmek için pompalama cihazlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda sulara bulunabilecek bakteri, virüs ve parazitleri etkisiz hale getirmek amacıyla da otomatik klorlama cihazları kullanılmalıdır.

3.1.7. Çevresel Sorunlar

Saha ziyaretlerinde, şehirlerde hem enkaz hafriyatlarından hem de yeni yapılan inşaat şantiye alanlarından kaynaklanan birçok çevresel sorun olduğu gözlemlenmiştir. Hava ve gürültü kirliliği, evsel ve enkaz atıkların yönetimi, asbest sorunu karşılaşılan başlıca çevresel sorunlardandır. Enkaz kaldırma çalışmalarının büyük kısmının bitmesine karşın, halen devam eden yıkım çalışmaları olduğu ve hafriyat kaldırma işlemlerinin toz ve çamur oluşumuna sebebiyet verdiği görülmüştür.

Enkaz atıklarından kaynaklı asbestin, ilerde büyük sağlık sorunlarına yol açacağı endişesi gözlemlenmiştir. Enkaz hafriyatının toz bulutu içindeki organik malzemelerin çürümesi sonucu hem insan sağlığı

etkilenmekte hem de araç gereçler zarar görmektedir. Kaçak moloz dökümlerinin yapıldığı; bu moloz dökümlerinin, hayvan ve bitkiler başta olmak üzere doğal hayatı önemli ölçüde etkilediği gözlemlenmiştir. Yıkım ruhsatı olmadan hafriyat kaldıran ve yerinde ayrıştırma yapan firmaların varlığı dile getirilmiştir. Ayrıca, ziyaret edilen şehirlerde halen birçok riskli yapının bulunduğu görülmüştür. Özellikle şehir merkezlerindeki ağır ve orta hasarlı yapılar, olası bir artçı depremde çevrede bulunan bina ve insanların hayatlarını tehdit etme özelliği taşımaktadır.

Geçici barınma alanlarında atıkların, düzenli toplanması noktasında aksaklıkların yaşandığı gözlemlenmiş, paydaş toplantılarında sık sık belediyelerin çöp toplama konteynerlerine olan ihtiyacı dile getirilmiştir.

ÖNERİLER

- Enkaz atıklarının bertarafı Anayasa'da belirtilen çevre hakkına ve ilgili mevzuata uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu süreçte meslek kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum aktörleri ile kapsamlı istişareler yapılmalı ve etkin iş birlikleri sağlanmalıdır.
- Kamu güvenliğinin sağlanması ve çevresel risklerin minimize edilmesi için riskli yapıların acil şekilde ve uygun usullerle yıkılması gerekmektedir.
- Asbestli beton atıkları halk sağlığını tehlikeye atmayacak bir şekilde çevreye dağıtılmadan bertaraf edilmelidir.
- Belediyelerin çöp toplama konteyner sayıları arttırılmalı ve var olanlar optimize edilmelidir.
- Şehir içindeki atıklar halk sağlığını korumak ve çevre kirliliğini önlemek amacıyla belediyeler tarafından düzenli olarak toplanmalıdır.

3.2. Toplum ve İnsan Refahı

Depremin üzerinden yirmi ay geçmiş olmasına rağmen, bölgedeki en büyük sorunlardan biri olan barınma ihtiyacı halen tam anlamıyla çözülememiştir. Halk, bu konuda derin bir endişe içinde olup, barınma sorunlarının devam etmesi bölgedeki yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Giderek artan bu endişe, kalıcı çözümlerin üretilmesine yönelik beklentileri de arttırmaktadır.

Sağlık hizmetlerine erişim noktasında ise ülke genelinde yaşanan randevu bulma zorluklarına ek olarak, bölgedeki uzman doktor sayısındaki azalma dikkat çekmektedir. Özellikle düzenli hasta ve hastalık

takibi gerektiren durumlarda doktor yetersizliği büyük bir problem olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra hastaneler, aile sağlığı merkezleri ve diğer sağlık kuruluşlarının fiziki kapasiteleri de henüz istenen seviyeye ulaşamamıştır.

Psiko-sosyal destek hizmetleri de bölgedeki kritik ihtiyaçlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Merkezi idare, yerel yönetimler ve kurumsal sivil toplum kuruluşları eliyle verilen destekler devam etmekle birlikte, bu hizmetlerin yeterli olmadığı ve daha kapsamlı, düzenli destek programlarına ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Psikolojik iyileşmenin önündeki engellerden biri de bu desteğin yetersizliği olarak görülmektedir.

Ekonomik koşulların ağırlaşmasıyla birlikte bölgede geçim sıkıntısı da belirgin hale gelmiştir. Depremin getirdiği tahribatın yanı sıra ekonomik zorluklarla mücadele eden bölge halkı, geçim konusunda ciddi sıkıntılar yaşamakta ve bu durumun çözümü için daha fazla yardım ve teşvik talep etmektedir. Bölgenin yeniden ekonomik anlamda canlanabilmesi için desteklerin artırılması gerekmektedir.

Eğitim alanında da hem fiziki altyapı yetersizliği hem de öğretmen ve personel sayısındaki eksiklikler dikkat çekmektedir. Yıkılan okullardan sağlam kalanlara taşınan öğrenciler, bu geçici düzenlemeler nedeniyle eğitim sürecinde çeşitli zorluklar yaşamaktadır. Üniversite öğrencileri açısından ise yurt sorunu devam etmekte, özellikle deprem bölgelerinde öğrenim gören öğrenciler yüksek kira ücretleri ve konut bulma zorlukları ile karşı karşıya kalmaktadır.

Bölge halkının dile getirdiği bir diğer önemli sorun ise nitelikli göç verip niteliksiz göç almaktır. Depremin ardından ortaya çıkan bu demografik değişim, bölgenin sosyo-ekonomik yapısını olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca bağımlılık, şiddet ve istismar gibi vakaların arttığına dikkat çekilmekte ve bu sorunların kırılgan gruplar üzerindeki etkisinin yeterince ele alınmadığı vurgulanmaktadır. Sosyalleşme imkanlarının kısıtlılığı ve kültürel etkinliklerin yetersizliği, halkın psikolojik iyileşme sürecini olumsuz etkilemekte ve bölgenin normalleşme sürecini yavaşlatmaktadır.

3.2.1. Barınma

DASK tazminatı ödemelerinde bazı sorunlar yaşanmaktadır. Bankalar tarafından kullanılan konut kredileri ile bağlantılı olarak Zorunlu Deprem Sigortası yaptırılması gerekmektedir. Konut kredisi ile alınan bir taşınmaz üzerinde bankanın ipoteğinin bulunması halinde DASK tazminat ödemesinin, daire maliki yerine bankaya ödenmesi sorununun olduğu belirtilmiştir. Yürürlükteki mevzuata göre, poliçe

üzerinde ya da tapu belgesinde ipotek bulunması durumunda, rehin alacaklısı banka, açık ve şartsız muvafakat ediyor ise tazminat ödemesi, tapu ya da veraset ilamındaki hak sahibine; eğer banka buna muvafakat etmiyor ise ipotegi bulunan bankaya yapılmaktadır.

Rezerv alanların belirlenmesine gelince; mikro ölçekteki kültürel dokunun göz ardı edilmesi ve farklı yaşam tarzına sahip mahallelerin aynı rezerv alanına dahil edilmesi çeşitli sosyal sorunlara neden olabilecektir.

Bir diğer önemli başlık olan hak sahipliği noktasında, resmi süreçlere halkın güveninin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Vatandaşlar, hak sahipliklerinin zarar görmemesi için ikametlerini değiştirmeden başka bölgelere göç etmişlerdir. Kiracılar için hak sahipliği bulunmamakta, yalnızca tapu sahipleri hak talebinde bulunabilmektedir. Hak sahiplerinin yeterince bilgilendirilmediği ve devlet kurumlardan alınan bilgilerin farklı, yanlış veya eksik olduğu iddia edilmektedir. Depremden önce ticaret alanı olarak kullanılan bölgeler şu an konut alanı diye planlanmıştır. Bu durumun ticaret ve konut alanlarının yerinde dönüşüm sürecinde hak kayıplarına yol açabileceği düşünülmektedir. Yerinde dönüşüm için sağlanan hibe ve kredi miktarlarının yetersiz kaldığı, yapı maliyetlerinin ise çok yüksek seyrettiği halkın temel şikayet konularındandır. Barınma alanlarında sağlık ve güvenlik sorunları yer yer devam etmektedir.

Geçici barınma alanlarında gıda ihtiyacı ve talebi halen devam etmektedir. Konteyner bölgelerinde trafiğin düzenlenmesine ihtiyaç olduğu gözlemlenmiştir. Geçici konutların su altyapısı ve katı atığın toplanması konusunda yaşanan problemler, özellikle yüksek konumlu alanlarda belirgin hale gelmiştir.

Altyapı ve kanalizasyon yapım süreçlerinin başlaması gerektiği anlaşılmış, aksi takdirde ciddi sağlık sorunlarının ortaya çıkabileceği öngörülmüştür.

ÖNERİLER

- DASK tazminat ödemelerinin banka muvafakati olmasa bile daire maliklerine yapılmasına yönelik mevzuat düzenlemesi yapılarak yaşanan mağduriyetler giderilmelidir.
- Konteyner kentlerde yaşam süresinin en fazla 6 ay olması ve gerektiği ve bu sürenin ardından nitelikli barınma imkanlarının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Geçici olarak konteyner kentlerde yaşayan yüz binlerce kişinin acilen kalıcı konutlara geçmesi öncelik taşımaktadır. 21 metrekarelik alanlarda ailelerin iç içe yaşamasının gerek psikolojik gerek sosyal sorunlara yol açtığı tespit edilmiştir. Geçici yaşam alanlarında moral ve motivasyonu artıracak hizmetler sunulmalı, psikolojik destek ve sağlığa öncelik verilmelidir.

Rezerv alanlar planlama aşamasında halkın talebini karşılayacak nitelikte ve yeterlilikte sosyal donatı alanlarıyla birlikte kapsamlı bir şekilde planlanmalıdır. Bu süreçte, yalnızca barınma ihtiyacı değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve eğitsel ihtiyaçları da karşılayacak alanların oluşturulması, sürdürülebilir ve dengeli bir kentsel yapı için kritik öneme sahiptir.

- Hak sahipliği konusunda endişelerin giderilerek bölge insanının göç etmeye zorlanmadan barınma sorununa çözüm bulunmalıdır.
- Kiracılar için hak sahipliği bulunmaması da mağduriyetlere yol açmıştır. Bu hususta mevcut adaletsizliklerin giderilmesi adına kapsamlı çalışmalar yürütülmesi gerekmekte, kiracıların da haklarının korunacağı düzenlemeler hayata geçirilmelidir.
- Altyapı hizmetlerinde belediyelerin artan yükü doğru bir şekilde analiz edilmeli ve ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde bu ihtiyaçları karşılamak için gerekli kaynaklar seferber edilmelidir.

3.2.2. Sağlık Hizmetlerine Erişim

Sağlık hizmetlerinin yetersizliği halen devam eden bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Deprem sırasında aile sağlığı merkezleri ciddi şekilde zarar görmüş, bu durum küçük ölçekli ve farklı noktalarda yeni hastaneler ve sağlık merkezleri kurulması gerekliliğini gündeme getirmiştir.

Deprem sonrasında doktorların şehirlerden göç etmesi, sağlık hizmetlerinin aksamasına yol açmış ve kronik hastalıkların takibini güçleştirmiştir. Sağlık Bakanlığına bağlı ölüm, ampute ve engelli sayıları gibi verilere ilişkin tutarlı bilgilere ulaşamaması, veri sistemlerindeki

cididi eksiklikleri ve hataları göstermektedir. Engelli ve ampute vatandaşlar için özel sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştıracak bir sağlık kampüsünün oluşturulması, büyük bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

Sağlık yapılarının yeniden inşasında sivil katılım gözetilmesinin gerekliliği açıkça gözlemlenmiştir. Şehir planlarının yapım aşamasında halkın görüşlerine başvurulmaması büyük sorunlar yaratmakta ve halkın ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine yol açmaktadır.

Sağlık hizmetlerinde süregelen zorlukların başında randevu bulma sıkıntısı gelmektedir. Alınabilen randevular çok geç tarihlere verilmektedir. Sonuçları göstermek için tekrar hastaneye gitmek de uzun süre beklemeyi gerektirmektedir. Ulaşım problemleri eklenince sorun daha da ağırlaşmaktadır. Sağlık çalışanlarının da depremde olması, bu hizmetlerdeki aksaklıkları iyice derinleştirmektedir. Konteyner kentlerde sağlık ocakları henüz çok yeni hizmete girmiş ve öncesinde tüm sağlık ihtiyaçları için hastaneye gitmek zorunlu hale gelmiştir.

ÖNERİLER

- Vatandaşların fiziksel ve psikolojik sağlığı ciddi zarar gördüğü için ücretsiz, kolay erişilebilir ve kaliteli sağlık hizmetlerine öncelik verilmelidir.
- Hastane, aile sağlığı merkezleri ve psikolojik terapi için altyapılar güçlendirilmeli, burada görev alacak personeli teşvik edecek barınma, iyi çalışma koşulları ve özlük hakları tanınmalıdır.
- Bölgedeki sağlık personeli sayısı artırılmalıdır.
- Hastalar ve danışanların kolay randevu alması, düzenli takip ve rehabilitasyon imkanları sağlanmalıdır.
- Hastaneler, aile sağlığı merkezleri ve eczaneler gibi sağlık tesislerinin hangi bölgelere kurulacağı konusunda halkın da planlamalara dahil edilmesi, sağlık hizmetlerinin etkinliğini artırabilir.

3.2.3. Psiko-Sosyal Destek

Psiko-sosyal destek ihtiyacı deprem sonrası iyileşme sürecinde en çok ihtiyaç duyulan hizmetler arasında yer almaktadır. Yetişkinler dahil birçok insanda deprem fobisinin halen güçlü bir şekilde yaşandığı gözlemlenmiştir.

Depremden en çok etkilenen grupların başında çocuklar gelmektedir. Yaşam koşullarının zorluğu, eğitimdeki aksaklıklar ve göç nedeniyle çocukların uyum sorunları yaşaması önemli sorun alanlarından biridir. Deprem bölgesinde öğretmen açığı bulunmaktadır. Gençlerde

antidepresan kullanım oranları artmıştır. Bu durum yaşanan travmanın boyutlarını göstermektedir. Toplumsal iyileşmenin sağlanabilmesi için yalnızca çocuk ve gençlerin değil, ebeveynlerin de rehabilite edilmesi gerekmektedir. Ailelerin bütünlüğünün korunması ve aile içi iletişimin güçlendirilmesi, toplumsal iyileşmenin anahtarı konumundadır.

Halkın psikolojik durumu, yapılan çalıştaylarda büyük bir önemle ele alınmıştır. Bu alanda destek veren kurumsal olmayan STK'lar sahadan çekilmiştir. Psiko-sosyal desteklerin belediyeler tarafından, özellikle de geçici barınma alanlarında verilmesi kritik bir ihtiyaçtır. Şehirlere yönelik aidiyet çalışmalarının yapılması ve geri göçün teşvik edilmesi, toplumsal dayanışma ve iyileşmenin daha da güçlenmesine yardımcı olacaktır.

ÖNERİLER

- Özellikle depremden etkilenen çocukların ve gençlerin psiko-sosyal desteğe erişiminin kolaylaştırılması gerekmektedir.
- Konteyner kentlerde yaşayan çocuklar ve gençlerin barınma alanları darlığı, sosyalleşme imkanının bulunmaması ve ders çalışma mekanlarının yetersizliği nedeniyle yaşadığı sorunlar incelenmeli, gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Gençler arasında madde bağımlılığı ve eğitimden uzaklaşma/ayrılma gibi olumsuz sonuçların ortaya çıktığı yerel paydaşlar tarafından dile getirilmiştir. Özel gereksinimli bireyler için özgün alanlar ve hizmetler sunulması gerekmektedir.
- Çocuklar ve gençler için sosyalleşme alanları oluşturulması iyileşme sürecine katkı sağlayacaktır.
- Sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde Toplum Merkezlerinin kurulması ve şehirlerin genelinde yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Psiko-sosyal destek, ruhsal tedaviler, kadın çalışmaları ve kreş hizmetleri gibi çok yönlü bir yapılanmaya ihtiyaç duyulmaktadır.
- Psiko-sosyal destek personelinin sayısındaki azalma, bu tür hizmetlerin belediyeler tarafından sağlanması gerekliliğini doğurmuştur.

3.2.4. Eğitime Erişim

Eğitime erişimde ilk göze çarpan sorun, yüz yüze eğitimin başlayacak olmasıyla yeniden artacak barınma sorunudur. Üniversitelerin, yeni döneme yüz yüze derslerle başlayacağı açıklanmıştır. Ancak, bina stokunun azalması nedeniyle üniversite öğrencileri için ciddi barınma sıkıntıları ortaya çıkmıştır. Bu durum, öğrencilerin eğitim süreçlerini

olumsuz etkileme potansiyeline sahip önemli bir sorun diye değerlendirilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin yurt ve barınma imkanlarına olan ihtiyacı, mevcut koşullar altında daha da elzem hale gelmiştir. Barınma sorunlarının çözümü, öğrencilerin eğitim hayatlarının kesintisiz devam edebilmesi için öncelikli bir ihtiyaç olarak belirlenmelidir.

Eğitimin birleştirilmiş sınıflarda verilmesi, ders saatlerinin uzatılması, ikili eğitime geçilmiş olması ve eğitim yerlerine ulaşım problemlerinin devam etmesi, diğer önemli sorun alanlarıdır.

ÖNERİLER
<ul style="list-style-type: none"> • Her kademedeki eğitim kurumları fiziksel olarak artırılmalı, bu kurumlara ulaşım kolaylaştırılmalı ve özellikle çocukların eğitime devam etmesi için destekleyici hizmetler sunulmalıdır. • Öğretmen sayısının artırılması gerekmektedir. • Deprem bölgesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerine yönelik desteklerin yoğunlaştırılması gerekmektedir. • Yurt binalarının fiziki şartları iyileştirilmelidir.

3.2.5. Bakım Sorumluluğu

Deprem sonrasında, kadınlara aşırı derecede iş yükü bindiği gözlemlenmiştir. Yaşlılar, engelliler ve çocuklar gibi bakıma muhtaç grupların sorumluluğu daha fazla kadınların üzerine kalmıştır. Bu sebeple kadınlar bir araya gelemez ve üretmez hale gelmiştir. Yine afet sonrası kadınların sağlık, güvenlik ve bakım sorumluluğu gibi özgün ihtiyaçları ortaya çıkmıştır.

ÖNERİLER
<ul style="list-style-type: none"> • Yaşlılar, engelliler ve göçmenlerin de kendilerine özgü fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçları veri temelli ve katılımcı biçimde tanımlanmalıdır. • Kadınların sorumluluklarını hafifletecek önlemlerin yanı sıra üretime katılımları da teşvik edilmeli, kadın kooperatiflerine verilen destekler artırılmalıdır. • Belediyelerin sosyal politika ve hizmetlerine destek olunmalıdır.

3.2.6. Geçim Sıkıntıları

Van depremi sonrası 5 yıldan daha fazla devam eden mücbir sebep uygulamasının, Kahramanmaraş depremleri sonrası 2 yıl ile sınırlı

kalması, esnafın en büyük şikayetlerinden birisidir. Bu uygulamanın sona ermesiyle birçok KOBİ ve esnaf, SGK primlerini ödeyemeyecek duruma geleceğinden işçi çıkarmak zorunda kalacaklarını dile getirmektedirler. Mücbir sebep uygulamasının devam etmesi talebi, bölgedeki birçok kesim tarafından tekrar tekrar gündeme getirilmiştir.

Bu raporun hazırlanması sırasında mücbir sebep uygulaması 30 Kasım 2024 tarihine kadar uzatılmıştır. Söz konusu süre uzatımı tüm paydaşlarca memnuniyetle karşılanmakla birlikte, depremden en çok etkilenen şehirlerde iyileştirme sürecinin halen devam ettiği ve yıkıma uğramamış, ancak hasar almış işletmelerin güçlendirme ve yıkılmışlarının yerine yenilerinin inşa çalışmalarının bu sürede tamamlanmasının mümkün olmadığı görüldüğünden, bölgede ticari kalkınmanın ve normalleşmenin sağlanabilmesi için daha uzun zamana ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

Deprem sonrası yaşanan geçim sıkıntıları, özellikle gençler arasında işsizlik sorununu derinleştirmiştir. İş bulamayan gençlerin başka illere göç etmesi, bölge halkı tarafından nitelikli iş gücünün kaybı olarak değerlendirilmiştir. Birçok sektörde yetkin işçi, usta ve zanaatkar bulunamadığı konusunda şikayetler vardır.

Kadınların sahip olduğu kooperatifler ve üretim alanlarının, deprem sonrasında ellerinden alınmış olduğu ve henüz geri verilmediği toplantılarda dile getirilen konulardan biri olmuştur. Bu durum, kadınların ekonomik faaliyetlerine devam etmelerini zorlaştırmaktadır. Kadınlar, üretime katılmak ve çalışmak istemekte, ancak mevcut durumda ikinci planda kalmaktadırlar. Kadın Girişimciler Derneği gibi kuruluşlar tarafından verilen girişimcilik eğitimleri önemli bir rol oynasa da yeterli düzeyde olmadığı ifade edilmiştir.

Bina stokunun eski haline getirilmesi hem barınma ihtiyacının karşılanması hem de küçük ve orta ölçekli işletmelerin toparlanması için kritik bir öneme sahiptir. Deprem sonrası yerel ekonominin yeniden canlandırılması, geçim sıkıntılarını hafifletmek için elzemdir. Halkın öncelikli talebi, yerel üretici ve işletmelerden tedarik yapılması yönündedir.

ÖNERİLER

- Afet bölgesinde istihdam ve gelir getirici imkanlar ile göçün engellenmesi, yerelin güçlendirilmesi için öncelik taşımaktadır. Bu nedenle işsizlere yönelik mesleki eğitim, kooperatifleşme ve staj gibi fırsatlar sunulmalıdır. Bölgede bulunan küçük, orta ve büyük ölçekli işletmeler ile tarım sektörüne merkezi yönetim tarafından daha fazla mali destek verilmesi gerekmektedir.
- Mücbir sebep uygulamasının en az 4 yıl daha uzatılması gerekmektedir.
- Bina ve işletmeleri zarar gören işletmelerin bir an önce yeniden inşa edilmesi yerel ekonominin güçlenmesine destek olacaktır. Yerel ekonomiyi desteklemek için tedarik süreçlerinde yerel işletmelere öncelik verilmelidir.
- İşgücü kaybıyla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır bu konuda da bir takım politika önerilerini ortaya koymak gerekmektedir.
- Kadın girişimcilerin belediyelerden, kadın kooperatifleri için üretim alanları sağlamaları, kadınların ekonomik faaliyetlere daha aktif bir şekilde katılmaları hususunda talepleri bulunmaktadır.

3.2.7. Bağımlılık, Şiddet ve İstismar

Deprem sonrası ortaya çıkan en ciddi sorunlardan biri de bağımlılık ve madde kullanımudur. Uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması, toplumun sosyal yapısını bozmakta ve güvenlik sorunlarını artırmaktadır.

Özellikle genç kadınlar ve çocuklara yönelik taciz ve şiddet olaylarında artış olduğu bildirilmiştir. Bu durum, toplumun ahlaki yapısının zayıflamasına ve sosyal karmaşanın derinleşmesine yol açmaktadır. Sokak aydınlatmalarındaki hasarların onarılmaması güvenlik endişelerinin artmasına neden olmuştur.

Deprem sonrası nitelikli göçte artış yaşanırken niteliksiz göç alımı toplumdaki sosyal dokunun daha da zayıflamasına yol açmış ve istismar vakalarının artmasına zemin hazırlamıştır.

ÖNERİLER

- Suç oranının azaltılması için psiko-sosyal faaliyetlerin artırılması gerekmektedir.
- Acilen tüm kamu kurumları arasında iş birliği sağlanarak geçici yaşam alanları başta olmak üzere şiddet, bağımlılık ve istismara karşı bütünsel mücadele başlatılmalıdır.
- Sağlık, spor, kültürel etkinlik, istihdam gibi çalışmalar sosyal politika adımları olarak görülmelidir.

3.2.8. Kadın, Çocuk, Engelli ve Yaşlı gibi Kırılgan Gruplara Özel Durum

Deprem sonrası, otizmli vatandaşlar ve diğer engelli bireylerin özel ihtiyaçlarına yönelik sorunlar artmıştır. Sosyal aktivite alanlarının eksikliği, bu bireylerin karşılaştığı zorluklar arasında öne çıkmaktadır.

Deprem sonrası şehirlerdeki büyük enkaz ve inşaat sahaları, engelli vatandaşların şehir içinde erişimlerini zorlaştırmıştır. Örneğin; Adıyaman Belediyesine ait Engelsiz Yaşam Merkezi mevcut kapasitesi, personel sayısı ve ekipman açısından yetersizdir. Bu yetersizlik, engelli bireylerin sosyalleşmesini ve günlük yaşamlarını daha da zorlaştırmaktadır.

Geçici yerleşim alanlarında engelli bireylerin, yaşlıların ve çocukların ihtiyaçları her geçen gün artmaktadır. Geçici yerleşimlerde kim-sesiz yaşlıların sayısı oldukça fazladır.

ÖNERİLER

- Engelli bireyler için bir yaşam köyü inşa edilmesi sosyal, fiziksel ve psikolojik gereksinimlerine yanıt vermek açısından büyük önem taşımaktadır.
- Depremde yaralanan, mevcut engeli bulunan veya depremden sonra engelli olan bireylerin fiziksel ve sosyal açıdan rehabilite edilmesi için gerekli tesis, insan gücü/bakıcı ve erişim/ulaşım imkânları güçlendirilmelidir.
- Afet bölgesinde, örneğin Hatay'da 21 bin ampute vatandaşın olduğu anlaşılmıştır. Bu kişilerin rehabilitasyon ve protez edinme gibi ihtiyaçları zaman kaybetmeden karşılanmalıdır.
- Sivil oluşumlar vasıtası ile gündelik hayatın normalleşmesi için çalışmalar yapılmaktadır.
- Bu aktörlerin afet bölgesinde sunduğu hizmetlerin devam etmesi ve güçlendirilmesi için fizik alan, insan gücü ve kaynak ihtiyacı desteklenmelidir.
- Belediyelerin, geçici yerleşim alanlarında sosyal hizmetleri artırması gerekmektedir.
- Down sendromlu bireyler için konteyner kentlerde özel alanlar oluşturulmuş olsa da normalleşme süreci tamamlandıktan sonra bu hizmetlerin devam etmesi ve alanların korunması önemlidir.
- Çocuklar dahil tüm insanların temel hukuk ve haklara erişimi için özel çaba gösterilmelidir.
- Farklı kesimlerin hukuki düzenlemeler ve haklar konusunda bilgilendirilmesi, temsil edilmesi ve haklarını kullanması sağlanmalıdır. Özellikle barolar, muhtarlar, belediyeler ve diğer kamu kurumları arasında hukuk ve haklar arasında istişare ve iş birliği teşvik edilmelidir.

3.2.9. Sosyalleşme ve Kültürel Faaliyetler

Deprem sonrasında gençlerde antidepresan kullanım oranı artmış, bu artış özellikle lise düzeyindeki gençler arasında yoğunlaşmıştır. Gençler hem kendi gelecekleri hem de şehirlerin geleceği konusunda umut taşımadıkları gibi, ihtiyaçlarını karşılayamama, muhatap bulamama ve istihdam sorunları yaşamaktadır.

Gençlerin öncelikli ihtiyaçları arasında barınma, istihdam ve sosyal sorunlar yer almakta ve bu sorunları giderme konusunda, büyük zorluklar yaşamaktadır. Gençlerin sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için geniş kamusal yeşil alanlar, şehir hafızası ve toplumsal bütünleşme alanları kritik öneme sahiptir.

Şehir içi ulaşım ağlarının eksikliği, sosyal etkinliklere katılım konusunda isteksizliğe neden olmaktadır. Yürüyüş, bisiklet sürme alanlarının eksikliği; sanat etkinliklerinin yetersizliği yerel halk tarafından dile getirilmekte; yeşil alanların korunması ve sulanması şehirlerin canlı kalması adına önemli görülmektedir.

ÖNERİLER

- Afet sonrasında insanların ruh sağlığı, sosyal ilişkileri ve güven düzeyi olumsuz etkilendiği için aidiyet, güven ve dayanışmayı güçlendirecek hizmet, proje ve etkinlikler sunulmalıdır.
- Gençlerin psikolojik ve sosyal iyileşmeleri için sosyalleşme alanlarına, sinema, tiyatro, kafe, gençlik ve spor merkezlerine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Çocuklar ve gençler için gençlik merkezlerinin kurulması ve bu merkezlere erişimin sağlanması, gençlerin ihtiyaçlarının karşılanması bakımından kritik öneme sahiptir. Türkiye'de sosyal belediyecilikte başarılı uygulamaları bulunan belediyeler, kardeş belediyecilik protokolleri veya iyi uygulamaların hayata geçirilmesi yoluyla gençler için sosyal anlamda iyileştirici adımlar atabilir. Bu uygulamaların etkin bir şekilde hayata geçirilebilmesi için bir oryantasyon sürecine ihtiyaç duyulmakta, bu sürecin sonunda uygulayıcıların iş birliği içinde çalışarak diğer bölgelerde de benzer uygulamaların gerçekleştirilmesi hedeflenmelidir.

3.3. Belediyeler

Belediyeler, afet durumlarında kritik bir rol üstlenmekte ve bu süreçte önemli iş yüküyle karşı karşıya kalmaktadır. Afet öncesinde, sırasında ve sonrasında gerçekleştirilmesi gereken çalışmaların koordinasyonu, afet öncesinde risk analizi yaparak potansiyel tehlikelerin belirlenmesi, acil durum planlarının oluşturulması ve bu planların

güncel tutulması gibi belediyelerin afete yönelik önemli sorumlulukları bulunmaktadır.

Enkaz kaldırma, hasar tespiti ve mağdurların geçici barınma ihtiyacını karşılama gibi alanlarda yükümlülükleri olmamasına rağmen, afet sonrası süreçte bu görevler belediyelerden beklenmiştir. Ayrıca, altyapı hizmetlerinin hızla yeniden sağlanması, toplu taşıma, su, elektrik gibi temel hizmetlerin kesintisiz sürdürülmesi de belediyelerin sorumluluğundadır. Belediyeler, bu görevleri yerine getirirken, yerel yönetimlerin yanı sıra, merkezi yönetim ve sivil toplum kuruluşları ile de iş birliği yaparak etkin bir koordinasyon sağlamalıdır. Afet yönetimi sürecinin her aşamasında karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için belediyelerin kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılması, ayrıca sürekli bir kapasite geliştirme gerekmektedir.

3.3.1. Artan ve Çeşitlenen Hizmet Yükü

Afet sonrası şehirlerdeki altyapı hasarları, belediyeler üzerinde ciddi bir mali ve operasyonel yük yaratmaktadır. Özellikle su altyapısındaki zararlar, su kayıp ve kaçak oranlarının önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Bu durumun en belirgin örneği, Kahramanmaraş'ta su kayıp oranının yüzde 75'e ulaşmasıdır. Aynı şekilde, Adıyaman ve Kahramanmaraş'ta uzun süreli su kesintileri yaşanmaya devam etmektedir. Ek olarak, Samandağ gibi pek çok şehirde kanalizasyon sisteminin yetersiz kalması, altyapı eksikliklerinin yarattığı sorunları daha da derinleştirmiştir. Bu altyapı hasarları yalnızca günlük yaşamı olumsuz etkilemekle kalmamış, enerji maliyetlerinin de artmasına neden olmuştur. Belediyeler, hasarlı altyapıyı onarmak ve artan enerji giderlerini karşılayabilmek için önemli mali kaynağa ihtiyaç duymaktadır.

Depremlerin yol açtığı bir diğer önemli sorun ise hafriyat yönetimi ve kaçak dökümler olmuştur. Oluşan büyük miktardaki hafriyat, belediye personeline ek yük getirmiş, bu atıkların yönetimi ve kaçak dökümlerin önlenmesi için ciddi çaba sarf edilmiştir. Ayrıca, yerel ekonominin afetten gördüğü zararlar, belediyeleri sanayicilere, çiftçilere, küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ) yönelik destek çalışmalarını artırmaya itmiştir. Hasar gören araç ve ekipmanların onarımı ya da yenilenmesi için gereken bütçe, belediyeler için önemli bir mali yük yaratırken vatandaşlar barınma, gıda, psikososyal destek, sosyal alanların geliştirilmesi ve ekonomik istikrar gibi pek çok alanda çözüm beklemektedir. Belediye hizmetlerinin sürdürülebilirliği ve yerel ekonominin canlandırılması için bu alanlarda atılacak adımlar, afet sonrası toparlanma sürecinin kritik bir parçasıdır.

ÖNERİLER

- Depremden etkilenen belediyelerin Tasarruf Tedbirleri Genelgesi'nden muaf tutulması ve depremden doğrudan etkilenmemiş belediyelerin deprem bölgesine yapacağı harcamaların Genelge'den istisna olması gerekmektedir.
- Çöp konteyneri, araç, ekipman başta olmak üzere belediyelerin kamu hizmeti sunduğu pek çok malzeme ve araç için belediyelere hibe destekleri oluşturulmalıdır.
- Belediyelerin afet sonrası süreçleri yönetmesi için yetkilendirilmesi ve maddi olarak desteklenmesi için mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır. Belediyelerin afetlerdeki rolüne yönelik konferanslar ile bu değişikliklerin alt yapısı hazırlanmalıdır.
- Deprem bölgesi belediyelerinin var olan zorlukları kamuoyunun gündemine tekrar getirilmelidir ve depremzede oldukları göz önüne alınarak işlemler yürütülmelidir.
- Belediyeler, uygun altyapıya sahip alanları belirleyerek ve kadın kooperatiflerinin ortak çalışmalar yürütebileceği mekânlar oluşturarak, yerel ekonomiyi canlandırma ve kadın girişimciliğini destekleme yolunda adımlar atmalıdır.
- Özellikle küçük işletmelerin işgücü talebini karşılamak üzere mesleki eğitim ve staj gibi imkanlar sunulmalıdır.
- Belediyelerin kaçak veya plansız yapılaşma, riskli binaların tespiti ve yıkımı gibi konularda güçlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle kırsal mahalle veya köylerde ortaya çıkan kaçak yapıların denetim altına alınması ve uzun vadede engellenmesi hedeflenmelidir. Bunun için belediyelerin kapasite, istişare ve iş birliği imkanları merkezi yönetim tarafından desteklenmelidir.

3.3.2. Çalışanların Gördüğü Zararlar

Afet sonrası belediye hizmetlerinin sürdürülebilirliği artan iş yükünün yanı sıra personel kayıpları nedeniyle ciddi bir şekilde sekteye uğramıştır. Afet sırasında hayatını kaybeden belediye çalışanları ve çeşitli nedenlerle şehir dışına göç eden personel belediyelerin hizmet sunma kapasitesinde büyük bir azalmaya yol açmıştır. Bu durum, özellikle afet sonrası toparlanma sürecinde ihtiyaç duyulan kritik hizmetlerin aksamasına neden olmuştur. Belediyelerin afet sonrası görevlerini yerine getirmekte zorlanması hem altyapı onarımı hem de temel kamu hizmetlerinin sürekliliği açısından büyük zorluklar yaratmıştır.

Afet sonrası yaşanan barınma sorunları ve ekonomik baskılar da belediye personelinin yaşam standartlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bina stokunun yetersizliği, kiralardan yükselmesine ve belediye çalışanlarının barınma sorunuyla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

Bu sorunlar, nitelikli personelin şehre geri dönmesini engelleyerek, belediye hizmetlerinde uzun vadeli aksamalar yaratmıştır. Afet bölgelerinde personel eksikliğiyle mücadele eden belediyeler, bu zorluklar karşısında hem hizmet kalitesini sürdürürebilmek hem de yeniden yapılanma sürecini hızlandırabilmek için ciddi bir mali ve idari destek ihtiyacı duymaktadır.

ÖNERİLER

- Mevcut belediye personelinin yaşam ve çalışma koşulları iyileştirilerek işgücü kaybı riskleri bertaraf edilmelidir.
- Göç eden personelin geri dönmesi ve yeni personelin istihdamı için şehirdeki yaşam şartları en kısa sürede iyileştirilmelidir.
- Deprem bölgesinde çalışan kamu görevlileri ek bir tazminatla desteklenmelidir.

3.3.3. Kaynak

Deprem bölgesindeki belediyeler, finansal açıdan ciddi zorluklar yaşamaktadır. Özellikle inşaat ruhsat harçları ve diğer vergi gelirlerinin azalması, belediyelerin mali kaynaklarını daraltmış ve bu durum borç yükünü artırmıştır. Ayrıca, SGK ve vergi borçlarının ertelenmesine yönelik mücbir sebep süresinin uzatılmaması, belediyelerin finansal yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesini daha da zayıflatmaktadır. Bu mali sıkıntılar, belediyelerin afet sonrası toparlanma sürecini yavaşlatmakta ve temel hizmetlerin sunumunda aksamalar yaşanmasına neden olmaktadır. Merkezi yönetimden yeterli araç, malzeme ve finansal destek sağlanmaması, belediyelerin toparlanma çabalarını daha da zora sokmaktadır. Merkezi planlama süreçlerinde belediyelerin dışarıda bırakılması, yerel yönetimlerin sınırlı kaynaklarını verimli bir şekilde kullanma kapasitesini olumsuz etkilemektedir.

Buna ek olarak, belediyelerin stratejik planlama ve bütçe uyumu konusundaki eksiklikleri, özellikle ilçe belediyelerinde daha belirgin bir hale gelmektedir. Yetersiz gelirler ve stratejik planların mali duruma uygun şekilde hazırlanmaması, belediyelerin belirledikleri hedeflere ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Deprem sonrası göçmenler ve geçici koruma statüsündeki kişilerin artan talepleri, belediye hizmetlerine olan yükü daha da artırmıştır. Hemşerilere tahsis edilen kaynakların, göçmenler ve geçici koruma altındakilerle paylaşılması, kentsel yaşam kalitesini korumakta zorluk yaratmaktadır. Merkezi yönetimden gelen gelirlerin, kayıtlı nüfusa göre dağıtılması da belediyelere adaletsiz bir bütçe aktarımına yol açmakta ve belediyelerin ek maliyetlerini karşılayacak desteği bulamamasına neden olmaktadır. Ayrıca,

Kamu İhale Kanunu'nda doğrudan temin ve pazarlık usulü için belirlenen parasal limitlerin düşük olması, belediyelerin mal ve hizmet alımlarını yerel kaynaklardan temin etmesini zorlaştırarak süreci daha da karmaşık hale getirmektedir.

ÖNERİLER

- Belediyelerin kamu borçları (sosyal güvenlik, vergi vb.) silinmeli veya ertelenmelidir.
- Deprem bölgesi belediyeleri için mücbir sebep uzatılmalı, ilgili vergi borçlarında kolaylıklar sağlanmalıdır.
- Elektrik, su ve doğalgaz gibi temel giderlerde indirim veya destek sağlayarak bütçenin yeniden yapım ve iyileştirme faaliyetlerine aktarılması sağlanmalıdır.
- Afet bölgesindeki belediyelerin merkezi yönetimden gelen payları arttırılmalıdır. Ağırlıklı olarak nüfusa göre belirlenen bu paylar, başta deprem göçmenleri ile geçici koruma statüsündeki kişileri de kapsayacak biçimde düzenlenmelidir.
- Belediyelerde mali kaynak yetersizliği nedeniyle stratejik planlarda belirlenmiş olan hedeflere ulaşamayacak alanlar var ise bu alanlar belirlenmeli ve belediyeler bu alanlarda mali olarak desteklenmelidir.

3.3.4. İnsan Gücü Kapasitesi

Belediyelerdeki insan gücü kapasitesi, deprem sonrası personel eksikliği ve nitelikli insan kaybı nedeniyle ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Belediyelerdeki nitelikli personel şehirden göç etmesi, geçici personelin işten çıkarılması ve yeni personel alımı için bütçe yetersizliği gibi sebeplerle ise özellikle temizlik gibi kritik alanlarda belediye hizmetlerinde aksamalar meydana gelmiştir. Personel eksikliği bürokratik süreçlerin de yavaşlamasına neden olmuş ve bu durum kaçak yapılaşmanın artması gibi şehri derinden etkileyen sonuçlara yol açmıştır. Belde belediyelerinde teknik personel yetersizliği, imar planlarının eksikliği, altyapı ve yerleşim hizmeti sunumunu zorlaştırmıştır. Malatya ve Adıyaman gibi bölgelerde ruhsatsız bağ evleri sorunu büyürken, tüm deprem bölgesinde yeni yerleşim yerlerine altyapı hizmeti götürme çalışmaları aksamıştır. Ayrıca, belediyelerdeki denetim eksikliği sanayi sektörünün çevre sorunlarına yol açmasına neden olmuş, yerel yönetimlerin üzerindeki baskıyı artırmıştır.

Belediyelerin teknik kapasite yetersizliği, afet sonrası toparlanma ve afet risk yönetimi süreçlerinde büyük engeller yaratmıştır. Özellikle altyapı çalışmalarında ve afet yönetimi hizmetlerinin sunumunda ya-

şanan aksaklıklar, belediyelerin teknik uzmanlığa sahip personel eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Belediyelerde afet yönetimi ve risk azaltımı konularında yeterli donanımına sahip personelin azlığı, bu süreçlerin etkin bir şekilde yönetilmesini güçleştirmiştir. Bu bağlamda, belediyelerin teknik kapasitelerini artırmak ve personelin afet yönetimi konusunda eğitimlerini tamamlamak için geniş çaplı eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, yapılan çalıştaylarda liyakatsiz olduğu düşünülen atamaların ve her yönetim değişikliğinde kadroların yenilenmesi alışkanlığının, belediyelerin kurumsal hafızasını zayıflattığı, afet yönetimi çalışmalarının sürekliliğini olumsuz yönde etkilediği, bu durumun belediyelerin uzun vadeli planlamalarında istikrarı sağlamalarını zorlaştırdığı dile getirilmiştir.

ÖNERİLER

- Belediyelerdeki iş gücü açığının kapanması için istihdam programları yürütülmelidir.
- Nitelikli iş gücü açığının giderilmesi için mühendis, mimar, doktor, psikolog ve benzeri uzmanlık alanlarında istihdam için özel programlar uygulanmalıdır.
- Yerel ve merkezi yönetimlerde liyakatsiz olduğu düşünülen atamaların önüne geçecek ve ilgili mesleki altyapıya sahip insanların atanmasını sağlayacak mekanizmalar geliştirilmelidir.
- Belediyelerin afet birimlerinin (daire başkanlığı, müdürlük veya birim) kapasitesi güçlendirilmeli, sivil gönüllüler ve belediye personeli için düzenli afet eğitimleri sağlanmalıdır. Üniversiteler ile konu hakkında iş birliği gerçekleştirilmelidir.
- Belediyelere çevrenin korunmasına yönelik uzmanlık eğitimleri, personel ve ekipman konularında destekler sunulmalıdır.

3.3.5. Sosyal Politika ve Hizmetler

Deprem sonrası konteyner kentlerde yaşanan sosyal hizmet eksiklikleri, halk sağlığı ve sosyal yaşam açısından ciddi riskler doğurmuştur. Sosyal alanların yetersizliği, atıkların düzenli toplanamaması ve vektörle mücadeledeki aksaklıklar, geçici konut alanlarında yaşayan halkın sağlığını tehdit etmektedir.

Belediyelerin altyapı hizmetlerini bu alanlara ulaştırmakta yaşadığı zorluklar, geçici konutların daha uygun lokasyonlarda planlanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Ayrıca, konteyner kentlerin konumu ve enkaz varlığı hizmetlerin ulaşmasını zorlaştırmıştır. Yeni oluşturulan ulaşım rotalarının halkın ihtiyaçlarına uygun olmaması da ulaşım hizmetlerini yetersiz kılmıştır.

Bunun yanında, sosyal alanların eksikliği, halkın psiko-sosyal destek ihtiyacını karşılamaına engel olmaktadır. Park, spor salonu ve sanat merkezleri sayısının artırılması ve mevcut alanların yenilenmesi, özellikle dezavantajlı grupların ihtiyaçları açısından büyük önem taşımaktadır. Deprem sırasında hasar gören kültür ve sanat merkezleri de belediyelerin bu konudaki hizmetlerini zayıflatmış, bu alanların yeniden inşası gerekliliğini gündeme getirmiştir.

ÖNERİLER

- Deprem sonrası şehirlerin ağır hasar gören altyapı ve ulaşım sistemlerinin yapım süreçlerini hızlandırmak için belediyelere hibe ve kredi desteği sağlanmalıdır. Bu altyapının ve ulaşım sistemlerinin afetlere dayanıklı kurgulanması için belediyelere gerekli destek verilmelidir.
- Atık bertarafı, toz sorunu başta olmak üzere halk sağlığını ilgilendiren tüm alanlarda belediyeleri bilinçlendirme kampanyaları yürütülmelidir.
- Belediye avukatlarının dezavantajlı gruplara yönelik danışmanlık hizmeti vermesi için kapasitesi güçlendirilmelidir.
- Veri temelli, katılımcı ve bütünsel sosyal politika yaklaşımı hayata geçirilmesi için ilgili merkezi yönetim kurumlarından (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi) destek sağlanmalıdır.
- Vatandaşın psikososyal açıdan desteklenmesi için sosyal alanlar, toplum merkezleri, psikolojik danışma alanları kurulması konusunda belediyeler desteklenmelidir.
- Depremzede vatandaşların moral ve motivasyonunu güçlendirmek, toplumsal aidiyet ve dayanışmayı iyileştirmek için belediye çatısı altında kültürel ve sanatsal aktiviteler düzenlenmelidir.
- Belediyenin sahip olduğu kültür, sanat ile sosyal alan ve tesislerin yapı/yenilenmesi için destekler sağlanmalıdır.

3.3.6. Veri ve Bilgiye Erişim

Afet sonrası belediyeler ile merkezi yönetim arasında koordinasyon kısmen sağlanmış olsa da yeterli değildir. STK'lar ve diğer paydaşların karar alma ve uygulama süreçlerine katılımı ise sınırlı kalmıştır. Belediyelerin stratejik planlama süreçlerinde yaptığı anket çalışmalarına, ilgili paydaşlardan yeterli geri dönüş sağlanamamış, bu da yerel yönetim süreçlerinin etkinliğini olumsuz etkilemiştir. Örneğin, Dulkadiroğlu Belediyesinin 50 farklı paydaşa gönderdiği açık uçlu anketlerde geri dönüşlerin yetersiz kalması, karar alma süreçlerinde katılımcılığın zayıfladığını göstermektedir.

Belediyeler ile merkezi yönetim arasında bilgi paylaşımı eksikliği de dikkat çekmektedir. Örneğin, Hatay’da belediyeler tarafından ruhsat verilen bazı alanların merkezi yönetim tarafından rezerv alanlara dönüştürülmesi, bilgi paylaşımındaki kopukluklar ve bu tür kararların yerel düzeyde ne denli etkili olabileceğini göstermektedir. Afet sonrası yeniden inşa süreçlerinde vatandaşların ve belediyelerin görüşlerinin planlama çalışmalarında yeterince dikkate alınmamıştır. Bu tür koordinasyon eksiklikleri, afet sonrası iyileşme süreçlerinin verimliliğini azaltmaktadır.

Kent konseyleri gibi katılımı artırmayı hedefleyen kurumların, afet sonrasında işlevini yitirmesi de yerel yönetimlerde güven kaybına neden olmuştur. Özellikle şeffaflık ve hesap verebilirlik eksiklikleri, yerel yönetim süreçlerinde ciddi sorunlar yaratmıştır. Örneğin; Malatya’da geçici çarşıların dağıtımında yaşanan şeffaflık sorunları ve bilgi paylaşımının yetersizliği, bu eksikliklerin somut bir örneğini teşkil etmektedir. Belediyeler ile şehirdeki diğer paydaşlar arasında veri ve bilgi paylaşımını kolaylaştıracak etkili mekanizmaların olmaması, bilgi akışını zorlaştırarak süreçleri daha da karmaşık hale getirmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi, yerel yönetim süreçlerinin daha şeffaf, katılımcı ve etkili olabilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

ÖNERİLER

- Belediyelerin kendi sorumlu oldukları alanlarda yürütülen veya planlanan çalışmalar hakkında diğer kamu kurumlarından veri ve bilgi edinmesi sağlanmalıdır. Belediyelerin kendi planlamaları ve faaliyetlerinde veri eksikliğine bağlı sorunlar ortadan kaldırılmalıdır.
- Belediyelerin başta valilik ve kaymakamlıklar olmak üzere bakanlıkların taşra kuruluşları, AFAD ve TOKİ gibi merkezi yönetim birimleri ile istişare ve iş birliği imkanları düzenlenmeli, kamu idaresinin birliği ve etkinliği eş güdüm için güçlendirilmelidir.
- Belediyelerin kent konseyleri ve yerel sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere tüm şehir paydaşları ile bütünsel ve düzenli işleyen ilişkiler kurması faydalı olacaktır.
- Yerel sivil toplumun güçlendirilmesi belediyeler için yararlı olacaktır. Örneğin; sivil toplum yerleşkesi kurmak, eğitimler düzenlemek veya ortak proje geliştirmek gibi çalışmalar yürütülmelidir.
- Hazırlanan stratejik planların içeriğinde paydaşların görüşlerinin alınması ve kararlara yansıtılmasına öncelik verilmelidir. Kent konseylerinin kapasitesi, bu amaçları gerçekleştirmek için güçlendirilmeli ve kullanılmalıdır.
- Belediyelerin gerçekleştirdiği işlemlerin süreçleri ve şehir hayatını ilgilendiren bilgilerin vatandaş ile paylaşılması ve belediye hesap verebilirliğinin artırılması gerekmektedir.

3.3.7. Ulusal ve Uluslararası Dayanışma

Deprem sonrasında bölgede, ulusal ve uluslararası dayanışma ihtiyacı artarken STK'lar, uluslararası kurumlar ve diğer belediyelerin sahadan çekilmeye başlaması, yardımlarla ilginin azalmasına neden olmuştur. Bu durum hem belediyeler hem de vatandaşlar arasında terk edilmişlik ve çaresizlik hissini güçlendirmiştir. Özellikle büyükşehir belediyelerinde lojistik merkezlerinin eksikliği, afet sırasında kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını engellemiş; yardımların ihtiyaçlara yönelik dağıtılmasında ciddi aksaklıklar yaratmıştır. Yardımların doğru yerlere ulaştırılamaması, bazı malzemelerin boşa gönderilmesine yol açarken, lojistik altyapının eksikliği bölgedeki kriz yönetimini daha da zorlaştırmıştır. Bu süreçte, deprem bölgesindeki belediyeler, diğer belediyelerden gelen desteklerin azalmasıyla, uygulamaya geçmekte zorluk yaşamaktadır. Nilüfer Belediyesinin STK yerleşkesi, Sivrihisar Belediyesinin çocuk çalışmaları ve İzmir Büyükşehir Belediyesinin gençlik projeleri gibi başarılı uygulamaların paylaşılması, dayanışma ve deneyim aktarımının önemini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, belediyelerin iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde fon ve proje desteğine olan ihtiyaçları artmaktadır. Deprem bölgesindeki belediyelerin bu süreçlerde pozitif ayrımcılık görerak proje ve hibe desteklerine daha fazla erişim sağlaması gerektiği açıkça görülmektedir. Öte yandan, belediyelerin ulusal ve uluslararası STK'lar ile finansman sağlayan kurumlarla ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar, dayanışma çabalarını zayıflatmaktadır. Uluslararası kuruluşlar ve STK'lar, projeleri genellikle kendileri yürütmek istemekte ve belediyelere doğrudan maddi destek sağlamaktan kaçınmakta, bu da iki taraf arasında güvensizlik yaratmaktadır. Belediyeler ile uygulayıcılar arasındaki bu iletişim eksiklikleri, projelerin yerel ihtiyaçlara yeterince cevap verememesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi ve güvenin yeniden tesis edilmesi, yerel yönetimlerin afet sonrası toparlanma süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır.

ÖNERİLER

- Depremden etkilenmeyen belediyeler iyi örnek paylaşımları, başarılı projeler ve uzman görevlendirmeleri aracılığı ile deprem bölgesindeki belediyelerin hizmet aksaklıklarının giderilmesinde aktif bir destek sağlamalıdır. Bu konuda belediyeler arası dayanışma ağı/platformu kurulmalı ve merkezi yönetimden destek sağlanmalıdır.
- Büyükşehirlerde oluşturulacak lojistik merkezleri gelecek afetlerde yardımların yönetimini kolaylaştırma çalışmaları yapılmalıdır.
- Belediyelerin araç, ekipman, malzeme, yatırım ve hizmet imkanlarının güçlendirilmesi için ulusal ve uluslararası alanda bulunan mali kaynaklara erişimi desteklenmelidir. Kurumsal güçlenme, altyapı yatırımları, sosyal politika ve benzeri alanlarda mali kaynaklar çarpan etkisi yaratacaktır.

3.4. Kamu Yönetimi ve Paydaş İlişkileri

Afete müdahale ve iyileştirme süreçlerinde kamu kurum ve kuruluşlarının hem kendi içinde hem de sivil toplum kuruluşları ile güçlü iş birliği ve koordinasyon içerisinde çalışması, tüm paydaşların görüşlerine başvurarak planlama ve yeniden inşa faaliyetlerini yürütmesi, yerel aktörlerin süreçlere aktif katılımının sağlanması, üstün kamu yararına ulaşmak için birer gerekliliktir.

3.4.1. Bütünsel Afet Risk Yönetimi: Planlar, Uygulamalar ve Dersler

Planlama süreçlerinin yerelden uzakta, merkezi bakış açısıyla yürütülmesi, bölgenin ihtiyaçlarının, şehrin hafızasının yeni planlarda yeteri kadar yer bulamaması ve şehrin yapı kültürünün yok olması riskini ortaya çıkarmaktadır.

İstişare toplantı katılımcılarından iletilen yakınmalarda, deprem öncesinde ve hâlihazırda yürürlükte olan planların bazı sorunları bulunduğu; bu sorunların yerelde dinlenilmeden, bütünlük bir düzenleme yapılmadan yeniden planlama yapılmasının da yeni sorunları ortaya çıkardığı; tarım arazilerinin konut alanı olarak kullanılmasının ise çevresel ve ekonomik olarak riskler barındırdığı belirtilmektedir.

Deprem sonrası kaçak yapılaşmanın arttığı bilinmektedir. Söz konusu yapıların sahiplerinde, ilerleyen süreçlerde imar affının çıkarılacağı ve yapılarının yasal zemine kavuşacağı inancı hakimdir.

Bölge halkından iletilen diğer bir belirsizlik durumu ise rezerv alanlardaki hak sahipliği süreçleridir. Rezerv alan seçimlerinde genel bir memnuniyetsizliğin hâkim olduğu, şehirlerde rezerv alanlarda

hakkaniyete uygun hak dağıtımının yapılıp yapılmayacağı noktasında şüpheler bulunmaktadır.

Rezerv alan belirlemesi yapılırken mikro ölçekteki kültürel dokunun göz ardı edildiği, birbirinden farklı yaşam tarzını belirlemiş mahallelerin aynı rezerv alana dâhil edildiği, farklı kültürü belirlemiş kişilerin birbirine komşu olacağı ve çeşitli toplumsal uyumsuzlukların ortaya çıkabileceği katılımcılar tarafından bildirilmiştir.

ÖNERİLER
<ul style="list-style-type: none"> • Planlamadan sorumlu bakanlığın, bölgede kuracağı planlama ofislerinde meslek odalarının, sivil toplum kuruluşlarının ve halkın görüşlerini alması yararlı olacaktır. • Planların hazırlanma süreçlerine kent konseylerinin katılımı sağlanarak yerelin fikirlerinin planlama süreçlerine dahil edilmesi gerekmektedir. • Bölge hakkında alınacak kararların sadece hazırlanmış tutanaklara dayanarak değil, yine yerele kulak verilerek, dinamik karar alma süreçleri işletilerek yerinde ve bütünsel olarak alınması gerekmektedir. • Rezerv alan belirlemesi yapılırken mikro ölçekteki kültürel dokunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

3.4.2. *Veri ve Bilgi Eksikliğine Bağlı Belirsizlik, Yetki Karmaşası ve Kaynak Verimsizliği*

Yapılan toplantı ve ziyaretlerde en çok iletilen hususlardan biri de hak sahiplerinin hukuki durumları hakkında yeterince bilgilendirilmediğidir. Öyle ki hak sahipleri başka şehirlere taşınmış olsalar bile, hukuki durumları zarar görmesin diye bu şehirlere ikamet değişikliği yapmamaktalar. Bu durum, deprem nedeniyle göç alan belediyelerin resmi nüfusundan çok daha fazlasına hizmet sunmasına neden olurken bu belediyelerin aynı oranda gelirlerinin artmamış olması kamu hizmetlerinde aksamaya neden olabilmektedir.

İyileştirmenin devam ettiği bu süreçte bir kesim hak sahibi yeni konutlarının seviyesi ve mülkiyet süreçlerinin nasıl işleyeceği, kimi hak sahipleri de yerinde dönüşüm süreçleri hakkında detaylı ve kapsamlı bilgiye ihtiyaç duymaktadır. İyileştirme süreçlerinden sorumlu kurum ve kuruluşların birbirinden farklı bilgiler paylaşıyor olması vatandaşları ümitsizliğe ve belirsizliğe sevk etmektedir.

Tasarruf Tedbirleri konulu 2024/7 sayılı Genelge'nin 'Kapsam' bölümünün ikinci fıkrasında "Doğal afetlerde, salgın hastalıklarda ve

orman yangınlarında acil olarak yapılması gereken müdahale ve müdahaleler, iç ve dış güvenlik ile istihbarat hizmetlerinin gerektirdiği zorunlu olan harcamalar bu Genelge'nin kapsamı dışındadır." hükmü yer almaktadır. Söz konusu hükümden anlaşıldığı üzere, doğal afet durumunda acil olarak yapılması gereken müdahaleler Genelge'nin dışında olmakla birlikte, depremin üzerinden yirmi ay geçen 11 ilimizdeki belediye yatırım ve hizmetlerinin "Afetlerde acil olarak yapılması gereken işler" kapsamında sayılıp sayılmayacağı konusunda tereddütler bulunmaktadır.

Deprem bölgesindeki belediye yönetici ve personelinden TBB Komisyonuna iletilen yakınmalarda, gerçekleştirilmesi planlanan yatırım ve hizmetlerin yapılmasından Genelge nedeniyle kaçınıldığı, bu durumun da mahallin müşterek ihtiyaçlarının yerine getirilmesinde aksamalara neden olabildiği belirtilmiştir. Ayrıca, depremzede belediyelerin bölgeyi yeniden inşa ve kalkınma sürecine, imkânları ölçüsünde destek olmak isteyen deprem bölgesi dışındaki belediyelerin harcamaları da Genelge hükümlerine tabi olmaktadır.

ÖNERİLER

- Vatandaşların başta kent hakkı olmak üzere çevre, barınma, mülkiyet, eğitim ve diğer alanlarda haklarını öğrenmesi ve kullanması için özel programlar yürütülmelidir. Tüm kamu kurumları vatandaşları, hukuk ve sorumlulukları hakkında bilgilendirmek için faaliyetler yürütebilir. Gezici başvuru merkezleri, özel telefon hatları veya internet siteleri ile erişim önündeki engeller azaltılmalıdır.
- Farklı paydaşlar arasında ortaya çıkan veya çıkacak olan yasal anlaşmazlıkların arabuluculuk veya hakem kurulları ile hızlandırılması değerlendirilmelidir. Böylece zaman ve kaynak kaybının önüne geçilmesi mümkün hale gelecektir.
- Çevre koruma, kaçak veya sağlıksız yapılaşmanın önüne geçilmesi olası ihtilafların bertaraf edilmesine, vatandaşların farkındalıkları ve bilgi düzeylerinin artırılmasına fayda sağlayacaktır.
- Depremlerden etkilenen şehirlerin kalkınma planındaki hedefe en kısa süre ulaşabilmesi için, yeniden inşası sürecinde depremden doğrudan etkilenen 11 ildeki belediyeler ile deprem bölgesi dışındaki belediyelerin, deprem bölgesine yapacağı yatırım ve hizmetlerin Tasarruf Tedbirleri Genelgesi'nin kapsamı dışına çıkarılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

3.4.3. İstişare ve İş Birliği; Uyum ve Eşgüdüm

Afete müdahale faaliyetlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında ve afet sonrasında gerçekleştirilecek

iyileştirme çalışmalarını yürüten ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliğini sağlama göreviyle yükümlü kurumlar, depremin etki alanı ve yıkımın büyüklüğü karşısında bu görevlerini yerine getirirken beklentileri tam olarak karşılamamıştır.

Depremin meydana geldiği andan başlayarak, müdahale ve iyileştirmenin her aşamasında hem kurum ve kuruluşların hem de bölge halkının en çok yakındığı konu; koordinasyon eksikliğidir.

Kurum ve kuruluşlar, kuruluş amaçları çerçevesinde görev yürütmek için diğer kurum ve kuruluşların uhdesinde bulunan verilere ihtiyaç duyabilmektedir.

ÖNERİLER

- Kamu idaresinin birliği ve kaynakların etkin kullanımı için tüm merkezi ve yerel yönetim kurumları arasında uyum ve eş güdümü sağlayacak yasal ve kurumsal mekanizmalar hayata geçirilmelidir. Bölge kalkınma ajansları yasal statüsü ve personel kalitesi ile bu sürecin kolaylaştırılması ve koordinasyonunda etkin kılınabilir.
- Kurum ve kuruluşların, uhdesinde bulunan verileri ihtiyaç duyan diğer kurumlarla paylaşması iş yapış süreçlerini kolaylaştıracaktır.

3.4.4. İşleyiş Düzeni, İş Yapış Usul ve Esasları ile Kamu Faydasını Azamileştirme

Kalıcı konutların teslim edilmeye başlandığı yerlerde alt yapının aynı hızla ilerlemediği, konutlar hak sahiplerine teslim edilse bile, kullanmanın mümkün olmadığı bildirilmektedir.

Afete müdahale ve iyileştirme süreçlerinde birçok iş makinesi halihazırdaki alt yapıya zarar vermiştir. Zaten mali olarak ciddi zorluklar yaşayan belediyeler, kurum ve kuruluşlar ile yüklenici firmalar tarafından verilen bu zararların maddi karşılığı ödenmediği için bozulan alt yapıyı yenileyememekte.

ÖNERİLER

- Altyapı ve kanalizasyon yapım süreçlerinin, kalıcı konut alanları ile eş zamanlı olarak ilerlemesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

3.4.5. Valilik, AFAD, Kaymakamlık, İl ve İlçe Müdürlükleri (Merkezi Yönetim)

Başta vatandaşlar olmak üzere sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları ve diğer paydaşların yürütülen iyileştirme ve yeniden inşa çalışmaları hakkında veri ve bilgi almakta sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Özellikle, geçici barınma alanlarında yaşayanlar ve rezerv alanlardaki hak sahiplerinin planlanan çalışmalar ve takvim konusunda bilgiye ihtiyacı olduğu dile getirilmiştir.

Merkezi yönetimin, taşra teşkilatı ile arasındaki koordinasyon ve iletişimi daha iyi işlemekle birlikte, taşrada görevli yöneticilerin, alandaki mevcut durumu merkezi yönetime gereği gibi aktarmadığı bildirilmekte, bu durumun bölgede normalleşmenin başladığı algısını ortaya çıkaracağı düşünülmektedir.

Benzer çerçevede iletilen diğer bir husus ise ilgili makamların, tespitlerini tutanak temelli yapıyor olmasının hak kayıplarına neden olduğudur.

ÖNERİLER

- Kurulacak bilgilendirme ofisleri ile bu belirsizliklerin giderilmesi, bölge halkının kalıcı konutlar hakkında daha iyi ve sağlıklı bilgilendirilmesi sağlanabilir.
- Bölgede normalleşmenin henüz sağlanmadığının, afete müdahale sürecinin devam ettiğinin taşra teşkilatları tarafından merkezi yönetime aktarılması gerekmektedir.

3.4.6. Diğer Belediyelerle İlişkiler

Geçici barınma alanlarında bulunan konteynerlerin, önce soğuk hava şartları ve yağış, yazın da sıcak hava ve rüzgârın etkisiyle yıpranmalara maruz kaldığı, onarım ihtiyacı olduğu bildirilmiştir. Deprem bölgesi dışındaki belediyelerin söz konusu sorunları giderebilecek imkanlara sahip olduğu değerlendirilmektedir.

ÖNERİLER

- Belediyeler arasında iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve iş birliklerinin artırılması amacıyla kardeş şehir ilişkileri uygulanmasıyla dayanışmanın sağlanması gerekmektedir.

3.4.7. Üniversiteler, Meslek Odaları ve Sivil Toplum Kuruluşları

Stratejik plan hazırlama sürecinde, meslek odaları ile ilgili STK'ların görüşlerine başvurmayan belediyelerin varlığı ile birlikte belediyeler de söz konusu muhatapların açılan anketlere katılım sağlamadığını bildirmektedir.

Kamu kurumu temsilcilerinin, STK ve STK yöneticilerine duyarlılığının yeterli seviyede olmadığı, kamu kurumlarının, STK etkinlik ve davetlerine yeterince katılım sağlamadığı belirtilmiştir.

Afettede şehirlerin bütünsel, kapsayıcı ve etkin şekilde iyileştirilerek yeniden inşa edilmesi tüm paydaşların bilgilendirilmesi, katılımlarının sağlanması ve katkılarının alınmasıyla sağlanabilir.

Ticari kalkınmanın sağlanabilmesi için kooperatifler ve kooperatiflere kamu desteği önemlidir. Kooperatiflerin tekrar faaliyete başlamaları hem ticari hayatı canlandıracak hem de çalışarak üreten kişilerin psikolojisine olumlu katkı sağlayacaktır.

Belediyeler, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi amaçlı hizmetleri çerçevesinde, tarımsal üretimi ve satışı destekleyerek hem üretici hem de tüketiciyi koruması mümkündür.

ÖNERİLER

- Alınan kararlar, yürütülen faaliyetler ve kullanılan kaynaklar konusunda düzenli ve sistematik istişare veya katılım imkanlarının eksikliği yaşanması daha bütünsel, kapsayıcı ve etkin sonuçlar elde etmeyi engellemekte. Engelin aşılabilmesi için tüm kamu kurumları arasında istişare ve katılımcı karar alma süreçleri düzenlenmelidir.
- Bu konuda izleme, denetleme ve değerlendirme yapılarak sürecin sağlıklı işlemesi garanti altına alınmalıdır.
- Merkezi ve yerel karar alma süreçlerinin daha sağlıklı ilerlemesi için yürütülen faaliyetler, çalışma yöntemleri ve alınan kararlar hakkında düzenli paydaş toplantılarının yapılması sağlanmalıdır.
- On İkinci Kalkınma Planında da dile getirildiği üzere; afet yönetimi, yeniden inşa dahil tüm kamu politikalarının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinde paydaşların katılımı sağlanmalıdır.
- Her paydaşın bilgisi, deneyimi ve kaynakları şehirlerin daha iyi şekilde inşa edilmesine katkı sağlayacaktır. Bunun için iyi yönetişime dayalı güven ikliminin hakim kılınması gerektiğinin altını çizmekte fayda vardır.
- Afetten etkilenen şehirlerde bulunan ticaret ve sanayi odaları başta olmak üzere, iş dünyası temsilcileriyle kurulacak istişare ve iş birliği mekanizmaları yerel ekonominin güçlendirilmesine hizmet edecektir.

4. SONUÇ

Bu rapor TBB tarafından depremden etkilenen şehirlerin mevcut durumunu anlamak, burada faaliyet yürüten üye belediyelerin ihtiyaç ve taleplerini tespit etmek; nihai olarak, **yürütülen çalışmaların daha bütünsel, kapsayıcı ve etkin şekilde desteklenmesi amacıyla**, bölgede bir saha çalışması yürütülmesinin gerekli görülmesi üzerine hazırlanmıştır. Bu çalışmayı yapmak üzere bir Deprem Bölgesi Araştırma Komisyonu kurulmuştur. Komisyon tarafından yürütülen çalışmaların, mevzuatın öngördüğü iyi yönetim ilkelerine dayalı bir çerçevede ve farklı kesimlerin haklarını gözetilen bir şekilde yapılması komisyonun önceliği olmuştur. Belediyelere yönelik kurumsal kapasite ve hizmet alanlarında yapılacak güçlendirmelerin, afetten etkilenen şehirlerin **daha dayanıklı, sürdürülebilir ve yaşanabilir hale gelmesine katkı sağlayacağı** öngörülmektedir.

Yapılan incelemeler ve saha ziyaretleri neticesinde afetin yol açtığı olumsuz etkiler tespit edilmiş olup, şehirlerin ve vatandaşların sağlıklı bir şekilde iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi için gerekli öneriler rapor kapsamında sunulmuştur. Bu çalışmada elde edilen tespitlere dayalı olarak geliştirilen önerilerin hayata geçirilmesi için merkezi yönetim, yerel yönetimler, belediye birlikleri ile diğer ilgili paydaşların zaman kaybetmeden işbirliği ve işbirliği içinde hareket etmesi ülkemizin menfaatine olacaktır.

Bu raporda şehre dair iyileştirilmesi gerekli görülen alanlar dört farklı ana bileşen altında ele alınmıştır. Şehir, toplum ve insan refahı, belediyeler ve kamu yönetimi, paydaş ilişkileri öncelikli olarak iyileştirilmesi gereken alanlar olarak görülmüştür.

Şehir; altyapı ve üstyapı unsurlarını, enkaz atık yönetimini, ulaşım, mekânsal planlama ve imar süreçlerini kapsarken toplum ve insan refahı bileşeni; barınma koşulları, eğitim, sağlık ve sosyal donatı hizmetlerine erişim, toplumdaki psikososyal destek ihtiyacı ve özellikle kadınların artan bakım sorumluluklarını içermektedir. Belediyeler, afet öncesi, sırası ve sonrasında şehrin ve şehir sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılayan en önemli paydaşlardan biri olarak, yaşanan afetten en çok etkilenen taraf olmuştur. Diğer bir önemli bileşen ise kamu yönetimi ve paydaşlar arasındaki ilişki olup tüm paydaşların; ilişki, işbirliği ve koordinasyonunu kapsamaktadır.

Yapılan çalışmalar sonucunda bu dört ana bileşen kapsamında ortaya çıkan tespitler ve sunulan öneriler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

ŞEHİRLER

Deprem sonrası süreçte şehirlerde barınma, altyapı ve sosyal donatı alanlarında büyük zararların oluştuğu; ulaşım altyapısının bozulduğu; kentsel planlama eksiklikleri ve denetim yetersizliklerinin, bina stoklarının ve kültürel varlıkların ağır hasar almasına neden olduğu; geçici barınma alanlarında yaşam koşullarının zorlaştığı; kalıcı konut inşasında belirsizlik, şeffaf olmayan süreçler, gecikme ve altyapı sorunlarının devam ettiği; şehirlerde yeşil alan, sosyal ve sağlık tesis eksikliğinin bulunduğu; ulaşım altyapısının ciddi şekilde zarar gördüğü ve yeniden inşa sürecinin geciktiği; enkaz atığı, asbest ve bertaraf alanları gibi çevresel sorunların şehir yaşamını olumsuz etkilediği tespit edilmiş ve bu kapsamda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Yapıların Güçlendirilmesi ve Yeniden İnşası: Az hasarlı yapıların güçlendirilmesi, ağır hasarlıların yıkılması ve enkaz bertarafı sağlıklı şekilde yönetilmelidir. Altyapıların iyileştirilmesi veya yeniden inşası acilen yapılmalıdır. Yeni konut alanlarının katılımcı ve hızlı şekilde inşasının planlanması, tarihi-sosyal dokunun korunması ve kalıcı barınmanın sağlanması aciliyet taşımaktadır.

Kentsel Planlama ve Hizmet Alanları: İmar planlarının yerel paydaşların görüşleri alınarak bütünsel şekilde revize edilmesi, kaçak yapılaşmanın engellenmesi ve tarihi mirasın korunması gerekmektedir. Ayrıca tarım arazilerinin yapılaşmaya açılmaması sağlanmalı, kentsel hizmet alanlarının yapımı desteklenmelidir.

Geçici ve Kalıcı Konutlar: Geçici ve kalıcı barınma alanlarının planlanması, altyapısının iyileştirilmesi ve buraların sosyal donatı alanlarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Toplu konut alanlarında toplumsal kimlik ve kültürel değerlere özen gösterilmelidir.

Altyapı ve Çevresel Sorunlar: Devam eden yıkımlar, asbest ve toz gibi insan sağlığını tehdit eden sorunların çözümü için merkezi yönetim ve yerel aktörler bir araya gelmeli, çevresel altyapı yapımının hızlandırılması için gerekli destek verilmelidir. Zarar gören havalimanlarının gelecek afet riskleri göz önüne alınarak daha sağlam yer ve şekilde inşa edilmesi düşünülmelidir.

TOPLUM VE İNSAN REFAHI

Afetin üzerinden yirmi ay geçmesine rağmen barınma sorunlarının devam ettiği; konteyner kentlerde gıda ve sosyal altyapı eksikliklerinin sürdüğü; sağlık hizmetlerinde personel yetersizliğinin olduğu; çevresel tehditlerin, halk sağlığını tehlikeye atarken psiko-sosyal desteklerin yetersiz kaldığı; eğitimde fiziki şartların ve personel ihtiyacının alarm verdiği; işsizlik ve nitelikli iş gücü kaybı gibi ekonomik

sorunların bulunduğu; kadınların ekonomik faaliyetlere katılımının kısıtlı olduğu; sosyal dokunun zayıfladığı; güvenlik sorunlarının yaşandığı tespit edilmiş ve bu kapsamda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Şiddet, Bağımlılık ve İstismar: Kamu kurumları arasında iş birliği sağlanarak şiddet, bağımlılık ve istismara karşı kapsamlı mücadele başlatılmalıdır. Sosyal destek ve eğitim hizmetleri ön planda olmalıdır. Tüm bu süreç bütünsel, katılımcı ve veri temelli yürütülmelidir.

Barınma: Konteyner kentlerde yaşayan halkın kalıcı konutlara geçişi hızlandırılmalı, geçici barınma alanlarının sosyal ihtiyaçları karşılanmalı ve altyapı sorunları giderilmelidir.

Sağlık ve Rehabilitasyon: Kaliteli sağlık hizmetleri, rehabilitasyon ve psikolojik destek ön planda tutulmalıdır. Engelli ve yaralı bireylerin rehabilitasyon süreçleri hızlandırılmalıdır.

Eğitim ve Gençlik: Eğitim kurumlarının artırılması ve çocukların ruh sağlığına destek verilmesi gerekmektedir. Gençlik merkezleri kurulmalı ve sosyal alanlar sağlanmalıdır.

Ekonomi: İstihdam ve gelir fırsatları artırılmalı, işsizlikle mücadele edilmelidir. Kadın girişimciliği desteklemek için özel teşvikler sunulmalıdır. Mevcutta konteyner veya geçici yapılarda faaliyet yürüten küçük işletmelerin bir an önce kalıcı alanlara taşınmasına öncelik verilmelidir.

Sivil Toplum ve Haklar: Sivil toplum kuruluşları desteklenmeli ve haklara erişim kolaylaştırılmalıdır.

BELEDİYELER

Afet sonrası belediyelerin altyapı hasarları ve enerji maliyetleri gibi sorunlarla karşılaştığı; personel kaybı ve yaşam standartlarındaki düşüşlerin ciddi bir sorun oluşturduğu; finansal zorluklar ve borç yükünün, toparlanma çalışmalarını engellediği; yerel ekonominin aldığı hasarın belediyelere yeni görevler yüklediği; sosyal hizmet eksikliklerinin, ulaşım zorluklarının ve veri paylaşımındaki aksaklıkların afet sonrası süreci olumsuz etkilediği; ulusal ve uluslararası dayanışma ihtiyacının belirginleştiği tespit edilmiş ve bu kapsamda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Kapasite Güçlendirme: Belediyelerin güçlendirilmesi için mali ve ekipman desteği sağlanmalı, personel eğitimi ve nitelikli eleman ihtiyacı karşılanmalıdır. Üniversitelerin uzmanlıklarından faydalanılmalıdır. Liyakate dayalı atamalar gerçekleştirilmelidir.

İmar ve Yapılaşma: Belediyelerin kaçak yapılaşma ve riskli binaların tespiti konularında güçlendirilmesi gerekmektedir. Planlama süreçlerinde yerelin dahil edilmesi için yönetim mekanizmaları güçlendirilmeli ve kent konseyleri işlevli hale getirilmelidir.

Mali Destek ve Altyapı: Afet bölgesindeki belediyelere mali destek sağlanmalı, kamu borçları ertelenmeli ve yerel ekonomiyi destekleyen projelere öncelik verilmelidir.

Veri ve Bilgi: Belediyelerin şeffaflığı artırılmalı ve vatandaşlara bilgi akışı sağlanarak güvensiz ortam yumuşatılmalıdır. Belediyelerin hizmet kalitesini ve verimliliğini arttırmak için merkezi yönetim ve STK'ların verilerine ulaşmasını sağlayacak platformlar kurulmalıdır.

Ulusal ve Uluslararası İş Birlikleri: Deprem bölgesi dışındaki belediyelerin, STK'ların ve uluslararası kuruluşların bölgeye hibe ve proje desteklerinin devam etmesi teşvik edilmelidir.

KAMU YÖNETİMİ VE PAYDAŞ İLİŞKİLERİ

Afet risk yönetimi sürecinde merkezi planlamaların bölgenin ihtiyaçlarını yeterince yansıtamadığı, tarım arazilerinin konut alanı olarak kullanımı ve hak kayıpları gibi çevresel ve ekonomik risklerin ön plana çıktığı; veri ve bilgi eksikliklerinin belirsizliklere neden olduğu; koordinasyon eksiklikleri ve merkezi yönetimin yerel aktörlerle iletişim sorunlarının normalleşme süreçlerini zedelediği; tasarruf tedbirlerinin ve yeterli iş birliğinin sağlanamamasının toparlanmayı ve iyileştirme süreçlerini zorlaştırdığı tespit edilmiş ve bu kapsamda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Kamu kurumları ve paydaşlarla yürütülen çalışmalar hakkında düzenli bilgi paylaşımı sağlanmalıdır. Her şehir için kamuoyu bilgilendirme platformları oluşturulmalıdır.

İstişare ve Katılım: Yerel ve merkezi yönetim birimleri arasında güçlü iş birliği ve koordinasyon sağlanmalı, yerelde tüm paydaşların görüşleri planlama ve yeniden inşa süreçlerinde dikkate alınmalıdır.

Paydaş Katılımı: Paydaşların, özellikle sivil toplum kuruluşlarının ve yerel aktörlerin sürece aktif katılımı teşvik edilmelidir.

Hukuk ve Haklar: Hukuki süreçler hızlandırılmalı, hakları koruyacak mekanizmalar güçlendirilmelidir. Kamu kurumları başta olmak üzere, sivil toplum, özel sektör ve uluslararası kuruluşlar tarafından yürütülen tüm iyileştirme ve yeniden inşa çalışmalarının mevzuatın öngördüğü iyi yönetim kültürüne uygun olmasına öncelik verilmelidir.

Şehirler, çok paydaşlı bir yapıya sahip olup bu yapı, yatay ve dikey ekseninde sürekli olarak birbirini kesen ilişkilerle şekillenir. Bu paydaşlar ve bileşenler birbirleriyle bağlantılıdır ve bu nedenle topyekun ve bütünü kapsayan bir iyileşme gerektirir. Şehirdeki tüm paydaşlar ve unsurlar arasındaki etkileşimler ve bağlantılar göz önüne alınarak kapsamlı ve koordineli bir iyileşme çalışması yapılmalıdır. Bunun sağlanması veya güçlenmesinde ise paydaşlar arasında güven ve iş birliğini artıracak şeffaflık, hesap verebilirlik, istişare ve katılım pratikleri güçlendirilmelidir.

Şehrin yapısal unsurlarının ve toplum refahının gelişmesi, belediyelerin güçlendirilmesi ve kamu yönetiminin iyileştirilmesi ile mümkündür. Güçlü bir belediye, kamu paydaşlarını bir araya getirerek, şehrin yeniden inşa, iyileşme ve kalkınma süreçlerinde kritik bir rol oynayabilir. Bu sayede şehirdeki tüm paydaşlar ve bileşenler arasındaki koordinasyon ve iş birliği sağlanarak daha etkili bir iyileşme süreci gerçekleştirilebilir.

Deprem sonrası dönemde belediyelerin personel ve mali kaynak kapasiteleri deprem öncesi dönemdeki seviyede kalmıştır; ancak, deprem sonrasında meydana gelen yıkımlar sonucunda belediyelere ek yükler binmiştir. Artan bu iş yükünü mevcut kapasiteyle karşılamak mümkün değildir. Bu sebeple deprem bölgesindeki belediyelerin olağanüstü bir durumla karşı karşıya oldukları göz önünde bulundurulmalı, bu zorlu süreci aşarak yeterli hizmet sunabilmeleri için belediyeler güçlendirilmeli ve desteklenmelidirler.

Kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliklerini gidermek ve eş güdümlü çalışmayı sağlamak amacıyla, şehirdeki farklı aktörleri bir araya getiren, merkezi olarak yönetilen bir koordinasyon kurulu tesis edilmeli ve bu kurul, belediyeler eliyle yürütülmelidir. Bu kurul vasıtasıyla şehirde yaşayan vatandaşların hakları korunmalı ve etkin bilgilendirme kanalları oluşturulmalıdır. Şehirde yaşayan vatandaşlar, taleplerini iletme için doğrudan belediye başkanlarını muhatap almakta ve yaşadıkları her sorunun çözümünü belediyelerden beklemektedir. Bu durum belediyelere yönelik yüksek bir sorumluluk beklentisi oluşturmaktadır.

Seçilmiş tüm belediye başkanlarının eşit bir şekilde değerlendirilmesi ve bu belediyelere yönelik adil bir politika üretilmesi, demokratik bir yönetimin temel taşlarından biridir. Partiler üstü bir yaklaşım benimsenmeli ve etkin bir diyalog kurulmalıdır. Ötekileştirici politikaların terk edilip kucaklayıcı bir siyasi anlayışın benimsenmesi, şehrin iyileşme sürecini hızlandıracaktır. Bu bağlamda belediyeler, siyasi kimliklerinden bağımsız bir şekilde değerlendirilmeli ve gerekli destek ve

güçlendirme için her çalışma yapılmalıdır. Böylece, yerel yönetimlerin işlevselliği artırılacak ve toplumsal dayanışma sağlanacaktır.

Şehirlerin yeniden inşa süreçlerinin hızlandırılması yalnızca acil bir ihtiyaç değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın hedeflerinden biridir. Bu bağlamda belediyelerin güçlendirilmesi en önemli gerekliliklerden biridir. Komisyon tarafından yürütülen saha çalışması, TBB olarak hangi önceliklere ve çalışma alanlarına yoğunlaşmamız gerektiğini belirlemiştir. Bu kapsamda, Birliğimizce atılacak adımlar yerel yönetimlerin kapasitesini artırarak toplumsal dayanıklılığı güçlendirmeyi ve şehirlerin yeniden inşa süreçlerine anlamlı katkılarda bulunmayı hedeflemektedir. Yapılması öngörülen bu çalışmalar ve atılacak adımlar aşağıda listelenmektedir:

İyileştirme ve yeniden inşa süreçlerinin daha şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı biçimde yürütülmesine yönelik farkındalık artırıcı ve destek veren faaliyetlerin düzenli şekilde yapılması,

Hasar tespit çalışmalarında görevlendirilmek üzere belediye personeline yönelik sertifikalı eğitimler düzenlenmesi ve bu konuda ilgili bakanlık ile protokol yapılması,

AFAD ile iş birliği sağlanarak belediye personeline arama kurtarma eğitimlerinin verilmesi,

Üniversiteye hazırlanan öğrenciler için dijital eğitim altyapısının sağlanması,

Belediyeler arasında iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve iş birliklerinin artırılması amacıyla, TBB koordinasyonunda, kardeş şehir ilişkilerinin kurulması ile dayanışmanın sağlanmasına öncülük edilmesi,

Merkezi yönetim ve belediyelerin iş birliği ile bilgilendirme ofisleri oluşturularak halkın doğru bilgiye erişiminin artırılmasının sağlanması,

Belediyeler için uluslararası hibe, fon, yeni kaynak yaratma gibi hususlarda eğitim programlarının düzenlenmesi,

Uluslararası hibe ve fon kaynaklarının deprem bölgesini önceliklendirecek şekilde yönlendirilmesi,

TBB'nin düzenli olarak yaptığı araç ve ekipman desteğinin depremzede belediyeleri önceleyecek şekilde geliştirilmesi,

Hem bölge genelini hem de yereli takip edecek çok paydaşlı bir "Afet Risk Yönetimi ve Dayanıklılık Komisyonu" kurulması; bu komisyon eliyle, mekânsal ve sosyal kararların takibinde yol gösterici bir izleme ve değerlendirme mekanizmasının tesis edilmesi,

Deprem bölgesinin ihtiyaçlarına yönelik lobicilik faaliyetleri ve mevzuat çalışmalarının yürütülmesi,

Depremden etkilenen belediyeler ile depremden doğrudan etkilenmemiş belediyelerin deprem bölgesine yapacağı harcamaların Tasarruf Tedbirleri Genelgesi'nin kapsamı dışına çıkarılması,

Deprem bölgesinde mücbir sebep süresinin uzatılması,

Depremde belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtından aldıkları ve ağırlıklı olarak nüfusa göre belirlenen kişi başı paylarının, deprem göçmenlerini ve geçici koruma statüsündeki kişileri de kapsayacak şekilde arttırılması için ilgili bakanlıklar nezdinde girişimlerde bulunulması,

Deprem bölgesindeki nitelikli göçü önlemek için burada çalışan kamu görevlilerinin (doktorlar, öğretmenler, hakimler vb.) ek bir tazminatla veya ek bir maaşla desteklenmesi,

Belediyelerde yapı kontrol denetim sistemlerinin güçlendirilmesi,

Depremde belediyelerden oluşan bir komisyon kurularak etkin iş birliği ve iletişim sağlanması,

Afetle ilgili çalışmaların sağlıklı yürütülebilmesi ve personele gerekli eğitimlerin verilebilmesi için belediyelerde afet işleri daire başkanlığı/müdürlüğü kurulmasının teşvik edilmesi,

TBB Belediye Akademisi faaliyetleri kapsamında, yeraltı suyu yönetimi ve afet risk azaltımı gibi konularda eğitimlerin verilmesi planlanmaktadır.

Afet sonrası dönemde, dayanışma ruhunu pekiştirerek, üye belediyelerimizin ihtiyaçlarına hızlı ve etkin yanıtlar vermek, onların sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmalarına katkı vermek öncelikli hedefimizdir. Yerel yönetimlerin ihtiyaçlarına duyarlı bir yaklaşım benimseyerek, kaynakları etkin bir şekilde kullanarak onların yeniden yapılanma çabalarına destek vermeyi hedefliyoruz. İş birliği ile oluşturacağımız sinerji hem afetzedede belediyelerimizin yeniden inşasına hem de toplumun genel dayanıklılığının artırılmasına katkı sağlayacaktır.

5. EKLER

5.1. Mevzuat Düzenlemeleri

Depremlerin ardından bölgenin yeniden inşa ve iyileşme süreçlerinde kamu düzeyinde birçok karar alınmış ve mevzuatta çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler kronolojik bir şekilde aşağıda sıralanmıştır.

MEVZUAT DÜZENLEMESİ	YAYIMLANDIĞI RESMÎ GAZETE
Anayasanın 119 uncu Maddesi ile 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3 üncü Maddesinin Birinci Fıkrasının (a) Bendine Göre Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa İllerinde 8/2/2023 Çarşamba Günü Saat 01.00' dan İtibaren Üç Ay Süreyle Olağanüstü Hal İlan Edilmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 6785)	08 Şubat 2023 Tarihli ve 32098 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Deprem Afetleri Nedeniyle Ortaya Çıkan İhtiyaçların Karşılmasına Yönelik Olarak, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 22 nci Maddesi Kapsamında Doğrudan Temin Yoluyla Yapılacak Alımlarda Uygulanacak Parasal Limitlerin Artırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 6787)	09 Şubat 2023 Tarihli ve 32099 Sayılı Resmî Gazete 1. Mükerrer
Olağanüstü Hal Kapsamında Yargı Alanında Alınan Tedbirlere İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 120)	11 Şubat 2023 Tarihli ve 32101 Sayılı Resmî Gazete 1. Mükerrer
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Zarar Gören Bazı İllerdeki Esnaf ve Sanatkarların, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketince Düşük Faizli Kredi Kullanılmasına İlişkin Kararlar Kapsamındaki Kredi Borçlarının Ertelenmesine Dair Karar (Karar Sayısı: 6789)	14 Şubat 2023 Tarihli ve 32104 Sayılı Resmî Gazete 1. Mükerrer
Afet Bölgesindeki Kamu Çalışanlarına Yönelik Tedbirler ile İlgili 2023/5 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi	15 Şubat 2023 Tarihli ve 32105 Sayılı Resmî Gazete
Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 6793)	15 Şubat 2023 Tarihli ve 32105 Sayılı Resmî Gazete

Diyanet İşleri Başkanlığınca Düzenlenen Eğitim Faaliyetlerinde Uygulanacak Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 6794)	15 Şubat 2023 Tarihli ve 32105 Sayılı Resmî Gazete
Afet Bölgesindeki Kamu Çalışanlarına Yönelik Tedbirler ile İlgili 2023/5 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi	15 Şubat 2023 Tarihli ve 32105 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 122)	15 Şubat 2023 Tarihli ve 32105 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Bankalar ve Konsolide Denetime Tâbi Kuruluşlarca Yapılacak Bağış ve Yardımlara İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 124)	17 Şubat 2023 Tarihli ve 32107 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Zarar Gören İllerdeki Yetiştiricilere Yem Desteği Verilmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 6808)	17 Şubat 2023 Tarihli ve 32107 Sayılı Resmî Gazete
Tahsilat Genel Tebliği Seri: A Sıra No: 1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: A Sıra No: 15)	17 Şubat 2023 Tarihli ve 32107 Sayılı Resmî Gazete
2022 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemeler ve 2023 Yılında Uygulanacak Sertifikalı Tohum Kullanım Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 6809)	17 Şubat 2023 Tarihli ve 32107 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Alanına İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 125)	22 Şubat 2023 Tarihli ve 32112 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Zarar Gören Bazı İllerdeki Tarımsal Üreticilerin, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Düşük Faizli Kredi Kullandırılmasına İlişkin Kararlar Kapsamındaki Kredi Borçlarının Ertelenmesine Dair Karar (Karar Sayısı: 6816)	22 Şubat 2023 Tarihli ve 32112 Sayılı Resmî Gazete
Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Bazı Mal ve Hizmetlerden Ücretsiz veya İndirimli Olarak Faydalanacakların Tespitine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 6817)	22 Şubat 2023 Tarihli ve 32112 Sayılı Resmî Gazete
Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Bazı Mal ve Hizmetlerden Ücretsiz veya İndirimli Olarak Faydalanacakların Tespitine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 6828)	23 Şubat 2023 Tarihli ve 32113 Sayılı Resmî Gazete

6/2/2023 Tarihinde Kahramanmaraş İlinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa İlleri ile Sivas İlinin Gürün İlçesinde Oluşan Mücbir Sebebe İstinaden, 7256 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 7326 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunda Yer Alan Taksit Ödeme Sürelerinin Yeniden Belirlenmesine Dair Karar (Karar Sayısı: 6831)	23 Şubat 2023 Tarihli ve 32113 Sayılı Resmî Gazete
Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	23 Şubat 2023 Tarihli ve 32113 Sayılı Resmî Gazete
Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2021/7)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2023/17)	23 Şubat 2023 Tarihli ve 32113 Sayılı Resmî Gazete
Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2022/37)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2023/16)	23 Şubat 2023 Tarihli ve 32113 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 126)	24 Şubat 2023 Tarihli ve 32114 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Deprem Afetleri Nedeniyle Ortaya Çıkan İhtiyaçların Karışlanmasına Yönelik Olarak, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 22 nci Maddesi Kapsamında Doğrudan Temin Yoluyla Yapılacak Alımlarda Uygulanacak Parasal Limitlerin Artırılması Hakkındaki Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 6862)	24 Şubat 2023 Tarihli ve 32114 Sayılı Resmî Gazete
Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 45)	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Asma Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ile Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Çilek Fidesi Üretimi, Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete

Pancar Tohumluğu Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Sebze Tohum Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Tahıl Tohumu Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Tohumculuk Sektöründe Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Tohumluk Patates Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Yağlı, Lifli, Tıbbi ve Aromatik Bitki Tohumu Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Yem Bitkileri ve Yemeklik Tane Baklagil Tohumluğu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25 Şubat 2023 Tarihli ve 32115 Sayılı Resmî Gazete
Resmî İlan ve Reklam Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	28 Şubat 2023 Tarihli ve 32118 Sayılı Resmî Gazete
Dahilde İşleme Rejimi Tebliği (İhracat: 2006/12)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (İhracat: 2023/2)	28 Şubat 2023 Tarihli ve 32118 Sayılı Resmî Gazete
İhracat, Transit Ticaret, İhracat Sayılan Satış ve Teslimler ile Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Tebliğ (İhracat: 2017/4)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (İhracat: 2023/3)	28 Şubat 2023 Tarihli ve 32118 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Alımları, Alacakları ve Sosyal Tesislerine İlişkin Bazı Tedbirlerin Alınması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 127)	03 Mart 2023 Tarihli ve 32121 Sayılı Resmî Gazete

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirlerin Alınması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 128)	03 Mart 2023 Tarihli ve 32121 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Yükseköğretim Alanında Alınan Tedbirlere İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 129)	03 Mart 2023 Tarihli ve 32121 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Sosyal Hizmetler Alanında Alınan Tedbirlere İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 130)	03 Mart 2023 Tarihli ve 32121 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Eğitim Alanında Alınan Tedbirlere İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 131)	03 Mart 2023 Tarihli ve 32121 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Zarar Gören Bazı İllerdeki Esnaf ve Sanatkarların, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketince Düşük Faizli Kredi Kullanılmasına İlişkin Kararlar Kapsamındaki Kredi Borçlarının Ertelenmesine Dair 14/2/2023 Tarihli ve 6789 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararında Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 6884)	03 Mart 2023 Tarihli ve 32121 Sayılı Resmî Gazete
Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Sonuçlarının Tüm Yönleriyle Araştırılması, Depreme Dirençli Yapı Stokunun Oluşturulması ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliğinin Artırılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırması Komisyonu Kurulmasına Dair TBMM Kararı	03 Mart 2023 Tarihli ve 32121 Sayılı Resmî Gazete
Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 6882)	03 Mart 2023 Tarihli ve 32121 Sayılı Resmî Gazete
Kullanılmış veya Yenileştirilmiş Eşya İthalatına İlişkin Tebliğ (İthalat: 2023/9)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ	07 Mart 2023 Tarihli ve 32125 Sayılı Resmî Gazete
Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	08 Mart 2023 Tarihli ve 32126 Sayılı Resmî Gazete
Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	09 Mart 2023 Tarihli ve 32127 Sayılı Resmî Gazete

6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Zarar Gören Bazı İllerdeki Tarımsal Üreticilerin, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Düşük Faizli Kredi Kullandırılmasına İlişkin Kararlar Kapsamındaki Kredi Borçlarının Ertelenmesine Dair 21/2/2023 Tarihli ve 6816 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararında Değişiklik Yapılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 6920)	10 Mart 2023 Tarihli ve 32128 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirlerin Alınması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 132)	10 Mart 2023 Tarihli ve 32128 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Deprem Sebebiyle Yerleşim Yerini Değiştiren Kişilerin Haklarının Korunmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 133)	10 Mart 2023 Tarihli ve 32128 Sayılı Resmî Gazete
Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No: 414)	10 Mart 2023 Tarihli ve 32128 Sayılı Resmî Gazete
Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 6923)	10 Mart 2023 Tarihli ve 32128 Sayılı Resmî Gazete
7440 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	12 Mart 2023 Tarihli ve 32130 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Bölgesel Kalkınma ile Yatırım Teşviklerine İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 134)	12 Mart 2023 Tarihli ve 32130 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Tarım Alanında Alınan Tedbirlere İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 135)	12 Mart 2023 Tarihli ve 32130 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Sanayi İşyerlerine İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 136)	12 Mart 2023 Tarihli ve 32130 Sayılı Resmî Gazete
Ticaret Bakanlığı Yer Değiştirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	14 Mart 2023 Tarihli ve 32132 Sayılı Resmî Gazete
Tarımda Kullanılan Gübrelerin Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	15 Mart 2023 Tarihli ve 32133 Sayılı Resmî Gazete

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	15 Mart 2023 Tarihli ve 32133 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Enerji Tüketim Bedellerinin Terkinine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 137)	21 Mart 2023 Tarihli ve 32139 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Zarar Gören Bazı İllerdeki Tüketicilerin Elektrik ve Doğal Gaz Tüketimlerine Yönelik Tahakkuk ve Tahsilat İşlemlerinin Ertelenmesine Dair Karar (Karar Sayısı: 6974)	21 Mart 2023 Tarihli ve 32139 Sayılı Resmî Gazete
Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair 7440 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No: 1)	25 Mart 2023 Tarihli ve 32143 Sayılı Resmî Gazete
Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair 7440 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No: 2)	25 Mart 2023 Tarihli ve 32143 Sayılı Resmî Gazete
Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğ (Seri No: 5)	25 Mart 2023 Tarihli ve 32143 Sayılı Resmî Gazete
Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Kanunu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	28 Mart 2023 Tarihli ve 32146 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirlerin Alınması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 138)	31 Mart 2023 Tarihli ve 32149 Sayılı Resmî Gazete

4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun Geçici 2 nci Maddesinin Üçüncü Fıkrası ile 5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü Maddesinin İkinci Fıkrasında Yer Alan Gelir Vergisi Stopajı Teşviki Kapsamında, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile Ar-Ge veya Tasarım Merkezlerinde Çalışan Personelin Toplam Sayısına veya Teşvike Konu Edilen Toplam Çalışma Sürelerine Uygulanmak Üzere Söz Konusu Bölge ve Merkezler Dışında Geçirilen Süreler Bakımından Belirlenmiş Olan Oranın, 8/2/2023 Tarihli ve 6785 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Olağanüstü Hal İlan Edilen İllerde 6/2/2023 Tarihinden İtibaren (Bu Tarih Dâhil) Olağanüstü Hal Süresince Yüzde Yüz Olarak Uygulanması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7015)	31 Mart 2023 Tarihli ve 32149 Sayılı Resmî Gazete
7442 sayılı Orman Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	05 Nisan 2023 Tarihli ve 32154 Sayılı Resmî Gazete
7447 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	05 Nisan 2023 Tarihli ve 32154 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Yargı Alanında Alınan Tedbirlere İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnesi (Kararname Numarası: 139)	05 Nisan 2023 Tarihli ve 32154 Sayılı Resmî Gazete
2022 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemeler ve 2023 Yılında Uygulanacak Sertifikalı Tohum Kullanım Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 7029)	05 Nisan 2023 Tarihli ve 32154 Sayılı Resmî Gazete
Cazibe Merkezleri Programı Kapsamında Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 7028)	05 Nisan 2023 Tarihli ve 32154 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Elektronik Haberleşme Alanı ile Su Yapıları Denetim Hizmetlerine İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnesi (Kararname Numarası: 140)	06 Nisan 2023 Tarihli ve 32155 Sayılı Resmî Gazete
Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	09 Nisan 2023 Tarihli ve 32155 Sayılı Resmî Gazete

7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanun	10 Nisan 2023 Tarihli ve 32159 Sayılı Resmî Gazete
Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2022/37)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2023/25)	12 Nisan 2023 Tarihli ve 32161 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Afet ve Acil Durum Yönetimi Alanında Alınan Bazı Tedbirlere Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 142)	13 Nisan 2023 Tarihli ve 32162 Sayılı Resmî Gazete
Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin 7440 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No: 3)	15 Nisan 2023 Tarihli ve 32164 Sayılı Resmî Gazete
Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No: 415)	18 Nisan 2023 Tarihli ve 32167 Sayılı Resmî Gazete
Olağanüstü Hal Kapsamında Yargı Alanında Alınan Tedbirlere İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 145)	03 Mayıs 2023 Tarihli ve 32179 Sayılı Resmî Gazete
Depremden Zarar Gören İllerde Deniz ve İç Sularda Avcılık Yapan Balıkçıların Desteklenmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 7220)	03 Mayıs 2023 Tarihli ve 32179 Sayılı Resmî Gazete
Depremden Zarar Gören Su Ürünleri Yetiştiricilik İşletmelerinin Desteklenmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 7221)	03 Mayıs 2023 Tarihli ve 32179 Sayılı Resmî Gazete
Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Bazı Mal ve Hizmetlerden Ücretsiz veya İndirimli Olarak Faydalanacakların Tespitine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 7222)	03 Mayıs 2023 Tarihli ve 32179 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Söz Konusu Depremlerden Etkilenen Yerlerde Kamu Personeline Tazminat ve Fazla Çalışma Ücreti Ödenmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 7267)	12 Mayıs 2023 Tarihli ve 32188 Sayılı Resmî Gazete
Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair 7440 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No: 6)	16 Mayıs 2024 Tarihli ve 32548 Sayılı Resmî Gazete

Olağanüstü Hal Kapsamında Enerji Tüketim Bedellerinin Terkinine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ	25 Mayıs 2023 Tarihli ve 32201 Sayılı Resmî Gazete
Depremden Zarar Gören İllerde Deniz ve İçsularda Avcılık Yapan Balıkçıların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (No: 2023/30)	25 Mayıs 2023 Tarihli ve 32201 Sayılı Resmî Gazete
Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	12 Temmuz 2023 Tarihli ve 32246 Sayılı Resmî Gazete
7456 sayılı 6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremlerin Yol Açtığı Ekonomik Kayıpların Telafisi İçin Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi İhdası İle Bazı Kanunlarda Ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	15.07.2023 Tarihli ve 32249 Sayılı Resmi Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Zarar Gören Bazı İllerdeki Tarımsal Üreticilerin, T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Düşük Faizli Kredi Kullandırılmasına İlişkin Kararlar Kapsamındaki Kredi Borçlarının Ertelenmesine Dair 21/2/2023 Tarihli ve 6816 Sayılı Cumhurbaşkanî Kararının Eki Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7397)	22 Temmuz 2023 Tarihli ve 32256 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Kahramanmaraş İlinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya İlleri ile Gaziantep İlinin İslahiye ve Nurdağı İlçelerinde Devam Eden Mücbir Sebebe İstinaden, 7256 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 7326 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunda Yer Alan Taksit Ödeme Sürelerinin Yeniden Belirlenmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7405)	27 Temmuz 2023 Tarihli ve 32261 Sayılı Resmî Gazete
7456 Sayılı Kanununun 1 inci Maddesiyle İhdas Edilen Ek Motorlu Taşıtlar Vergisine İlişkin Genel Tebliğ (Seri No: 1)	28 Temmuz 2023 Tarihli ve 32262 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Kahramanmaraş Merkezli Depremler Nedeniyle Bölgesel Kriz Gerekçesiyle Kısa Çalışma Uygulanan İşyerleri İçin Kısa Çalışma Ödeneğinin Süresinin Uzatılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7410)	29 Temmuz 2023 Tarihli ve 32263 Sayılı Resmî Gazete

6/2/2023 Tarihinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Zarar Gören Bazı İllerdeki Esnaf ve Sanatkarların, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketince Düşük Faizli Kredi Kullanılmasına İlişkin Kararlar Kapsamındaki Kredi Borçlarının Ertelenmesine Dair Karar (Karar Sayısı: 7470)	04 Ağustos 2023 Tarihli ve 32269 Sayılı Resmî Gazete
Tahsilat Genel Tebliği (Seri: B Sıra No: 19)	05 Ağustos 2023 Tarihli ve 32270 Sayılı Resmî Gazete
Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair 7440 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No: 4)	09 Ağustos 2023 Tarihli ve 32274 Sayılı Resmî Gazete
Depremden Zarar Gören Su Ürünleri Yetiştiricilik İşletmelerinin Desteklenmesine İlişkin Tebliğ (No: 2023/31)	16 Ağustos 2023 Tarihli ve 32281 Sayılı Resmî Gazete
Toplum Yararına Programların Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	16 Ağustos 2023 Tarihli ve 32281 Sayılı Resmî Gazete
Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmî Okullarda Yatılılık, Bursluluk, Sosyal Yardımlar ve Okul Pansiyonları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Karar Sayısı: 7559)	03 Eylül 2023 Tarihli ve 32298 Sayılı Resmî Gazete
Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	07 Eylül 2023 Tarihli ve 32302 Sayılı Resmî Gazete
Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 47)	07 Eylül 2023 Tarihli ve 32302 Sayılı Resmî Gazete
Yapı Malzemeleri ve Zemin Laboratuvarları Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	09 Eylül 2023 Tarihli ve 32304 Sayılı Resmî Gazete
Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	14 Ekim 2023 Tarihli ve 32339 Sayılı Resmî Gazete
Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 153)	16 Ekim 2023 Tarihli ve 32341 Sayılı Resmî Gazete

Gelir İdaresi Başkanlığı Personeli Yer Değiştirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	01 Kasım 2023 Tarihli ve 32356 Sayılı Resmî Gazete
7471 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	09 Kasım 2023 Tarihli ve 32364 Sayılı Resmî Gazete
Özellik Arz Eden Binaların Tasarım Gözetimi ve Kontrolü Hizmetlerine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	01 Aralık 2023 Tarihli ve 32386 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Kahramanmaraş İlinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya İlleri ile Gaziantep İlinin İslahiye ve Nurdağı İlçelerinde Devam Eden Mücbir Sebebe İstinaden, 7256 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 7326 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunda Yer Alan Taksit Ödeme Sürelerinin Yeniden Belirlenmesine Dair Karar (Karar Sayısı: 7918)	12 Aralık 2023 Tarihli ve 32397 Sayılı Resmî Gazete
Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair 7440 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No: 5)	13 Aralık 2023 Tarihli ve 32398 Sayılı Resmî Gazete
Yüksek Seçim Kurulunun 19/12/2023 Tarihli ve 2023/1563 Sayılı Kararı ve Eki Yurt İçi Seçmen Kütüğünün Güncelleştirilmesi Usul ve Esaslarına Dair 140/I Sayılı Genelge	20 Aralık 2023 Tarihli ve 32405 Sayılı Resmî Gazete
7491 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28 Aralık 2023 Tarihli ve 32413 Sayılı Resmî Gazete
Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (No: 2023/51)	29 Aralık 2023 Tarihli ve 32414 Sayılı Resmî Gazete
Afet Bölgelerinde Sanayi Alanları İle Sanayi İşyerlerine İlişkin Yönetmelik	30 Aralık 2023 Tarihli ve 32415 Sayılı Resmî Gazete
Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ (No: 2023/48)	09 Ocak 2024 Tarihli ve 32424 Sayılı Resmî Gazete

Aktif İşgücü Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	20 Ocak 2024 Tarihli ve 32435 Sayılı Resmî Gazete
Yapı Malzemeleri ve Zemin Laboratuvarları Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	22 Şubat 2024 Tarihli ve 32468 Sayılı Resmî Gazete
Şantiye Şefleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	06 Nisan 2024 Tarihli ve 32512 Sayılı Resmî Gazete
Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair 7440 Sayılı Kanun Genel Tebliği (Seri No: 6)	16 Mayıs 2024 Tarihli ve 32548 Sayılı Resmî Gazete
6/2/2023 Tarihinde Kahramanmaraş İlinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya İlleri ile Gaziantep İlinin İslahiye ve Nurdağı İlçelerinde Devam Eden Mücbir Sebeye İstinaden, 7256 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 7326 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunda Yer Alan Taksit Ödeme Sürelerinin Yeniden Belirlenmesine Dair Karar (Karar Sayısı: 8515)	25 Mayıs 2024 Tarihli ve 32556 Sayılı Resmî Gazete
7521 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	26 Temmuz 2024 Tarihli ve 32613 Sayılı Resmî Gazete
7524 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	02 Ağustos 2024 Tarihli ve 32620 Sayılı Resmî Gazete
Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 564)	03 Eylül 2024 Tarihli ve 32651 Sayılı Resmî Gazete
Genel Hayata Etkili Afet Bölgelerinde İhtiyaç Duyulan Hususlar Hakkında Genelge Sayı: 91944163-555.99-5837339 Kurum: Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü	

Geçici Faaliyet İzin Belgesi Hakkında Genelge Sayı: 71188846/010.06.02-7210559 Kurum: Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü	
7269 Sayılı Kanunun Geçici 27 nci Maddesi Uygulama Genelgesi Sayı: 95199804-010.06.02/758731 Kurum: İçişleri Bakanlığı Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	
Asgari Ücret Desteği Hakkında Genelge Sayı: E-83604451-207.02-79791224 Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü	
Zorunlu Deprem Sigortası Kapsamında Doğal Afet Sigortaları Kurumu Tarafından Yapılacak Avans Ödemelerine İlişkin Genelge Kurum: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu	
7440 Sayılı Kanun Uyarınca Alacakların Yapılandırılması Hakkında Genelge Sayı: E-24010506-010.06.01-67899952 Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü	
7440 Sayılı Kanunda Yer Alan Deprem Yardımı Hakkında Genelge Sayı: E-24010506-010.06.02-68161494 Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü	
Afet Bölgesindeki Kamu Çalışanlarına Yönelik Tebirler Hakkında Genelge	
2023 Yılı Şubat Ayı Aylıklarının Ödenmesine İlişkin Genelge	
7269 Sayılı Kanunun Geçici 27 nci Maddesi Uygulama Genelgesi	

5.2. İdari Değişiklikler

Yeniden inşa süreçlerini hızlandırmak amacıyla kamuda bazı idari düzenlemelere gidilmiştir.

1) Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na bağlı faaliyet gösterecek olan Kentsel Dönüşüm Başkanlığı kuruldu.

2) 09.04.2023 tarihli ve 32158 sayılı Resmi Gazete'de, Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayımlanmıştır.

Yayımlanan yönetmelik ile büyükşehirlerde afet işleri daire başkanlığı il ve ilçe belediyelerinde afet işleri müdürlüğü kurulması için norm kadro oluşturulmuştur.

Adana BŞB	Afet İşleri Daire Başkanlığı
Diyarbakır BŞB	Afet İşleri Daire Başkanlığı
Gaziantep BŞB	İtfaiye Daire Başkanlığı (Afet riski Önleme ve Zarar Azaltımı Şube Md.) Nurdağı Afet Sonrası İyileştirme Daire Başkanlığı İslahiye Afet Sonrası İyileştirme Daire Başkanlığı
Hatay BŞB	İtfaiye Daire Başkanlığı (Müdahale ve Afet Koordinasyon Şube Md.)
Kahramanmaraş BŞB	İtfaiye ve Afet İşleri Dairesi Başkanlığı
Kayseri BŞB	Afet İşleri Daire Başkanlığı
Malatya BŞB	Afet İşleri Dairesi Başkanlığı
Mardin BŞB	Afet İşleri Daire Başkanlığı
Şanlıurfa BŞB	Afet İşleri Dairesi Başkanlığı
Adıyaman B	-
Batman B	Afet İşleri Müdürlüğü
Bingöl B	-
Elazığ B	Afet İşleri Müdürlüğü
Kilis B	-
Niğde Belediyesi	Afet İşleri Müdürlüğü
Osmaniye Belediyesi	-
Tunceli Belediyesi	Afet İşleri Müdürlüğü
Gürün Belediyesi	-

6. KAYNAKÇA

AFAD, 06 ŞUBAT 2023 PAZARCIK-ELBİSTAN KAHRAMANMARAŞ (Mw: 7.7 – Mw: 7.6) DEPREMLERİ RAPORU, Deprem Dairesi Başkanlığı, 2023a
https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf

AFAD, Afet Yönetim Merkezi Daire Başkanlığı, Güncel Resmi Veri, 2023b, Temmuz31.

AFAD, 6 Şubat Depremleri Sonrası Yapılan Çalışmalar, Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğü Afet Yönetim Merkezi, 2024a. (Baskıda)

AFAD, 2024-2028 AFAD Stratejik Planı, Ankara, 2024b.
(https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/2024_2028-AFAD-Stratejik-Plani.pdf)

Afetten Kalkınmaya Sivil Etkileşim. İstanbul: Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları, 2024. (<https://argudenacademy.org/publications/Arguden-Yonetisim-Akademisi-Afetten-Kalkinmaya-Sivil-Etkilesim.pdf?d=2024-09-20-12-41-56>)

İ. İzci ve E. Erimez (2024) Afetten Kalkınma Sivil Etkileşim Rehberi, Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları No. 25

GFDRR, Global Facility for Disaster Reduction and Recovery (GFDRR), World Bank, “Küresel Hızlı Afet Sonrası Hasar Tahmini (GRADE) 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Türkiye Raporu” 2023.

Hatay Planlama Merkezi. “Antakya ve Defne Saha Gözlem Raporu”. 2023. (https://drive.google.com/file/d/1-S_wF3otcu30uFUrIVzNf4dDFKt3WUW9/view)

Hatay Planlama Merkezi. “Hatay İli Afet Sonrası İyileşme Rehberi”. 2024.

Hatay Planlama Merkezi. “Hatay İli Birinci Yıl İzleme Raporu”. 2024. (https://drive.google.com/file/d/1ddD-KfLqaTmSjZrokHou7Nf_l_xUKKU-/view)

Hatay Planlama Merkezi. “Hatay İli Öne Çıkan Sorunlar ve İhtiyaçlar Raporu”. 2023. (https://drive.google.com/file/d/1AOdcOjWrrJcx8ajXKnwCO1OmhndwGz_/vie)

Hatay Planlama Merkezi. “Kamu Yönetimi ve Hukuk Bağlamında Afet Yönetimi”. Tematik Rapor. 2024. (<https://drive.google.com/file/d/1kzgz1ktmkxpUTPJG4ZiNBRN6i70kIjzvo/view>)

Hatay Planlama Merkezi. “Kırıkhan Saha Gözlem Raporu”. 2023. (<https://drive.google.com/file/d/10dT8aZAgVgEki5nc2W3J2pAENWLNmVWK/iew>)

Hatay Planlama Merkezi. “Mühendislik Çalışmaları Tematik Raporu”. Tematik Rapor. 2024. (<https://drive.google.com/file/d/1-PjH8QgKVbl6yxRmZCotRdQjHmX2YwCh/view>)

- İBB, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İPA, İstanbul Planlama Ajansı, BİMTAŞ, Boğaziçi Peyzaj İnşaat Müşavirlik Teknik Hizmetler San. Tic. A.Ş., "Kahramanmaraş Depremi Tespit Ve Değerlendirme Raporu". İstanbul, 2023.
- İLBANK, İller Bankası A.Ş., Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, "Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Deprem İyileştirme ve Yeniden İnşa Projesi, Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı (ÇSTP)" 2023.
- İLBANK, İller Bankası A.Ş., "Türkiye Deprem Sonrası İyileşme ve Yeniden İmar Projesi, Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi". 2024.
- İLBANK, İller Bankası A.Ş., "Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Deprem, Sel ve Orman Yangınları Acil İmar Projesi, Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı (ÇSTP)". 2023.
- M. Şenol Balaban, "Afete dirençli yerleşimler oluşturmak: Afet risklerini azaltma planı," Bilim ve Ütopya , cilt.25, sa.305, ss.29-34, 2019a. (<https://bilimveutopya.com.tr/afete-direncli-yerlesimler-olusturmak-afet-risklerini-azaltma-planı>, 2020 dijital yayınlanma tarihi)
- M. Şenol Balaban, "Marmara Depremlerinin 20. Yılında Kentlerimiz Doğal ve Çevresel Tehlikelere Hazır mı?," Mimarlık , sa.409, ss.20-24, 2019b (<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=423&ReclID=4810>).
- M. Şenol Balaban, "Depreme dirençli yerleşimler inşa etmek mümkün mü?", Fikirturu, 2023 (<https://fikirturu.com/toplum/depreme-direncli-yerlesimler-insa-etmek-mumkun-mu>)
- M. Şenol Balaban Et AL., "Emergency response, and community impact after February 6, 2023 Kahramanmaraş Pazarcık and Elbistan Earthquakes: reconnaissance findings and observations on affected region in Türkiye," BULLETIN OF EARTHQUAKE ENGINEERING, vol.1, no.1, pp.1-30, 2024a (Open Access: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10518-024-01867-3>)
- M. Şenol Balaban, "Türkiye'nin Afetler Tarihinde Bir Milat Olarak 6 Şubat Depremleri," İnsani Çalışmalar Yıllığı 2023, Ankara: Kızılay Kültür ve Sanat Yayınları, 2024b, ss.12-16. (https://yillik.kizilayakademi.org.tr/wp-content/uploads/2024/05/insani_calismalar_yilligi_2023_tr_r1.pdf)
- M. Şenol Balaban, "Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi Ve Yerel Yönetimlerde Risk Azaltma Faaliyetleri İle İlişkisi Bağlamında Türkiye Kentleri," Şehir ve Toplum, no.28, pp.41-56, 2024c
- TEPAV, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. "Deprem Bölgesinde Sürdürülebilir İş Gücü İstihdami: İhtiyaçlar ve Fırsatlar". 2023.
- TEPAV, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. "Deprem'in İlk Yılı Geride Bırakırken". 2024.

TEPAV, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. "Deprem ve Göç: Pilot Anket Çalışması ve Sonuçları". 2023.

TEPAV, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. "Hasar Yönetimi ve Öncelikli Destek Alanlarının Belirlenmesi Projesi". 2023.

TEPAV, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. "2023 Yılında Gerçekleşen Kahramanmaraş Merkezli Deprem Etkileri ve Politika Önerileri". 2023.

TMMOB, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği "6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu". 2023.

TMMOB, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, "Yıkım Yaşanan Şehirlerde Planlamanın Analizi Hatay Antakya Defne". Öğrenci Atölyesi. 2023.

TOKİ, "11 İlimiz Anadolu'nun En Güçlü Şehirleri Olacak", TOKİ Haber Dergisi, Sayı: 174, Ağustos 2024. <https://www.tokihaber.com.tr/e-dergi/attachment/sayi-174/>

Türkiye Belediyeler Birliği, "6 Şubat 2023 Asrın Afeti Kahramanmaraş Depremleri İstişare Toplantıları". Türkiye Belediyeler Birliği Yayınları, 2023.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, "ÇŞİDB Türkiye Kırsal Alanlarda Deprem İyileştirme ve Yeniden Yapım Projesi (KADİYAP), İşgücü Yönetim Prosedürleri". 2023.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, "ÇŞİDB Kırsal Alanlarda Deprem İyileştirme ve Yeniden Yapım Projesi (KADİYAP), Yeniden Yerleşim Çerçevesi". 2023.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, "Türkiye Deprem Sonrası İyileştirme ve Yeniden İnşa Projesi (TDİYP), (Taslak) Paydaş Katılım Planı". 2023.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu". 2023.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "Kahramanmaraş Ve Hatay Depremleri Yeniden İmar Ve Gelişme Raporu". 2024.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), 2024. (https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf)

Tunus Caddesi No: 12 Kavaklıdere - Çankaya / ANKARA
Tel: (0312) 419 21 00 | Faks: (0312) 419 21 30
www.tbb.gov.tr

ISBN 978-605-9186-76-6
9 786059 186766 >